

AJTA PÁROK TÁNCIOLJUNK

Nagy Kanizsa, Wajdits József

Rajta párok
TÁNCZOLJUNK!

TÁNCZKEDVELŐK KÖNYVE.

Utmutatás a korszerű táncz és ezzel kapcsolatos
illem elsajátítására a művelt társas körben.

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL

A MINDENMŰ KÖR- ÉS TÁRSAS TÁNCZOK, VALAMINT

A TÁNCZMULATSÁGOK SZERVEZÉSE ÉS RENDEZÉSÉRE.

KÉPEKKEL ÉS TÁNCZ-ÁBRÁKKAL.

LAKATOS SÁNDOR,

tánczművész, szerző és illem-oktató
művének első kiadása nyomán tetemesen átdolgozva s saját e
téren szerzett tapasztalatai alapján

Írta:

Cs. Sz. Lakatos Károly.

Nagy-Kanizsán,

WAJDITS JÓZSEF TULAJDONA.

ELŐSZÓ

az I-ső kiadáshoz.

Lakatos Sándor országosan ismert magyar táncszerző s táncztanító felszólított, hogy összes táncztanítói működése alatt szerzett tapasztalatai nyomán összegyűjtött ezen részint eredeti, részint szemelvények kiadására vállalkozzam. A kéziratok már Roboz István s később Günther Antal urak kezéből érkezett hozzám, s mibe ők, magyarán mondva, nem mertek bele vágni, részint talán a kéziratok jelentéktelennek mutatkozásága, részint az ismert közöny miatt, mely hazánkban minden ily irodalmi vállalat iránt mutatkozik s mintegy megszokottá válik, mely méltán vindicálhatja magának az uttörő elsőséget, hosszas tünődés után vállalkozám.

Őszintén megvallva: e kiadvány hibás és hiányos, de mentsen ki a jóakarat, melylyel

hazám mindkét nembeli polgári ifjuságának szolgáltni kívántam s azon körülmény, hogy e nemben csakugyan első, ha második kiadást érhet, bizonyára az sokkal tökéletesebb, hibátlanabb leend, mely alkalommal szintén közleni fogom szerzőnek genialis compositióját: ősapáink toborzóját nagy és szép képben, noha már azt e téren is nagyérdemű Vahot Imre kiadta volt.

E könyvben a táncz elmélete s gyakorlati ismertetése levén ugyan tárgyalva, mégis több olvasmány s szavalmánynyal lett szerző izlése szerint bővitve, mely intézkedés helyeselhető is: a mennyiben kisebb társaságok alkalmával táncz-közti pihenésben kellemes szellemi élvezet nyújt s a társaság vigkedélyét jótékonyan érintve a társalgást fűszerezi.

A szemelvények nagyon tisztelt szerzői bocsássanak meg becses műveik felhasználásaért, Lakatos barátom fülig szerelmes mind azon műbe, mely itt megjelent, a szerelmes embernek pedig könnyen meglehet bocsátani ily ártatlan, de nemes cselekedetét.

Végül e könyv czélja a szép s kedélyes multságok élvezetesbitése levén, ha minden sor nem is talál mindenki helyeslő nézetével, a czélt ne áldozzák fel hiányosságukért, mert bizon bizon mondom: sok helyütt használni fog. Azért e vállalatnak sok elfogulatlan pártolót s a t. pártolóknak jó mulatást kíván

A kiadó.

ELŐSZÓ

a II-ik kiadáshoz.

Remélem, hogy már nem kell magamat a n. é. közönség előtt bemutatnom. Mint már körülbelül 25 éves könyvkiadó, több szépen kiállított népies művet bocsátottam ki ; fő törekvésem volt mindenkor figyelmemet oly kiadványokra fordítani, a melyek eddig vagy nem is, vagy pedig csak gyéren léteztek a magyar irodalomban, így nélkülöztünk már régen egy ily féle táncz- és illemtan-könyvet; feladatomnak tűztem ki, bár tetemes áldozattal, mindkét nem-béli ifjuságnak számára e művet kiadni, mert mi tagadás benne, a műben előforduló képek, sok táncz-ábra készítése költséges voltánál fogva az erszényt tetemesen igénybe vették.

A midőn tehát e második kiadást a lelkes magyar ifjuság használatára átadom, felkérem többi népies kiadványom szives pártfogására is.

Wajdits József,

könyvkiadó.

Általános rész.

I.

A táncz, és zenéről. — A táncz mint testgyakorlat diätetikai szempontból. — A táncz végeztéveli viseletről. — A tánczosnők tánczra kényszerítése a tánczosok által. — A test egyenes tartásáról; különös tekintettel a leányokra. A tánczmester hivatottságáról. — A táncz iskolájának tornászati része.

„Tánczra fel, kiben az ifju
Vér buzog,
Kit vigadni lekesitnek
A gyönyört siró hurok.“ sat.

Hajgató S.

Az ifju szivvel, természeténél fogva, összehangzik a táncz, melyet elősegít a zene, felhangolván az érzelmeket a forró kebelben, még az ón lábakat is mulató mozgásba emeli és ragadja, azonban voltak és vannak e nemes mulatságnak is fekete színü ellenségei; sokan eszelős ugrándozásnak, mások ifju bohóskodásnak tartják azt, de leginkább csak azok tekintik ily szemmel, az ifjuság e földi élvezetét, kik különben is az egész világot gyászszal óhajtának elfátyolozni, nem voltak-e ők is fiatalok? nem tudják-e, hogy az ifju szivnek alig van egyéb gyönyör élvezete, mint egy társaságos táncz, zene-estély vagy közhelyi tánczmultság?

Testi érzékeink azért alkotvák, hogy ezeket nemes utak és módok által kielégítsük, ha az égi ajándékhoz kölcsönözött finom tulajdonságokat pajkos vagy épen gonosz szándékból elhomályosítjuk, ugy szemünk a rózsát, s a legszebb virágokat ellenkezőnek látja, fülünk a szivemelő

zenének hódító hangjait kellemetlen fűrész-lármának hallja, s általában ezek a széptermszetet gunyolnák.

Talán említenem is fölösleges, mily kellemesen hat az ifju érzékekre a lelkesítő zene, ellenkezőleg pedig találkoznak olyan cserepár szerencsétlenek, kikre ugyanazon zene semmi, sőt néha rossz hatással van; igaz, más szinben látja egy szerelmes a virágos kertet, midőn mindenütt gyönyört, élvét talál, minden kis virágnak örül, mintha az egész természet csak az ő boldogságának örvendene, — mint egy életunt zarándok, kinek még Olaszország viránya is sivatagnak látszik; az élet-kedv és vidám sziv a természetben gyönyört, kéjt táplál, ha pedig átéltük e remény-éveket, — élő halottjai vagyunk a már megunt világnak.

Vannak, kik a táncztermeket szerelem templomának nevezvén, sima utat látnak abban nyitni az erkölcsromlásra, a fény és ruhapompa, — így elmélkednek — az ellágyító zene, a fölpiperézett tánczos szüzek, mind meg annyi sülyesztő tünemények az ifju szemében és szivében; az állítás igaz, csak az abból vont következtetés nem helyeselhető, e mellett merész, s azokra nézve megbántó is, kik semmi csalfa vétkes reményekkel, hanem egyedül ártatlan

vigkedvőség és szerény mulatság kedvéért jelennek meg a mulatság színhelyén; gyenge erény az, melyet szüntelen örszemekkel lesni kénytelenítettve vagyunk, melyet minden pillanatban elsülyedéstől kell féltetni; a nemes szívű, tiszta jellemű és művelt ifju, csábító titkolódzásokban nem alacsonyítja le önméltóságát, nyilván lép fel a fényes közönség elé, a becsület ösvényén nem remeg a világtól, a kétszinű vagy talán százszinű csapodár, betanult hizelkedése mellett is — gúnyszavakkal üldöztetik és megvettetik a nemes lelkű hölgytől.

Korunkban a tánczvigalmak úgy rendezvők, hogy azokból a legkisebb homálya is a véteknek kizárva, már a divatnál fogva is ifju hölgyeink közmulatságba többnyire anyák vagy órhölgyek (gard' des dames) kíséretében jelennek meg, véleményem szerint tehát a közmulatság a színhely, hol az ifju szív szülői vagy nevelői társaságban kölcsönösen művelődhetik, mert hiszen mi szebb, mint mind a két nemben a lelki szép tulajdonok; a testi tulajdonok könnyen hervadhatók, s a testi szépség lélek nélkül hasonlítható egy szép, de illat nélküli virághoz.

Mert tudjuk azt tisztelt olvasóim, hogy a táncztanulás a nevelésnek szükséges támasza, mert minden nevelt egyénnek tánczot tanulni

szükséges, mert ott fejlődik az ildomos, delies állás és járás mód, azon kívül a megkívántató bókok, a mi az életben legszükségesebb, mert be sem tudunk lépni a művelt osztályu körökbe, hogy ha az illedelem szabályait nem tudjuk, ki vagyunk téve a megszólásnak, azért még most is sokan vannak a 19-ik században, a kik a tanulást eszelős ugrádozásnak tekintik, nem pedig a legfőbb hiányt pótlónak, nevelő intézetekben is erősen szoritkoznak ma már az illetők arra, hogy gyengéd hölgyeinket s ifjainkat a tánczoktatásban avassák, mert tudják azt, hogy a nevelésnek ütere; törekedjünk is azon, amennyire tőlünk kitelhetik, a mi szép és nemes és amit a jelenlegi korszak megkíván, ezt gyermekeinktől meg ne vonjuk.

Különben, hogy a táncz — mint okszerü és szabatos mozgás, az egészség fenntartására, a test erősítése és fejlesztésére is mily jótékony hatással van, arról az alábbiakban igyekszünk részletes tájékozást nyújtani.

Az ember egészségének — s talán tuzás nélkül állíthatjuk — életének fenntartására is — oly nélkülözhetlenül szükséges az észszerü — szabatos mozgás, mint a patak tisztántartására ennek csendes, mérsékelt csergedezése, mert miként a patak csak úgy tarthatja meg

tisztaságát, ha mérsékelt erőtehetséget fejt ki előre haladásában, nem pedig, ha tétlen, mozdulatlan vesztegel, mint egy kiégett vulkán, vagy ellenkezőleg zudulva dühöng, küzd, mint az Aetna forrongó keble, vagy a duló viharok csatája.

Az életet a mozgalom jellemzi, valamint a mozdulatlanság a halál jelképe, mert „mozgás nélkül nincs élet,“ s ezt a jótékony természet rendelé igy, azért mint szükséglet — védi és jellemzi az embert szellemileg ugy, mint anyagilag.

Az ember csak akkor örvendhet valódi anyagi és szellemi egészségének, ha életében szabatos, vagyis észszerű rendes test mozgásokat tesz, nem pedig, ha a mozgást kerülve, tétlen, unalmas egyformaságban éli le napjait, vagy pedig ha ezzel éppen ellentétben — ész elleni kicsapongó testmozzanatokat követ el.

Sok tekintetben a testi mozgásból következtetünk az embernek benső értékére, azért műveltséget, képzettséget és tapasztaltságot tételezünk fel minden oly egyénről, kinek testmozzanatai kellemdúsak, minden mesterkéltség s tulcsapongás nélküliek, egyáltalában a természetesség határain tul nem terjeszkedők; viszont ellenkezőleg kell itélnünk az olyan egyén felől, aki még saját lábán sem tud illően megállni.

Az észszerű testgyakorlat az egészség és életvédelemre kiváló nagy fontossággal bír, s olyan tulajdonságokat hoz létre, melyek mesterséges fejlesztés nélkül soha — vagy legalább igen ritkán emelkednének a tökélyesség azon kiváló magaslatára, mely csak az észszerű mozgás, — illetve a táncz testgyakorlata által hozható létre. Mert a táncz nem csakhogy kivetkőzteti a testet eredeti szögletes merevségéből, hanem a legnagyobb mértékben még ügyessé és kellemes hajlékonyságuvá is idomitja, ezen kívül edzőleg hat a test-szervezet lényegesebb alkatrészeire, mert védi a test egyes részeinek ki-fejlődését a nedvek szabatos keringése, kölcsönös cserélése és rendes vegyüléke által. Tehát a táncz — mint mű-testgyakorlat — oly mozgás, mely az egészségre és az életre egyenlő fontossággal bír, sőt alapja az egészségnek, és az életnek ott, hol az életműnek élénkebb mozgásra és működésre van szüksége. Az sem tagadható, hogy a táncz bizonyos körülmények közt óvgyógyszerül is tekintethetik, mert védelemben tartja a mell és hasüreg életműveit, a mellkasnak és hasizmoknak élénkebb működésbe hozatala által tevékenységet fejt ki az izom-, a csont-, az edény- és ideg-rendszerben.

A külmozgásnak fő eszköze az izom-rendszer, mely a testnek legkiterjedtebb részét képezi. A szabadakaratos mozgást az agyvelőből kifolyó idegek eszközlik az izmok által, melyeknek támaszul a csont-rendszer szolgál, ez okozza azt, hogy a táncgyakorlat egyetemes működésben van a test minden rendszerével. Azért a tánc oly mozgás, mely mind a kedélyre, mind a testre jótékonyan hat, már csak az ideg-rendszer fölizgatása által is, megadván ezáltal a közéletben elhanyagolt idegeknek a kellő edzetet, mely a természetnek jogos követelése is; mert hol erő létezik, ugyanott jelen van az inger is, — azt tevékenységre indítani. Innét a gyermekekben az ugrás s szaladgálási nagy hajlandóság, az ifjak és férfiakban a tánczra való kedv.

Minden értelmes ember tudni fogja, hogy a szabadakaratos izmoknak feladata az élet legfontosabb működéseit elősegíteni, u. m. az emésztést, a táplálást, lélegzést, táp- és vérkészítést sat.

Az élettan elvei szerint az életműves testnek védelme a folytonos nedv-keringés és nedvcserélés kapcsán függ; amennyiben a felvett tápanyagok a gyomor által fölemésztetvén, ezeknek életre való részei a test minden legkisebb részletében széthordatnak úgy, hogy a jók visz-

szatartatnak, a rosszak pedig kiürítettnek, miáltal létesül a fejlődés, képzés és visszatermés.

Ezen — ugy mondhatni — fiatalító természetű folyam képezi az egészségnek, a hosszú életnek alapját, ugy hogy a mely testrészben ezen nedv forgalom rendetlenül, fonákul, fölzúdulva történik, az elveszti a jólét súlyát és megbetegszik. Ez leend aztán oka mind a betegülésnek, mind pedig a halálnak. Ezen fiatalítási folyamnak védelmére s az életerőnek ujtására több oly szükségleteknek kielégítése kívántatik, melyek az egészség szikráit kormányozzák és ezt a felbomlás, illetőleg betegülés ellen megvédik.

Tudjuk azt, hogy az izom- és ideg-rendszer szövvényes összefüggésben áll egymással, azért a táncz — mint testgyakorlatnak általános jótékony kifolyásaihoz ezeket sorozhatni u. m.:

a) „Az agyvelőnek szabadakaratos munkálati tehetsége nagyobb polczra emelkedik s így a lélek működése méltóbb fényre derül, miáltal a lélek akarata és bátorsága szilárdabb leend.

b) A lélek a csüggedés ellenében sokkal diadalmasabban fog harcolhatni.

c) Az alvás éltetőbb nyugalmat ad mind a test, mind a lélek visszapótlására, mennyiben

ezek az ébrenlét következtében szenvedő állapotban voltak.

d) Az izom-rendszer kiterjedtebben tápláltatik, s ez által ez és az erő szilárdabb, kitaróbb, s határozottabb, de ügyesebb is leend.

e) Szomj- és éhség áll be, ennek folytán tüzetesebb táplálkozás is történik.

f) A nedv-keringés és nedv-vegyület elősegítik a jobb emésztést, légzést, a ki- és elválasztásokat, az állati melegség kifejlődése által, melyek a napokinti izom és ideg-állomány veszteségét gazdagon pótolják. Ennek értelmében semmi sem háritja el jobban a vérdugulást, a vértorlást, a székszorulást, a bőr tétlenségét, az észszerű testgyakorlásnál, illetőleg a táncznál.

g) A test egész vázlatában ildomosul, jól fejlődnek ki a csontok, megerősödnek, szilárdulnak állományukban, a mellkas, has-ür területe, gerincz-oszlop alakzata szabatosabb keletet nyer. (Dr. Tersánszky.“)

Ennyi sok titok rejlik tehát a táncz-testgyakorlatában, melyet parlagon hevertetni nem csak nem lehet, de nem is szabad.

A táncz-testgyakorlatot még az ős görög orvosok is öngyógyomódul tekintették és igen is sok oly kórkövetkezést mellőztek el ezáltal, melyek most a tánczgyakorlat elhanyagolása ál-

tal patika szerek alkalmazásába s következésképpen százakba és szenvedésekbe is kerülnek.

Nem ajánlható tehát eléggé az édes szülék figyelmébe, kiknek gyermekeik egészsége bizonyára kedves — s részben tőlük függ, hogy ezen élvezetdus testgyakorlatot soha meg ne tagadják. A gyermek már 6—8 éves korában arra való, hogy szabatos testmozgásokban gyakorolja magát.

Hogy azonban a táncz sokszerü s jótékony befolyással lehessen egyesekre, annak az illető korához, ereje és alkotásához kell alkalmazva lenni. Azért nem tánczolhat mind-egyik ugyannyit s oly mozgékonyssággal, mint egy másik, mert a testszervezet egyenlő mérvben nem engedi meg, különös figyelemre méltó jelenség az, ha valjon a táncznál az arcz kipirul vagy elhalaványul-e? Ez utolsó esetben a testre kártékonyan hat, s ha nem is egészen elhagyni, de mindenesetre a tánczmulatságokban csak igen ritkán és kis mérvben kell résztvenni.

Fő dolog, hogy a táncz természetes könnyedséggel — minden erőltetés nélkül — lejtessék, különben bohókás ugrándozássá fajul, s az ügyetlenség szégyenítő képét tárja fel, mely nem csak a néző közönségre gyakorol kelle-

metlen hatást, hanem az illető physikai erejét is tönkre teszi, kifárasztja és elerőtleníti testét. Azért ajánlatos, hogy a táncz mindig halk mérsékelt mozgással kezdődjék és végződjék; az élénkebb — gyorsabb mozgást a táncz közepére kell irányozni, azonban a szilaj — kicsapongó mozdulatokat kerülni kell, már csak azért is, hogy elhagyván a tánczot, kelletén túl ne legyünk fölhevülve, mely könnyen meghűtést von maga után, s halált is okozhat. Különös gondot fordítson tehát a tánczoló arra, hogy a táncz végeztével a külső lég hideg behatásától, főleg légvonattól óva legyen, s addig el ne hagyja a termet, míg elegendően ki nem hült a test, és alkalmas öltönnyel beburkolva nincs. Hazaérve, csak lassan, bizonyos időközökben vesse le egyik ruhadarabot a másik után, s alsó ruháit rendkívüli elővigyázattal változtassa, s ha teheti, feküdjék le azonnal, s adja át magát az édes nyugalom élvezetének.

Különösen figyelmébe ajánlom a tánczolóknak, hogy még kihülés esetén is csak lassankint is igen mérsékelve vegyenek részt a hideg italok és frissítők élvezetében, minők a víz, sör, bor, limonádé és fagyalt, mert könnyen megtörténhet, hogy élvük pillanatnyi kielégítése folytán, — a mell- és torok-gyulladás,

gyomor s egyéb görcsök s más betegségek — a szenvedések hosszú sorát nyitják meg számukra.

Szomjazás esetén legcélszerűbb egy adag thea tejjel, vagy kevés veres borral, vagy egy pohár meleg punscharakkal, s különösen az utóbbi, még táncz közben is minden veszély nélkül élvezhető.

E helyen meg kell még emlékeznem azon méltatlanságról, melyben tánczvigalmak alkalmával a tánczosnők részesítettnek — a tánczosok által. Ugyanis, a tánczos önkénye szerint választván meg tánczosnőjét, nem figyelve annak szabad akaratára, tetszésére, megy, fölkér, követel — sőt néha erőszakolja a dolgot, — s ragadja a pihenni nem engedett tánczosnőt, pedig látta, miként küzdött a pihenést szomjazó akarattal.

Tánczos után tánczos megy, mintha csak életére törne mindegyike s a kedvesnek mennie kell, ha csak némi kellemetlenségnek nem akarja magát kitenni és mulatságos élvezetét.

Igy halt meg a tánczban — illetőleg az idegek túlfeszített megerőltetése folytán — már sok kedves hölgy, kik főleg a tánczosok erőszakos kivánalmainak estek áldozatul.

Véleményem szerint, — a tánczosnőnek több rendelkezni valója van saját egészsége és

élete felett, mint bárkinek, azért igen méltányos volna, ha tánczosnőknek is megszereztenék e tekintetben a szabadakarat és annak élvezhetése — annélkül, hogy a tánczosok befolyni akarnának ennek megváltoztatásában. Ez méltányos, de azt hiszem jogos óhajlás is a hölgyek érdekében, amennyiben egy tánczos sincs a természettől fölhatalmazva arra, hogy gyönyöre élvezhetésében más egészséget és talán életét használja fel.

Záradékul nem lesz felesleges talán, ha egyet-mást a test egyenes tartására vonatkozólag — különösen a leányok érdekében elmondandunk s a szülők és nevelők figyelmébe ajánljuk.

Ugyanis általánosan tudva levő dolog, hogy a szépség utáni törekvés vele születik a nővel, mely hajlam a női természet mélyében gyökeredzik, azért nagy nevelési hiba volna azt elnyomni akarni, még nagyobb hiba volna azonban ha az anyák azon ferde irányt, melyet az venni hajlandó, balga hiusággal s tudatlansággal elősegítenék. Meg kell értetni ugyan a gyermekkel, hogy a szépség csakugyan nagy isten-áldás, de éppen nem olyas valami, mely a szép ruhákban és piperéskedésben, hanem a testi erő és egészség kifejtésében található és lelhető föl.

A szépség egyik legfőbb — s elmaradhatlan kelléke a szép egyenes tartás, mert az képezi és határozza meg az alakot; mert hiszen szép, — arányos alak nélkül a legszebb arcz is elveszti értékét, s egyáltalában nem imponál, sőt sok esetben kellemetlen hatást idéz elő. — Ez azonban nem az egyetlen hátrány, mely a rossz tartásból származik; végtenül kárhozatos befolyással van az egész s e g r e i s.

A tapasztalatok bizonyítják, hogy ha egyszer a hibás tartás szokássá válik, akkor a test egyes részeinek összhangzatos viszonya egymással megszűnik, az akarat elveszti hatalmát ezen részek felett, eltérések, torzítások, félre növések képződnek, és egyszerre csak azt vesszük észre, hogy a leány kinőtt. Ekkor következnek az ebből származó szenvedések: nehéz lélegzés, idegbajok, rossz emésztés, vértolulás stb., melyek sok esetben gyógyíthatlan bajokká válván, tönkre teszik a leány egész jövőjét. Ezek a rossz tartásnak következményei, ennél fogva az anyák és tanítónők komoly kötelessége, az emberi szervezetről némi ismeretet szerezni, hogy felvilágosodott észszel és ítélő tehetséggel ügyelhessenek leányaik és növendékeik testi kifejlődésére.

Az egyenes tartás főképpen a hátizmoktól függ, melyek a hátgerincz két oldalán léteznek. Ha ezen izmok egyforma feszültségben tartatnak, akkor az egyenes tartás is biztosítva lesz. Ha azonban ezen feszültség enged (a mint az öreg embereknél megszokott történni,) a test mindinkább előre hajlik és pupszerű kinövést nyer. Másoknál ismét csak az egyik oldalon enged az izmok feszültsége, míg a másik oldalon teljes épségben megmaradnak — ebből származik aztán az iskolás leányoknál oly gyakori hát-gerincz görbület.

Az iskolák szűk helyisége, néha a padok és asztalok rossz formája is elősegítik a lányok rossz tartását; az egyik oldal-hátizmai megfeszítettnek és elfárasztatnak s mithogy ez éveken keresztül nem vétetik figyelembe, az izmok végre a legerősebb akaratnak sem engedelmessékednek többé. Hiába mondja már ekkor az anya „ülj egyenest leány“, a leány nem engedelmessékedik, mert nem képes többé egyenesen ülni.

A vak anya most a szokásos gyógyszerhez — a fűződerékhez folyamodik. A fűződerék szorosán testhez áll és lám! a kisaszszony olyan egyenes mint egy baba. Ezen öröm azonban igen rövid tartalmu. A görbeség csak

el van fedve és a hátizmok munkássága mindinkább fogy, miután az egyenes tartás a füzöderékre van bízva. Így aztán a baj napról-napra növekedik, míg végre a hát-gerincz-görbület, szomorú következményeivel együtt el nem titkolható többé.

A fiuk e tekintetben sokkal kevesebbet szenvednek az iskola viszonyainak hatásától. Ennek főoka a leányok gyengébb testalkatában rejlik, melynek izmai nem bírnak annyi ellentállási képességgel, mint a fiuk testgyakorlatok által is edzett tagjai.

A mint eddig a puposság és görbeségről mondtunk, magában hordja tanuságát „cesante causa, cesat effectus,” azaz, az okok megszűnésével, a hatás is megszűnik. Ha tehát anyák és nevelőnők a leányok egyenes tartását biztosítani akarják, mindenekelőtt óvakodjanak mindentől, mi azoknak hátizmait tulságosan erőlteti, elfárasztja és gyengíti.

Távolítsák el a szűk öltönydarabokat, melyek a mell kifejlődését gátolják, a légzést megnehezítik és a hátizmok szabad munkásságát meghiúsítják. Az iskolában pedig ne csak szellemi előmenetelre legyenek figyelemmel, de arra is, hogy a növendékeknek elegendő hely jusson az egyenes ülésre és az iskola padokat

lássák el támlákkal. Sokan még azon balga hitben élnek, hogy fiatal leányoknak társaságban nem illik a széken hátra támaszkodni. Ezen előítéletet jó lesz, ha az illetők a rococo világ etiquettéjének egyéb limlomához vetik. Mert ha a hátizmok elfáradtak, nagy balgaság volna azokat bármely tiszteletre méltó egyéniség jelenléte végett megerőltetni. Hiszen — az illemtan szabványa számtalan oly mód birtokában helyezi a művelt hölgyecskét, melynek alkalmazása által a tisztelet kifejezése és kimutatása egy cseppecskét sem veszít értelméből s értékéből, a mellett az egészségre sincs oly kártékony hatással — mint a fent említett tisztelet-kimutatás (?) — a hátizmok rovására.

A mely anya gyermekét szereti, részesítse azt a táncz-testgyakorlatának jótéteményében, s ha különösen gyenge gyermeke van, ki még talán hajlammal is bir a görbeségre, szent kötelességének ismerje ezen a női természettel legjobban megegyező egyedüli s legbiztosabb óvszerhez folyamodni; a többit aztán bizza rá a már jó eleve kiszemelt s kipróbált táncz-mesterre.

Megjegyzem azonban, hogy a táncz jótékony hatása első sorban legelőször is a táncz-

mester tanítási módszerétől, és lelki ismeretességgel párosult szakavatottságától függ. Nem ajánlható tehát eléggé a szülők figyelmébe, hogy a tánczmester megválasztásánál a legnagyobb óvatossággal járjanak el, s csak ha meggyőződést szereztek a felől, hogy az illető bir azon eszközökkel, melyek segélye folytán, fontos társadalmi hivatásának helyesen megfelelni képes, csak akkor, — de csakis akkor bizzák rá gyermekeik kiképzését.

Az ügyes — szakavatott tánczmester mielőtt a szoros értelemben vett tánczra menne, mindenesetre előzőleg az iskolán, vagyis oly testet edző, — a tagrészeket ildomosító és ügyesítő gyakorlatokon kezdi, mely a növendékek netaláni testi- illetve növési hátrányait, hibáit, van hivatva kiköszörölni. Természetesen erre idő kívántatik, s amolyan futólagos 1—2 hónapra terjedő curzusos leczkék — bizony nem sokat lendítenek az ügy érdekében, különösen akkor, ha csakis az ugrálásbani kiképzés vétetik főleg figyelembe, mi mindig a test idom képzés hátrányára, sőt néha rögzítésére is szolgál.

A táncz iskolájának tornászat gyakorlati része éppen nem játék, sőt olyas valami, mely

az egyén szervezetéhez — különösen a nőket értve — alkalmazva, komoly, az egész emberiségre kiterjedő czállal bir. Élénkíti és erősíti az ideg- és izom-rendszert, elősegíti az egészséges vérképzést, és megedzi a hát-izmok ellentállási képességét, szóval — még a leggyöngédebb testre is ujitó — aczélzó hatással van.

Sokan vannak még más oly anyák, kik a tánczban és a nő szervezetéhez alkalmazott erő kifejtő testgyakorlatokban csak azért nem részletetik kedves lányaikat, nehogy testük lányhoz nem illő (?) kifejlett erőteljességet nyerjen, s ez által a légiesség rovására még talán meg is hizzék kedves bábujuk. Az ilyen vak anyáknak megsugjuk, hogy rég a mult ködében hanyatlott azon idő, midőn a halvány érdekes arcz, a habszerű gyenge termet képezték a szépség eszményét, — különösen a középkor elfogult lovagjai előtt.

A mai férfi világ előtt az ily beteges alakok, eszményített Ubrik Borbálaként tünnek fel, s hangosan nyilvánítják a feletti sajnálkozásukat, hogy „szegény hölgyecskébe hálni jár a lélek.“

„Csak az egészséges, erőteljes és arányosan kifejlett nő, ki hivatását mint nő és anya teljesen betölteni képes, tarthat igényt a szépség koronájára (Dr. K.“)

Ezek folytán még egyszer figyelmeztetem a szülőket, ne hanyagolják el gyermekeik testi kiképezését, mely célra legalkalmasabb a tánc-tanulás, már csak azért is, mert könnyü és mulattató modora miatt legkedveltebb nemét képezi a testgyakorlat azon nemének, mely a test képzésére és ildomosítására van hivatva; másrészt pedig alapja levén a társas összejöveteleknek, — a könnyed, fesztelen modor és társalgás elsajátíthatására — a maga nemében — egyedül álló iskolát képez.

A táncz, mint a műveltség egyik legfőbb ütere, már csak azért sem mellőzhető, mert nem csak anyagilag, hanem szellemileg is nagy befolyással és hatással van a művelt társas életre.

II.

A jó magatartásról. — Az állás, járás és ülés szabályai. — A bókokról általában. — A köszönés szabályai. — A bejövési-, társasági-, elmenési- (v. búcsu-) elfogadási és utczai bókról. — A nők köszönési módja. — Megjegyzések.

Semmi sem kölcsönöz a nőnek oly kedves bájt és ösztönszerű tiszteletet, a férfiaknak pedig kellemet és méltóságot: mint a nemes-, finom magatartás.

Ámbár a jó magatartás a szép és nemes erkölcsi tulajdonságoknak összhangzatos egységéből veszi eredetét, mindazonáltal önmegfigyelés által is megszereshető, ha tudniillik elég önmegtágadással bírnunk a megszokott helytelenségek elhagyásához, s erős akarattal és éles megfigyelési tehetséggel gondolataink, kiejtett szavaink és tettünk ellenőrzéséhez.

A helyes testhordozás — a jó magatartás — illetve az egyéni külső modornak lényeges részét képezi. Hogy melyik a legillendőbb s ajánlóbb testtartás, arra már maga a természet tanított meg bennünket, midőn arcunkat az égnek emelve teremté. Könnyen s elfogulatlanul állithatjuk az embert a teremtés remekének. Egyenesen fennálló testtel bírván, emelt fővel járhat. Az ő tartása s testhordozása szint úgy, mint tekintete a benső élet jellegét viseli önmagán. A művelt s komoly férfiú a társaságban nem fog oly merev állást venni, mint egy kifeszített fabáb, sem ügyetlen tag-

tartás és mozgás által magát nevetség tárgyává nem teszi, hanem oly ügyes és természetes mozgást ad tagjainak, mely előadásával leginkább megegyez, fejét nem lóggatja előre, sem jobbra vagy balra, de mereven magasra se emeli például mintha álla fel volna peczkelve, mert ez által tekintete pöffeszkedést árulna el, s egész lénye ellenszenvet költene. Nem hagyhatom említés nélkül, némely férfinak, — de nőnek is — azon helytelen szokását, miként fejével minduntalan biczeget; — ez nem mutat jó magatartásra, e mellett a természet rendje ellen való, mert fejünknek egyáltalában nem az a rendeltetése, hogy gondolataink szenvedőlegesen nyilvántartója legyen.

Fő figyelem fordítandó a közép test tartására is, legyen az határozott, egyenes, de mindig kellemes hajlékonysággal jellegében, különösen ügyelni kell arra, nehogy a mell a természetesség rovására kelletén túl kidüllesztésék, a vállak pedig hátra vonassanak. A kezek helyes hordozása tartása, és használása sem lehet előttünk közönyös, mert ez a jó magatartás egyik mellözhetlen tulajdonságát képezi, helyesebben oly elemirészt, mely bizonyos tekintetben az ember műveltségi fokának meghatározására szolgál alapul. A műveletlen —

vagy egyáltalában a jó társaságokban csak ritkán megforduló egyének többnyire azon hibában szenvednek, a miben minden gyakorlatlan színész, tudniillik nem tudnak kezeikkel mit csinálni, s percenként ezer féle helyzetbe is hozzák ezen tagjaikat.

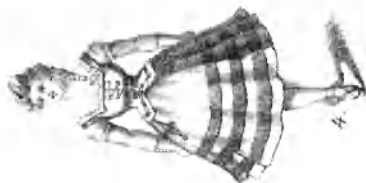
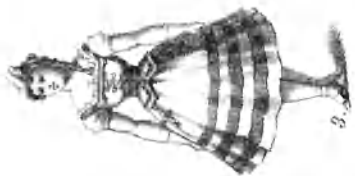
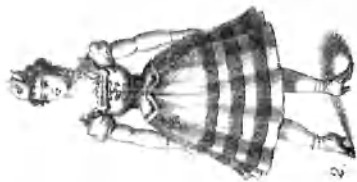
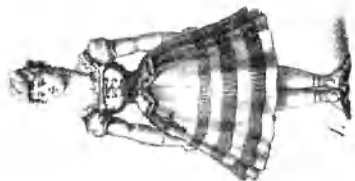
Egy jó magatartásu egyén taghordozása mindig olyan, mely a körülményekkel leginkább megegyez, e mellett látszólag még tudomással sem bir tagjainak létezése felől. Kerülni kell tehát minden szögletességet, modorosságot s a föltünést keltő mozdulatokat — úgy kezeink, mint lábaink hordozása és elhelyezésénél, főleg ne tegyük kezünket csipőre, vagy ne dugjuk a zsebbe — kivált ha nővel társalgunk, mert ez hozzánk hasonló műveltségü férfiival szemben is mindig rossz magatartásra mutatna. Rossz, sőt illetlen magatartásáról tanuskodik az is, ha például valaki társalgás közben — vagy egyébkor — körmeit rágja, pattogatja, vagy ujjjaival játszik s kezeit összedörzsölgeti, továbbá ha kezeit ökölbe szoritja, ujjait ropagtatja és lábait rezegeti, szóval ha olyast cselekszik, mely mások előtt kellemetlen vagy feltűnő volna, mint például a szemhunyorgatás, kacsintás, villogtatás és az arcnak eltorzítása sat. Kiválóan ügyeljünk, nehogy nővel szemben a széken

lovagló helyzetet foglaljunk el, mely éppen nem tartoznék a jó magatartás sajátosságaihoz, legkevésbé pedig az, ha nőt szivarral szánkban kísérgetnének, vagy bár hol is szivarozva s főveggel fejünkön társalognánk vele. A füttyőzés is igen furcsa — különösen a nőknél felette helytelenítendő és elítélendő — szokás, valamint nem intim barátnők, vagy rokonok — egyáltalában nem a legbizalmasabb jellegű társaságokban szivarozás is (a nők részéről,) különben egy valóban művelt és elegans nő — igen ritkán, — vagy csak kivételesen engedi meg magának a szivarozás élvezetét, de akkor is rangbeliek társaságában.

A jó magatartás nem türi azt sem, hogy nő — főképpen fiatal nő — félfekvő helyzetben üljön le férfiak előtt; általában ugy a nőnek, mint a férfinak erkölcsi kötelessége szemelőtt tartani azon illetet, melylyel egymás irányába kölcsönösen tartoznak.

Az ülésre vonatkozólag megjegyzem, hogy ülés közben valakinek — főleg nőnek — háttal fordulni igen illetlen, a mellett sértő, sok illetőre nézve a leglealázóbb hatással van.

Azonban semmisenem oly sértő a nőre nézve, mintha társas együttlét alkalmával a férfiú széke

támlájára nyugtatott karral foglal helyet mellette, még pedig látszólag oly modorban, mintha ölelve tartaná; ezen bizalmaskodó — vagyis inkább confidens kéztartástól erősen óvakodni kell, mert társas együttlét alkalmával erre — még a legmeghittebb viszony sem hatalmazhat fel egy valódi gentlemant.

A járás szintén lényeges — és felette jellemző részét képezi a magatartásnak, még pedig kiválólag, s ha az igaz, hogy „le style e' est l' home“ úgy az is szent valóság, hogy a járás maga az ember, mely éppen úgy jellemzi a valódi gentlemant és urhölgyet, mint a plebset, tőzsért és nyárs polgárt. Járásáról éppen úgy felismerhetni a neveletlen — közönséges egyént, mint öltözködési modoráról, mely mindig nélkülözi az előkelőség azon félreismerhetlen jellegét, mely kizárólag csak a született urhölgy és gentleman sajátja. Különben szerintem — az előkelő jelleg, mint oly tulajdonság, mely kiválólag a testi és szellemi szép és nemesnek összhangzatos egységéből veszi eredetét: első-sorban a születés által kell, hogy belénk oltassék a mindenség atyja által, mert, ha nem tartozik a velünk született tulajdonságokhoz, úgy teljesen tökéletes sehol nem lehet, csak csalékony és hiányos külső máz, melyet a legelső zivatar

— a megpróbáltatás — azonnal eltöröl, illetőleg a maga eredeti valóságában tüntet fel.

Ami a járásközbeni testtartást illeti, erről elég annyit megjegyeznünk, hogy az azonos az állásközbeni tartással. A felső testet járásközben is szintén nyugodtan kell tartani, mert például a feszelés vagy a tulságos mozgékony-ság affektálása — különösen a férfiak részéről — igen nevetségesen venné ki magát, sőt az illető felől még azon — nem éppen hizelgő véleményt is ébreszthetné, hogy szellemileg talán kissé beteg.

Egy jól nevelt egyén testtartása — járásközben mindig szabályos, jó, mozdulatai feszteleznek és kellemesek, kerül minden oly mozdulatot, a mely által a járó-kelek figyelmét magára vonva — egyéniségét föltünővé tehetné, mert ettől a valódi úrhölgy és gentleman tán még a pestisnél is jobban retteg, ez levén a kellemetlenségek netovábbja és a legboszantóbb neme, mely a finomérzésre nem csak sértőleg, hanem egyszerűsmind lealázólag is hat kiváltképpen hölgyeknél.

A jól nevelt ember járása mérsékelt, sem sebes, sem lassu, sem tétovázó s botorkáló, hanem egyforma, nyugodt, biztos és zörgés nélküli. A járásnál, egyáltalán a magatartásnál különösen arra kell törekedni, hogy ez korunk-

hoz bizonyos tekintetet és méltóságot kölcsönöz. Nagy suly fektetendő a járásnál még a könnyűség és a természetességre is, kerülni kell a vonatottságot, csoszogást, — főleg a felső test kelletlen mozgását (quasi: reszelését, kezezelését), kezeinket se billegessük ide oda — mint valami jól idomított gyalogos katona, de ne is lógassuk le oldalainkon, egyáltalán tökéletesen el kell felejtenünk, hogy kezeink vannak, hogy azok helyzete és mozgása annál természetesebb legyen — s a test tartásával egy összehangzó egészszé olvadjon.

Ha nőt kísérünk, lépést tartsunk vele nehogy, keresztbe döcögvén, járásában akadályozzuk.

A lépcsőn fölfelé mindig a férfinak kell elől menni, lejövetnél azonban a nő megy elől.

Itt meg kell jegyezni, hogy jólnevelt nő az utcán járás közben semmi féle szín alatt hátra nem néz, mert ez a rossz magatartás, sőt a neveletlenségnek netovábbja, e mellett oly gyanus cselekvény, mely mintegy kihívja a férfiak szemtelenkedését.

A köszöntés éppen oly jellemző, — ha nem jellemzőbb dolog, — mint a járás, mert ez az illető köszönő egyén műveltségi fokának első és legfőbb ismertető jelét képezi. A finom

nevelésü egyént köszöntéséről is azonnal föl ismerhetni.

A köszöntés, vagyis a bók alatt közönségesen azon művészi meghajlást értjük, melylyel a művelt egyén mások iránt tiszteletét fejezi ki; továbbá mindazon kedvességeket, melyeket valakinél szerencsés esetben, vagy előnyei s érdemei fölött mondunk, vagy részvétünket szenvedése iránt kimagyarázzuk. Az elsőket három féltre osztjuk, t. i. melyeket állva, járva vagy ülve csinál az illedelmes ember nőnek, előkelő és éltesebb személyeknek s a t.

A férfiaknak a bóknál legnagyobb figyelmet az elegáns meghajlásra kell fordítani, a mi igen lényeges dolog.

Utczán vagy sétányokon megelőzőleg csinálja bókját a férfi, ha levett főveggel hajtja meg magát, oly mélyen, mint azt az illető, szemben álló egyén rangja vagy hozzánki viszonya követeli. Az idős és előkelő egyének előtt mélyebben, egyranguak vagy fiatalabbak előtt kevésbé mélyen hajlunk meg. A bókhöz minden körülmény közt illő köszöntést mondunk.

A meghajlásnak könnyen és elfogulatlanul kell történni, mert a sietség — vagy éppen széleskedés nem tenne jó benyomást, főleg ügyelni kell a meghajlásnál arra, hogy a felsőtest egye-

nes helyzetből induljon lefelé és az egyenességet hajlás közben is megtartsa, mert nincs komikusabb látvány, mint az olyan férfi, ki magát félszegen egy oldalra hajtja meg. A föveg leemelésével sem kell hirtelenkedni. Ugyanis utczán a férfi, ha pálczát hord: balkezevel emel kalapot, ellenkező esetben jobbkezevel köszön. A föveg leemelésénél ügyeljünk, hogy a föveget ne előttünk vagy az üdvözölt felé emeljük le; megjegyzendő, hogy a kalapot csak megemelni, nem pedig lekapni kell a fejről. Ha férfi nőnek köszön, addig fel se tegye kalapját, míg az mellette el nem haladt.

Előkelő személy előtt szükséges már egy kis távolságra levenni a föveget, s azt addig lenn tartani, míg csak az illető el nem haladt s ha talán, szóba állna, csak ismételt felszólításra teendő föl a föveg. Igen illetlenül venné ki magát azonban, ha az előkelő emberségből szinte levenné fövegét, s mi szólítanók föl őt a föltevésre.

Általában minden bókot s köszöntést vidor barátságos tekintet kísérfje, és mennél magasabb állásu az egyén, annál több komolyság s tisztelet vegyüljön el benne. Férfi nőnek nyilvános helyen, vagy az utczán mindig komolyan s a legtiszteletteljesebben köszönjön, ezt

még akkor is tegye, ha a nő a lehető legbizalmasabb lábon áll is vele, mert a járó-kelők bizalmas modorából vagy confidenciát, vagy pedig olyas félét következtetnének, mely a nő jellemére nézve éppen nem volna a leghizelgőbb.

Eszmelánczolatnál fogva megjegyezzük, hogy férfinak nővel az utczán kezét szorítani nem éppen ildomos cselekedet, ennek csak a salonban, — egyáltaljában nem az utczán és nyilvános helyeken van helye, valamint a hölgyek részéről — a csókolódzásnak is, mely péld. az utczán igen helytelen tett.

A kézadásra vonatkozólag még egyet. Ugyanis ha fiatal ember köszön fiatal leánynak, s a körülményeknél fogva kezét adnak, mindig a fiatal ember nyújtja előbb kezét.

A kevésbé magas rangu mindig megvárja a rangban fölötte álló vagy idősebb egyén kézadását, sőt ezt idős emberrel szemben akkor is tegye, ha a társadalmi állását tekintve rangban nálánál alacsonyabb volna is, föltéve, ha azaz ugynevezett „kaputos osztályhoz“ tartozó művelt társadalom-képes egyén.

A kézszorítás legyen mindig ildomos, s ne is annyira kéz-szorítás, mint inkább kézadás, — kivált nem a legbizalmasabb ismerősökkel szemben; általában kéz-szorítást csak

barátainkkal vagy olyan egyénekkal váltunk, kikkel jól vagyunk, vagy bármiféle tekintetben közel állnak hozzánk, hogy ez által is kimutathassuk a bensőnkben táplált őszinte vonzalmat. Megjegyezzük, hogy a balkézzei kézszorítás, ha készakarva vagy vigyázatlanságból történik is, kellemetlen benyomást szül az érdekeltekre.

Visszatérvén a bókokra, itt újra hangsúlyozzuk, hogy általában minden bóknál különösen megkivántatik, hogy az könnyen, erőltetés nélkül természetesen s kellemmel történjék.

Az álló bókot akkor csináljuk, midőn valamely társaságba megérkezünk, vagy midőn valakinek valami lekötelezőt mondunk, vagy valamely szivességért esedezünk s a t.

A járásközbeni bókot többnyire utcán, nyilvános helyen, vagy kertekben- általában sétavagyis járásközbeni találkozásnál csináljuk.

Az ülőbók csak bizalmas női- és ismerős körökben alkalmazható.

Ami ezen háromféle bóknak nemeit és alkalmazási módját illeti, e tekintetben a következőkhez kell alkalmazkodni.

Ha valahova belép a nő vagy a férfi, az üdvözlés vagyis a bók egy-két legfeljebb három lépéssel előre az ajtótól történik, általában a

terem illetve a helyiség nagyságához képest kell a lépések számát alkalmazni; a bók nem áll egyébből, mint a felsőtestnek kelemmel előre történendő meghajlásából, miközben a balláb gyengéden a jobbhöz vonatik s a szemek emelt fővel az illető megtiszteltre irányittatnak.

Itt megjegyezzük, hogy azon esetben, ha nőnek vagy magas rangunak köszönünk, előzőleg mindig a fejet kell kissé meghajlítani s csak azután, — de közvetlenül — a felső testet, a kiegyenesedésnél azonban mindig a fej emelendő először.

Sokan vannak, kik bejövésnél — még az ajtót jóformán be sem tették — már hajlonganak s megesik az a rettentő körülmény, hogy az ajtót betenni hirtelen nem tudván, megfordul s ajtóhoz fordultan végzi kimért mondókáját.

Ha bárhol — látogatás alkalmával társaságot találunk, a belépési bókot ugy kell alkalmazni, hogy egyetlen meghajlás által az összes jelenlevők megtiszteltessenek, mert igen nevetségesen jönne ki minden egyes jelenlevőnek külön köszöntése; e czélból a szabályszerű meghajlás alkalmával midőn egyszersmind a felsőtest kissé oldalra fordul, a főt illetőleg a szemeket végig hordozzuk a társaságon, helyesebben körültkintünk, még pedig huza-

mosan és némi kifejezéssel, nem pedig szeleskedve s a kellő nyomaték nélkül. Hogy a köszöntésnél mindig a háziasszonyt és a háziurat illeti az elsőség, azt nem is kell mondanom.

A látogatásra vonatkozólag itt helyen lenni vélünk néhány megjegyzést.

Férfi, ki valamely háznál látogatást akar tenni, előzőleg egy-egy névjegyét küldjön a család minden egyes tagja számára.*)

Jelenleg divatozó idő látogatásokra az 1-től 5-óráig terjedő időköz, azonban vidékén 11-től 12 órai időközben is sokhelyütt fogadnak. Korai vagy késői látogatást csak oly házaknál tehetünk, melyekkel bizalmas viszonyban állunk, vagy a hol este is fogadnak.

A látogatás félóránál tovább nem terjedhet, sőt ha más látogató érkezik, — a körülményekhez képest azonnal, vagy kis vártatra el távozzunk. Ha előkelő helyen teszünk látogatást. felöltőinket, esernyőt, botot sat. az előszobában hagyjuk, és ahol szokásban van az erre rendelt egyén által bejelentetjük magunkat,

A férfiak kalappal balkezőkben vagy hónuk alatt tartva — lépnek a salonba, általában

*) Nő férfinak s o h a, még kivételesen sem küldhet névjegyét, általában férfival szemben csak m e g h i v á s alkalomával élhet névjegygyel.

kalapjukat éppen nem hagyják el maguktól, hanem társalgás alatt is folytonosan kézben tartják. Nálunk egy bizonyos osztály tagjainál szokásban van a salonban tartózkodás alatt a kalapot a szék alá dugni, vagy ülőhely mellé a földre helyezni; nem tudom ugyan, hogy ez a furcsa szokás mennyiben „chic“ hanem azt tudom, hogy a nevetséges különczködés netovábbja, mindazonáltal ugy látszik, hogy ez időszerint azon urak ön megkülönböztetési rendszerének symboliumához tartozik.

A kézcsókra vonatkozólag megjegyezzük, hogy a mai napság egészen divatját multa- és a falura colportált cselekedetekhez tartozik; ki kell azonban mondanunk, hogy kivételes esetekben, mint a lovagias hódolat és a megkülönböztető tisztelet leggyengédebb legünnepeltebb neme soha nem fogja divatját mulni.

A kézcsóknak általában csak bizalmas körben van helye, vagy pedig olyan alkalommal, ha valamely nő iránt különös tiszteletet akarunk tanusítani; egy fiatal leány, ha igen idős, — tisztességes hölgynek kezét csókol, igen ildomosan cselekszik.

Itt megjegyezzük, hogy fiatal ember fiatal leánynak soha nem csókolhat kezét, idősebb asszonynak tisztelete jeleül azonban mindig; ha

az udvarló kezét csókol a lánykának, a lányka tudni fogja mire értelmezze.

A bókokra visszatérve látogatás után egy kis távolságra vissza vonulva bucsu vagyis elmenési bókkal ajánljuk magunkat.

Ha a bucsubókot egyes egyénnel szemben csináljuk, ez esetben a ballábal kissé hátra lépünk, s a jobblábat csendesen a balláb mellé (sarok sarkot érve) vonjuk s csak azután hajtjuk meg felső testünket; azonban, ha társaságtól veszünk bucsut, az esetben nem hátrafelé, hanem kisse oldalt, a körülményekhez képest jobbra vagy balra lépve hajtjuk meg magunkat és pedig oly modorban, mint ezt fenntebb a bejövési társasági bóknál említettük t. i. a testtörzs oldalhajlása mellett egy körültekintő mozdulattal.

Megjegyezzük, hogy ha nagy társaság van jelen, a bókkal kevésbé az elmenésnél szertartásoskodni, fölösleges nehogy elmenésünkkel feltűnést keltve zavarólag hassunk a társaságra; azért minden zaj nélkül vonatott hajlangásokkal közeledjünk az ajtó felé anélkül azonban, hogy háttal fordulnánk.

Különös figyelmet kell fordítani elmenés alkalmával a kimenésre is, mely ha ügyetlenül történik, — azonnal figyelmet kelt — az

illuzio rovására. A kimenésnél különösen ügyelni kell az elfordulás- és az ajtóbetevés műveletére is, mert ebben sok fekszik.

Ugyanis, — ha az ajtó befelé balra nyílik, ekkor a helyes ildom és a szabatosság tekintetéből jobbra kell kimenni, és a kilincset a jobbkézzel megnyomni és ugyanazzal be is csukni az ajtót; ellenben ha az ajtó befelé jobbra nyílik, akkor ellenkezőleg kell tenni sat.

Ha ön lakásunkon látogatót fogadunk, ez esetben a jövő egyéniségnek elfogadási bókot csinálunk, mely a jobblábbal kissé előre lépve — mialatt a ballábat csendesen a jobbhoz vonjuk — történik, természetesen illő meghajlás mellett.

Az ülőbók — mint említettük — bizalmas társaságba való, s inkább csak a nők által alkalmazható. E bókot különben egy már ülő társaság használhatja belépő házi baráttal szemben, vagy kevésbé magasrangu egyéniség belép-ténél; a körülményekhez képest azonban ülőbókot használunk egy nálunknál alsóbb rangu egyén látogatása alkalmával is, valamint akkor is, ha valaki hizelgőleg szól hozzánk, vagy valamely tárgyat nyújt át.

Az ülőbók nem áll egyébből, mint a főnek a felsőtesttel történendő következetes — mér-

sékelt meghajtásából — minden egyéb tagmozdulat mellőzésével.

A találkozási, vagyis utczai bók szintén mérsékelt meghajlással történik, mialatt a jobb vagy balláb alig észrevehetőleg kissé előre csusztatandó. Hogy az utczai bók a férfiak részéről kalapleemeléssel jár, ezt már említeni is felesleges.

Az utczán csak olyan ismerősökkel állunk meg, kikkel barátságos viszonyban vagyunk, különben elhaladunk. Hogy ismeretlen egyéneknek egyáltalában nem szokás köszönni, ezt mindenki tudni fogja; itt megjegyezzük, hogy sem nyilvános helyen, sem utczán nem illő ismerősöket megszóllítani vagy megállítani, ha azok ismeretlen társaságban vannak, hanem, — be kell érni az egyszerű köszöntéssel.

A mi a nők köszönési módját illeti, ez a férfiakétól lényegében nem különbözik, mert mai napság a formákhoz kötött „compliment“ már divatját multa.*) A jól nevelt nő egyetlen köszönési módja a fő és a felső test mérsékelt meghajtásából áll, melyet nyájas arczkifejezéssel kísér.

Vannak hölgyek, kik férfiaknak — kivált az utczán egy alig észrevehető fejbőlintással köszönnek; ez nem helyes, sőt igen csunya és

*) A formákhoz kötött köszönési mód mai napság csak a növendékektől kiváptatik meg, még pedig szigoruan.

elidegenítő eljárás, valamint némely hölgynek azon kihívó modoru köszöntése sem épen ildomos, melyet nevető arczczal és affectáló fejintegetéssel tesz.

Mielőtt czikkünket bezárnók, helyen valónak látjuk még a következőket megjegyezni:

Ha férfi az utczán nőt kísér, mindig a nőnek engedje át a járó falfelőli részét, — legyen az jobbról vagy balról, általában házak mellett menve, ne tekintse a férfit szabálynak, hogy a nőnek okvetlenül jobbfelől kell lépdelni.

Hogy hölgyet csak az esetben szabad karunkon vezetni, ha vele bizalmas lábon állunk, ezt minden művelt egyén tudni fogja, valamint azt is, hogy csak bizalmas viszony, vagy rokonsági kötelék adhat jogot egy nő kísérhetésére, ellenkező esetben nagy ügyetlenség — vagy szemtelen tett volna.

Fiatal leányhoz az utczán férfi soha nem csatlakozhatik, még akkor sem, ha az cseléd által kísértetik.

Ha hölgyekkel sétálunk és ismerősökkel találkozunk, az esetben csak azoknak köszönünk, kik tőlünk a tisztelet kifejezését minden körülmény közt megkövetelhetik;*) ide értendők a

*) Néma — fejbólintó köszöntéssel azonban mindenki irányában élhetünk.

nők is; azonban megállni és beszédbe ereszkedni nagyon illetlen cselekedet volna, az meg éppen nagy neveltlenségről tanuskodnék, ha a kiséretünkben levő hölgygyel czipeltetnénk valami tárgyat.

A bókmondásra vonatkozólag csak annyit mondunk, hogy a bóknak mindig az illető személylyel összhangzatban kell állni, mert különben könnyen sértésnek veheti.

Okos,- nevelt férfi sohasem fog minden apropos nélküli, leplezetben bókkal előállni; általában a bóknak elfátyolozottnak s valami szellemdús megjegyzés alatt rejlőnek kell lenni; a szellemes udvarló mindig tudni fogja, — hogy kell a „szöget fején találni,“ s hogy kelljen a szellemes mellett a híz elgőleg szépet olyanképpen kimondani, hogy az csak „alattomban értetődjék.“

III.

A nyilvános mulatságok. — A nyilvános bálról. — A nyilvános bál szervezése. — A rendezők és a háziasszony kötelessége. — A zártkörű tánczvigalmak (koszorucskák) szervezése. — A tánczvigalmi rendről. — Idegenek részvételéről a tánczvigalomban. — Figyelmeztetés a tánczrendezők (v. előtánczosok)-hoz, a kör (Rondedanse) és társastánczok (Contredanse; Cotillon sat.) mikénti rendezéséhez. — A piknikről. — A nyári tánczvigalmakról.

A nyilvános mulatságok képezik legfőként a társas összejövetelek legünnepeltebb és egyszersmind a legkedveltebb nemét, hol a mulatság mellett, a kedélyes szellemi szórakozásra is tág alkalom nyílik a kevésbé szertartásos társalgás útján; s a mellett, hogy a táncz szabályos mozgásokhoz kötött lejtése, a test idegrendszerére nézve jótékony, erősítő hatással van, e mellett még mulattatólag hat a kedélyre, s a sziv érzeményét fölvidítva, kedves örömeikkel tölti meg, melyet csak hatványoznak a könnyed és füszeres társalgás aprólékos s kedves szellem-szikrái.

A nyilvános mulatságok többfélék, legszokottabb nemei: a nyilvános bálók, zártkörű korszorueskák, álarczos bálók, jelmez-bálók és piknikek sat.

A nyilvánosbál a társas mulatságok valamennyi neme közt a legfényesebb, legszertartásosabb, de nem mindig a legkedélyesebb vigalom. Előkészületei szakavatott egyének összehangzatos együttműködését és önfeláldozó tevékenységét igénylik, mert rendkívüli ügygyel-bajjal járnak, sőt nem ritkán kikerülhetlen kellemtelenségekkel is.

Fényes, nyilvános bál szervezése czélbavételénél, mindenekelőtt a rendezőség választatik meg, mely áll: elnökből, másod-elnökből, pénztárnokból és választmányi tagokból. Ha a rendezőség szervezkedett, legelőször is a lady patronesse v. patronessek) választását ejtik meg, és annak megnyerését, — illetve beleegyezését eszközlik ki; ha az meg van, a rendezőség a bálát — helyiség megnevezésével együtt a hol az tartatik — egyetemben a hónap hányadika és napjának kitételével, továbbá a háziasszony nevét a választmányi tagokéval együtt — az ujságban hirdeti.

A választmány kötelessége a meghívók nyomatása és szétküldése, továbbá az egyes előkelő családok személyes meghívása — az erre vállalkozó választmányi tagok által, kik kettőnkint kocsin teszik látogatásukat; a választmány kötelessége még a terem megválasztása, a bál mikortartása napjának meghatározása, a jegyek készítése, a terem diszitése, a tánczrendek, — cotillon-jelvények és virágok megrendelése, a jó zenéről való gondoskodás.

A rendezők kötelessége legfőként a szakadatlan figyelmen sarkallik. Előzőleg különösen a háziasszony és leányai irányában

fejtenek ki legnagyobb figyelmet, elhalmozván őket a megkülönböztető tisztelet minden nemeivel.

A háziasszony és leányai a terembeleptük alkalmával a lehető legszebb virágbokkrétákkal fogadtatnak a rendezők által, és helyeikhez vezetnek; a táncz ugyancsak a rendezők által, a háziasszonynyal és leányaival kezdetik el először, általában első sorban a házi asszony és leányai vannak hivatva, a rendezők részéről tanusítandó kitüntetés és a megkülönböztetés igényelhetésére.

A rendezők teendőihez tartozik még a kívánt bemutatások eszközlése, valamint azon lovas kötelesség is, hogy a kevés ismeretséggel bíró uraknak, azok egyenes felkérése folytán, tánczosnót szereznek, az illetőt valamely éppen nem tánczoló s társadalmilag össze illő hölgyhöz vezetvén. —

A rendezők figyelmének arra is ki kell terjedni, hogy minden jelenlevő hölgy tánczoljon, legyen bár a bál bármily látogatott is; azonban, miután minden hölgyet egyenlő mértékben nem tehetnek ünnepeltté, tehát csak azon legyenek, hogy egy tánczosnó se hanyagoltassék el sértőleg.

A rendezők, — hogy mindenki által fölismerhetők legyenek — jelvényt (kokárdát v. bokkrétát) viselnek.

A háziasszonynak is meg van az ő kiszabott működési köre; legfőbb kötelme az előzékeny nyájasság — mindenki iránt s a leereszkedő szivélyes modor, sokszor az önmehtagadás is, általában szem előtt kell tartania, hogy azon kötelesség, melyet mint háziasszony a bálban teljesíteni tartozik, a bálon kívül nem von maga után semmiféle utólagos kötelezettségeket; előzékeny nyájassággal fogadja tehát azokat, kik bemutatják magukat, sőt esetleg még az olyanokat is, kik rangban alatta állnak, vagy nem tartoznak azon társadalmi osztályhoz, melyben ő forog.

Az ugynevezett zártkörű tánczvigalmak és koszorucskák rendezése sokkal kevesebb bajjal jár, — mint a nyilvános bálké.

Ha egy zártkörű társaság határozott számú rendezősége tánczvigalmat akar rendezni: az a hozott szabályok szerint történik, és kevés akadály jó közbe; ha azonban oly tánczvigalmat akar szervezni, mely résztvevők felszóllítása vagy választása mellett történik, ez esetben már több akadály merül fel, még pedig a résztvevőkre, napra és helyiségre vonatkozólag, a hol a tánczvigalmat rendezik.

Ha egy vagy több fiatal ember aláírás útján akar szervezni tánczvigalmat, ehez csak azon esetben fogjanak, ha széleskörű személyes ismeret-

séggel birnak az uri- és női körökben, mert e nélkül vállalatuk könnyen dugába dőlhet.

Mindenekelőtt tájékozást kell a felől szereznünk, nincs-e ugyan azon időben estély, zártkörű vagy nyilvános tánczvigalom tervezve? S nehogy vigalmuk háborító vagy sértő színben tűnjék fel: tudják meg a rendezendő tánczvigalmak napját, hogy azután tánczvigalmuknak napot határozhassanak. Ezek után gondoskodjanak alkalmas helyiségről, — a vigalom megtartásához és jó zenéről.

Végezzék el egymás közt, hogy meddig tartson a tánczvigalom, s valjon közös asztalnál esznek-e? vagy étlap után?

Ha a vállalkozók nem viselik az egész költséget, járulhatnak hozzá a jelenlevő tánczos urak is, még pedig tánczvigalom előtt elő (alá) irás — vagy azután utánírás útján. Mindenesetre szükséges azonban a körívek készítése — levél irányban tartva — a szülékhez, melyben szigoruan legyen meghatározva az idő és hely, s valjon közös asztal lesz-e? vagy nem? — A szervezők legyenek azon aláírva. Az iv másik oldalán legyen a választott urnók s azok szülőinek névsora e három rovatval. —

1. A résztvevő aláírása.

2. Részt vesz.

3. Nem vesz részt.

A meghivandók nevei a. b. c. rendben legyenek, így nem sértenek meg vele senkit oly könnyen, mintha más módot használnának.

Az urak és a tánczosok számára külön körív készítendő, hasonló az előbbenihez azzal a különbséggel, hogy megemlittetik benne még az is, mi módon fedeztetnek a tánczvigalmi költségek.

Elősoroltak megtörténte után látogassák meg a vállalkozók azon családokat, melyekkel közelebbi ismeretségben vannak, hogy azokat a tánczvigalmakbani résztvevésre megnyerhessék; ha ez megtörtént, az aláírási ív hordatik szét.

Ha a meghívások megtörténte után, a résztvevők száma meglehetősen nagyra növekszik, az aláírottak között az ugynevezett „belépti-jegyek“ küldetnek szét; megjegyzem azonban, ha aláírt résztvevők között kisebb a női — mint az uri rész, akkor azon hölgyeknek is küldjenek belépti-jegyeket, kik a meghívást csak részben utasították vissza.

Tánczvigalom estéjén a terem még egyszer a legnagyobb figyelemmel megvizsgáltatik; a „táncz-rend“ valamely szembetünő helyre fel-

szegeztetik, tánczigazgató, előtánczos és rendezők választatnak.

A tánczvigalom estélyén a válalkozók elsőik legyenek a helyszinén s a tagokat az ajtónál a terem belsejében ünnepi öltönyben, kalapjukat balkarjuk alatt tartva fogadják. Mihelyest a kezdésre meghatározott óra üt, a tánczigazgató megkezdeti a tánczvigalmat az előtánczos által; s ha a válalkozók is, — kik most a teremben vannak — tánczolni akarnak, tehetik, de ne mulasztják el a még jöhető családokra ügyelni, s azoknak bókokat mondani.

Felesleges mondanom, hogy a finom, előkelő tánczvigalom 2 vagy legfeljebb 3 óraker éjfélután végződik,*)

Ha nősvült — éltesebb urak rendezik a vigalmat „családi tánczvigalom“ — név alatt, ez esetben csak egy köriv szükségeltetik, mivel a költséggel mindenki egyformán van terhelve.

Társaskörök, tánczkoszoruk, ugyanezen előkészületi formával birnak, csakhogy 12 óraker végződnek.

*) Nézetem szerint, a legnagyobb és legegansabb tánczmulatságtól kezdve — le a legkisebb polgári tánczvigalomig — ugy számítva, ha 8 óraker kezdődik, — mindeniknek legfeljebb 3 óraker kellene végződni, hogy a tánczosok fáradalmaikat némileg is kipihenhetnék.

A tánczvigalmi rendről illetőleg, helyén valónak látok itt néhány megjegyzést tenni.

Azon urak, kik előtánczosok óhajtanak lenni, ebbeli szándékukat már pár nappal a tánczvigalom előtt jelentsék be a társulat elnökénél vagy a tánczvigalmi igazgatónál.

Minden tánczos szigorú kötelességének tekintse a kitűzött rendszabályokhoz való alkalmazkodást, és magát az előtánczosra bízva várja be, a „tánczrendben“ következő tánczene általi értesítését az előlépésre és felállásra. Általában az előtánczos rendezéséhez minden tekintetben szigorúan kell alkalmazkodni, ellenkező esetben könnyen zavar történhetne. Előjöhethető félreértések külön eső termekben vagy helyiségekben hozassanak fel, és lehetőleg csendben végeztessenek el, hogy a közönség tudomására ne jusson.

Az előtánczos szigorúan ügyeljen arra, hogy a körtánczoknál (Rondedanse) egyik pár a másiknak elébe ne tánczoljon, egyáltalában, hogy a tánczolók a sort át ne lépjék; arra is gondoljon és lehetőleg megakadályozni igyekezzék, nehogy valamennyi pár egyszerre tánczoljon, erre nézve megjegyzem, elég ha 4—5 legfeljebb 7—8 pár lejt egyszerre; természet-

tesen a táncz után hátra csatlakoznak, bevándorló, míg a sor újra rájuk kerül; azonban a sorban álló párok kétszernél többször nem tánczolhatják körül a termet.

Az előtánczos soha se engedje, hogy egy körtáncz tovább tartson 15 egész 30 percznél, tudni illik a résztvevők kisebb, vagy nagyobb számához képest számitandó arányban, s minden két táncz közt engedjen 10—12 perczyi szünetet.

Hogy külön osztályzatokat tánczolhatni kizárólag csak a tánczigazgató vagy az előtánczos engedélyétől függ, valamint a zene-ütem meghatározása is, ez magától értetődik.

Ha valaki zártkörű társaságban óhajt résztvenni, ez csak azon esetben lehető, ha részvényes taggal ismerős, a ki által bejelentetheti, — vagy bemutathatja magát, ellenkező esetben személyesen látogassa meg az elnökség-, vagy igazgatóságot, mutassa be náluk magát, s elmondván nevét és állását, kérje fel őket, hogy a tervben levő tánczvigalomban mint tagnak engedjék meg résztvehetni. Ha állását illetőleg — kifogás alá nem jöhet, s ennek folytán alkalmas arra, hogy a tánczvigalomban részt vehessen, kívánsága minden esetre

teljesítetteti fog, és a belépti-jegy kézhezszolgáltatásáról biztosittatik.

Azonban, kisebb helyeken az ilynemű bemutatások egészen feleslegesek, egyszerűen csak a társulat tagjait kérje fel, hogy közibök mint a g vétessék be.

Ha a tánczvigalomban megjelenik, előzőleg is az igazgatóság, — vagy rendezőséget üdvözölje, s intézzen szívélyes szót hozzájuk, értésükre adván, mennyire lekötelezettnek érzi magát irányukban, az irányába tanusított szivességükért. — Elkezdődvén a vigalom, alkalmazkodjék szorososan a tánczvigalmi rendhez, különösen ha idegen, mert az idegenek mindig legjobban vétetnek szemügyre — és szigoruabban itéltetnek meg, mint a helybeliek.

A táncznál csak olyan nőt válasszon, a kivel ismerős, mert személyes ismeretség és bemutatás nélkül, — tánczrai felkérése igen könnyen visszautasittathatik; inkább — ha nem bir a hölgyek közt ismeretsséggel, kérje fel az igazgatóság valamelyik tagját, hogy a jelenlevő hölgyek néhányának mutassa be.

A tánczvigalom utáni napon látogassa meg az igazgatóságot — részvényes tag bevezetése mellett — és fejezze ki köszönetét szives ba-

rátságukért. — Ha azokat otthon nem találná, elégséges névjegyének otthagynia is.

Az előtánczosok — illetve a tánczrendezőket figyelmébe még a következőket ajánlom.

A körvonal tánczokhozi (Ronde-danse) felállítás, a terem oldalain — körben történik, pár pár után csatlakozva. Csak annyi pár állhat fel, mennyi a terem kényelmes egymásutánban körül foghatja. Ha látja az előtánczos, hogy sokkal több pár áll fel, mintsem a terem nagyságához képest ez — a tánczbani szabad mozgás és kényelem lehetőségét tekintetbe véve czélszerű volna, folyamodjék a következő rendtartáshoz:

A párok egy részét, illetve annyi párt, a hány nem akadályozza, hogy sorban állva, a sor elején és végén is tánczolhassanak, állítsa fel a terem közepén, egyenes vonalban, párt pár után. Ha netán még a terem elfoglalt hosszúsági vonala daczára is maradnának fenn párok, akkor ezek — mint közönségesen szokás — a teremben félre álljanak és a segédelőtánczos engedje azokat a közepén állókkal egyformán tánczolni; azután lépjenek megint hátra.

Ha két sor van a terem középhosszúságában felállítva, az előtánczos mindkét sorból

az egymásután következő — elől álló párokat engedje táncolni, s azok ismét egymás háta mögé sorakozzanak. Ily módon, vagyis a megtelt termek középrészének ügyes felhasználásával lehetséges csak az oldalakat szabaddá tenni a tánczra.

Az előtánczos vagy tánczrendező külön osztályzatokat lejteni semmi áron ne engedjen, mert ez által a rend könnyen megzavartatnék.

Az előtánczosnak még a következőt ajánlom figyelmébe:

A tánczvigalom megkezdésére.*) mindig a magasabb rangu éltesebb urak közül kérjen fel valakit. Mihelyest a megtisztelt ur a tánczot kezdeni akarja, a társaság néhány zeneüteny által értesítettik, — hogy a tánczvigalom kezdetét veszi.

Az összes számu résztvevők, az urak kalapjukkal balkarjuk alatt, a megtisztelt ur a tánczosok élén, az előtánczos mint második pár a sorban, pár pár után lépnek elő — illetve állnak fel. — Az előtánczos intésére a zene elkezdetik. Mihelyest a megtisztelt ur tánczosnőjét helyére vezeti, a táncz bevégzettnek tekintendő s mindnyájan helyre vezetik tánczos-

*) A „tánczrend“ minden magyar tánczvigalomban lassu és friss csárdással kezdődjék és végződjék.

nőjüket. Az előtánczos a társaság nevében köszönetet nyilvánít a megtisztelt urnak.

A füzértáncz (Cotillon) rendezésénél, a következők veendőik figyelembe:

Az előtánczos üssön fel magának a „tánczrend“ mellé egy kis darab papiroost, melyen a füzértánczban rendezendő alakok (osztályzatok v. figurák) [Figuration] legyenek röviden és egymásbafolyólag nevezetesen a mi a felállásokat és választásokat illeti — feljegyezve.

Ha kiosztásra is nyomatnak tánczrendek, igen ajánlható, hogy jegyeztesse fel rá az előtánczos a tervezett osztályzatokat.

A füzértánczban résztvenni akarók, — körben helyezkednek el a terem négy oldalán. Az esetben, ha a társaság nagy, az előtánczos két részre osztja azt. Ha a társaság két részre osztatott, az előtánczosnak segéd előtánczost v. rendezőt kell választania, s azt a másik fél baloldalára helyezi szemközt magával; az előtánczos helye az elsőfél baloldalán van — szemközt a zenekarral.

Mindkét előtánczos 1-ső számmal bir, s a jobboldalukon levő párok 1. 2. 3. 4. számmal birnak; megjegyzem, hogy minden félen egyenlő számú pároknak kell lenni. Az alakzatokban (Figuration) rendben követik egymást. Ugyanis,

ha az előtánczos az ő feléből 2 párt kér fel, a második előtánczos is ugyan azt teszi, még pedig ugyanazon egy számu párokkal.

A füzértáncz alakzatainak minél változatosabbnak kell lenni; a tánczot illetőleg is — minden körtáncz (Rondedanse) forduljon elő benne. Az előtánczos ügyeljen, hogy a zenészek mérsékelt ütenyt tartsanak, s adja értésükre, hogy csak az ő intésére kezdjék és hagyják el a zenét. Ha csak egy zenekar játszik a vigalomban, engedjen annak minden alakzat (figura) 5—8 percnyi nyugvó időt, különben a zenészek tökéletesen kimerülnek, s ennek következtében a zene rossz fog lenni.

A franczia-négyes v. kontratáncz (Quadrille Française; Contredanse) rendezésénél a következők veendőik figyelembe:

Csak annyi pár álljon föl, mennyi a szabad mozgás lehetőségét nem akadályozza; kisebb termekben 11—14 pár, nagy termekben legfeljebb 30 pár. Ha a párok száma a 14—30-nál jóval több, az előtánczos a szükséghez vagy a körülményekhez képest, — külön osztályt (Colonne) vagy osztályokat is állithat — külön-külön segéd-előtánczosokkal.

Megjegyzem, ha egy osztályban 12—14 párnál több tánczol, ez esetben a figurák ren-

dezésénél és azok kivitelében a legnagyobb föl-
találó- és áttekintő képességet kell kifejtteni,
máskülönben könnyen „összemegy“ a négyes,
nagy boszuságára az előtánczosnak és a tán-
czoló közönségnek. Különben a mi a négyes
összemenését illeti, ez a boszantó körülmény
még egészen korrekt rendezés mellett is gyak-
ran megesik; ilyenkor persze a szegény ren-
dezőt állítják bünbakul, a nélkül, hogy tekin-
tetbe vennék az illető duzzogók, hogy olyanok
is állhattak a sorban, kik tánczolni soha nem
tanultak, — és négyest soha nem is láttak, *) csak
hírét hallották, mint az egyszeri cigány a szar-
vashusnak. Persze, az ilyen tánczolókat aztán
csinálnak czifrábbnál-czifrább galibát, rohannak
hanyatt-homlok, hogy szinte kedve volna az
embernek megállításukra „ne te ne“-t kiáltani.

Bizony nem tudja az ember hirtelenében
bámuljon-e, nevéssen-e, vagy csudálkozzék-e
azon arczátlanságon, melylyel bizonyos egyé-
nek elég merészek állást foglalni a négyes
eltánczolására? holott tulajdonképen azt sem
tudják micsoda fán terem az valóban, ez a ne-
veletlenségnek, sőt a szemtelenkedésnek neto-
vábbja. Nem gondolják-e meg az illetők? hogy

*) Hogy ez így igaz, akárhányszor volt alkalmam ta-
pasztalni és meggyőződni felőle.

a négyes — általában a táncz nem olyas féle valami — mint a verklizés, melyet csak csavarni kell, — s azonnal mindjárt jól megy. (?) Nem ajánlhatom tehát eléggé figyelmébe mindkinek, hogy csak az esetben álljon fel a coloneba, ha teljesen tisztába van a négyessel, mert különben lábatlankodásával nem csakhogy zavarólag, — de boszantólag is hat a társaságra, és méltán illetetik megrovással. Általában ne tekintsék úgy a négyest, mint az egyszerű rosszjátékosok a billiard játékot, melynél véleményük szerint a golyóknak arra felé kell menni, — „merre az Isten vezérli“ őket.

A négyesnél, — ép úgy mint a füzértáncznál — az előtánczos 1-ső számmal bir; azon sorban, melynek élén állást foglal, a párok következetes, vagyis egymás után következő számokkal birnak, ugymint: 1. (az előtánczos) 2. 3. 4. sat; a számozás körben értendő; e szerint tehát az előtánczos vis a visja képezi az utolsó, — vagyis ha 30 pár ál fenn, — épen a 30-ik számot.

Az előtánczos ha nem tánczol: szemben a zenekarral foglal helyet, ha tánczol, a colonenak azon élén foglaljon állást, mely a zenekarhoz legközelebb esik.

Tanácsosabb azonban, ha a négyesnél — úgy színtén a füzértáncznál is az előtánczos nem áll sorba, mert tánczközben sokkal bajosabb az alakzatok (Figuration) kihozása, másrésről a rendre s a tánczolók összetartására sem ügyelhet fel eléggé a szabatosság tekintetéből — kellőképpen.

Csak ismeretes alakzatot rendezzen. Ha kevésbé ismeretes — vagy éppen új alakzatot akar kihozni, a siker biztosíthatása tekintetéből jölteszi, ha az alakzat menetéről rövid és világos magyarázatot ad, sőt a körülményekhez képest minden egyes párral is külön megmagyarázza mit kell tenni.

A „Finale“-t nem kell negyedórakig forcirozni, mert ez, — amellett, hogy a zenészeket halálra fárasztja, még a közönségre nézve is untatólag hat még a legügyesebb rendezés mellett is.

Az előtánczos a „L'Eté“-sa „La Poule“-nál mindég azon oldalon nevezze ki először a kezdő tánczosnők felekezetét, melyen ő, — esetleg a „lady patronesse“ tánczol, valamint a „La Trenis“ és a „La Pastaurelle“-nél is a kezdő párokat; azt pedig soha — semmi szín alatt meg ne engedje, sőt előre tiltakozzék el-

lene, hogy a „La Pasturelle“-nál a „La dame seule“-el kalamajkóztassék, *) ez ellen már csak a rend fentartása érdekében is komolyan és meggondolt szavakban nyilatkozzék.

Ujabb időben divatba jött, a Contredanse 6-ik részét (Finale) minél kevesebb alakzattal (Figuration) rendezni; azért tehát erre az előtánczosok és tánczrendezők figyelmét különösen felhívom. Egyébiránt — miután a divat változó, tessék mindenkinek a korhoz és a legujabb divathoz alkalmazkodni.

A tánczokra vonatkozólag megjegyzem, hogy a jelenlegi divat szerint a körtánczok (Rondedanse) csak kényelmesen — minden ugrálás nélkül — lejtetnek; a kontratáncz is csak úgy könnyedén elsétáltatik; a Polka-Mazurkánál pedig azt a bizonyos „határozó“ lépést (dos-á-dos) egészen elhagyják.

*) Valjon mit szólnánk mi magyarok, ha például valakinek eszébe jutna szép nemzeti tánczunk a lassu és csárdás közé, — káváórlőként keringő valzert vegyíteni? bizonyosan nem nyerne dicsérő szavakat tőlünk. Tehát mi joggal rontjuk és paródiázzuk mi a nemes frankok nemzeti tánczát esetlen polkázással. Különb en ezen ostoba parodizáló műveletet tapasztalatim szerint a sok Kupcihér-kaptafa vagy szabóasztal mellől megugrott kontár táncztanítók, — vagy „művészek“ (sic) — legtöbbsnyire zsidólegények alakjában, terjeszték el — különösen az iparos osztálynál.

Fényes bálokra nézve még egy megjegyzést. Fényes, — elegans bál minden körülmények közt Polonaise (lengyeltáncz)-czal kezdendő; ezen táncz menete- és alakzatairól (Figuration) bővebben: lásd a „Seiró rész“-ben.

Ezek után folytatjuk rövid áttekintésünket, — a nyilvános multságokról illetőleg.

A b a t y u - b á l (piknik) hazánkban a leg-elegansabb multság, s miután egyes társaságok — vagy körök által rendeztetik, rendesen csak közeli ismerősök találkozásának, — és multságának színhelye; a minden esetre megbecsülhetlen előny.

A piknik szervezése r é s z v é n y e k útján történik, t. i. egy uri társaság össze áll, s megszabja a részvények árát. Minél magasabb a részvények ára, a multság sikere és fénye annál inkább biztosittatik, miután a pikniknél mindenről a részvényes urak gondoskodnak; előállítják a zenét, cotillon jegyeket. virágokat, s a lehetőleg gazdag soupert. De nemcsak a bál szükségleteiről, — hanem a hölgyeket illetve — még ajándékokról is gondoskodnak, legalább is pompás virágbokrétákkal lepvén meg őket.

A pikniknél fő suly fektetendő a bőkezűségre, úgy a fényes világításban, mint a virágbokréták, — kotillon jegyek, — főleg pedig az étkek választékos és gazdag előállítása tekintetében.

Megjegyzem, hogy nem csak uri, de hölgy társaság is rendezhet pikniket, ugyancsak részvények útján. A hölgy piknik az urakétól semmiben sem különbözik, de természetesen abban mégis, hogy az urak mint vendégek vesznek részt.

Az urak által rendezett batyu-bálnál, nyomtatott meghívók szükségesek, melyeket a rendezők sajátkezüleg szolgáltatnak kézhez.

A rendezőknek — mint háziuraknak a legnagyobb figyelmet kell kifejtteni, s a hölgyeket már az ajtónál fogadják, helyeikhez vezetik, s lehetőleg igyekeznek azok mulattatásán; a vigalom végével — az illem úgy hozza magával, hogy az urhölgyeket (garde de dames) egészen a kocsizhoz kísérik.

A nyári tánczvigalom, ha urak által részvények útján rendeztetik: lényegében a bálhoz, vagy batyubálhoz hasonlít, utóbbi esetben a hölgyek semmit sem fizetnek; első esetben azonban az urakkal egyetemlege-

sen járulnak a költségekhez, t. i. megváltják jegyeiket és megfizetik a soupert.

A nyári tánczvizgalom mindkét esetben a téli tánczmulatságokhoz hasonlít, persze a helyiség kivételével, melyben tartatik.

A rendezőket — illetve az előtánczosokat érdeklőleg, egyéb utásításitást nem látok szükségesnek; mindenben a fentt elmondottakhoz ragaszkodjanak.

IV.

A táncználi illemszabályok. — Általános szabályok a táncznál a férfiakat illetőleg. — Kiállítás szabályai. — Hölgy a tánczvizgalomban. — Általános szabályok a táncznál a hölgyeket illetőleg sat.

Előbbi fejezetünkben leginkább a nyilvános mulatságok — ugymint a bálak, tánczvigalmak sat. szervezését illető szabályok ismeretetésével foglalkoztunk, és a tánczrendezők — illetve előtánczosok részére szolgáltunk utasításokkal — gyakorlati tapasztalataink alapján; jelen cikkünket azonban a táncználi illem-szabályok tárgyalására szenteljük.

Először is szóljunk az általános szabályokról.

A férfi a tánczvigalomra mindig a kor és a divat igényeinek megfelelőleg öltözködik. A terembelépésnél keztyűit felhuzza, s le sem veti a vigalom végeztéig, — vagy addig, míg ott jelen van.

A terembe lépésnél claqueját kézben vagy balkarja alatt tartja s még táncz közben sem hagyja el magától.

A főveg táncz közben a balkézzelel tartatik.

Nyilvános mulatságban sem czivil, sem tiszt sarkantyúval nem jelenhet meg, valamint kardosan sem tánczolhat.

A férfinak tánczvigalomban kiválóan testtartására kell különös figyelmet fordítani. Sohase engedjen meg magának oly mozdulatot

vagy állást, mely félremagyarázható volna, vagy mely tolakodás, vagy vakmerőségre czélozna. Ugy szintén minden kétértelmű tekintetet is szigoruan kerülni kell, mert ez nem csak az illető személyre, hanem az egész társaságra nézve is sértő, de nem csak, e mellett még igen illetlen tett. A táncznál ügyességet, illedelmet és kellemet kell kifejtteni testünk minden mozdulatában és tartásában, általában szem előtt kell tartani, hogy a tánczterem a „szerelem temploma,“ hol az ildomos — megnyerő modor és testtartás azonnal feltűnik s rokonszenvet kelt, kedvessé és szeretetre méltóvá tevén a férfit, a bomfordi parlagiaság pedig elriasztólag hat. Vannak példák, hogy gyenge szellemi képességű fiatal emberek szerencséjüket csupán ügyességük, kellemes modoruk és tánczuknak köszönhetik.

Soha, semmi szín alatt ne törekedjék a férfi ismeretlen körökbe tolakodni, inkább háránézve kellemes volna az ismeretség, mutatassa be magát; a bemutatás különösen — sőt elkerülhetlenül szükséges akkor, ha oly hölgygel akarunk tánczolni, kit nem ismerünk, mert jól nevelt — jó társasághoz tartozó egyén soha — semmi szín alatt nem szólit tánczra oly hölgyet, kit nem ismer, azért a ki ezen hibát elköveti az vagy járatlan a társas élet tör-

vényeiben, vagy nagy paraszt — s a szó be-
tűszerinti értelmében tiszteletlen, — illedel-
metlen darócz fráter.

Tudni kell, hogy társas tánczoknál a tán-
czosnőnek nemcsak tánczosát, de ellenfelét (vis
a vis) is ismerni kell, azért tehát ha az ellen-
fél tánczosnők ismeretlenek egymás előtt, an-
nak rendje és módja szerint kölcsönösen be-
mutatandók egymásnak; magától értetődik, hogy
a tánczosok is e szerint járnak el, ha a vis
a vis tánczosnővel ismerős viszonyban nem állnak.

A bemutatásnál a férfi lehetőleg kerülje
a feszes viseletet, s mindig a sima udvariasság
keretében mozogjon; kevésbé jártas egyéneket
pedig éppen figyelmeztetnem kell, nehogy új
hölgy ismerőssel szemben olyas félét negélyez-
zenek, mely jellegileg a bizalmaskodás — vagy
éppen a *confidentia* színezetét viselné önma-
gán, mert az ilyen fellépés a művelt hölgy ön-
éretére igen sértő hatással van.

Itt megjegyezzük, hogy a hosszú — ün-
nepies szólamok egészen divatjokat multák, ki-
vált a hölgy tánczrakérésénél, ha tehát egy
hölgygyel tánczolni kívánunk, felkérésünket rövid
szavakban — de mindamellettt szerény tartóz-
kodással és a legnagyobb illemmel intézzük az
illetőhöz:

A férfi, ki valamely tánczra egy hölgyet lefoglalt, az értesítő zene első nyolcz ütenyének hangjaira azonnal hozzá siet, illedelmesen meghajtja magát és karját nyújtja.

Nagy illetlenséget — sőt neveletlenséget követ el az, ki tánczosnőjével sokáig hagy magára várakoztatni, vagy feledékenységből vagy egyéb más indokból két tánczosnővel is foglalkozik ugyanazonegy tánczra; viszont a tánczosnő is az ildom és udvariasság rovására cselekszik, ha egy társastánczra mással is foglalkozik. Ha ezt a hibát elkövette, igyekezzék azt minden módon jóvá tenni, hivassa az illető tánczost (a kivel másodszor foglalkozott) magához, s kérjen bocsánatot tőle feledékenységeért, s ígérje meg, hogy következő tánczot vele tánczolja, mert a méltányosság szempontjából az első tánczot csak azzal a tánczossal tánczolhatja, kivel először foglalkozott.

A tánczos, ki két tánczosnővel foglalkozott, szintén azzal köteles tánczolni, kit először foglalt le, a másiktól pedig bocsánatot kérjen, és igyekezzék kiengesztelni. Megjegyzem azonban, hogy a tánczosok részéről elkövetett eme figyelmetlenség, oly annyira udvariatlan és neveletlen tett, melynek mentségére csak ritka esetben találhatni elfogadható indokolást.

A tánczos csak az által teheti némileg jóvá hibáját, ha az illető hölgynek elfogadható tánczost kerít, ezt azonban máskülönben is szigoru kötelességének tartsa.

Táncznál a következőket kell szem előtt tartani:

A tánczosnő bármely tánczrai kiállásnál mindig a tánczosa jobbján foglal helyet.

Némely táncznál előforduló átkarolás a tánczos részéről — kellemmel, — tartózkodással történjék, hogy e mozdulat által is illemes és szerény tisztelet fejeztessék ki. Nagy illetlenséget követne az el, ki tánczosnőjét magához szoritaná.

Igyekezzenek a tánczos mindenkor egyenes — de fesztelen tartást venni, s tánczosnőjét se igen közel, sem pedig igen távol ne tartsa magától.

A kézfogásnak lágynak és gyengédnek kell lenni, s nem is annyira a kézzel, mint a hüvelyk és középujjal kell fogni a tánczosnő kezét, azonban gyorsabb körtánczoknál, péld. a keringőnél, a tánczosnő kezét a hüvelyk (mely alul van) és a többi — összevont — ujjak közé (melyek fölül vannak) fogjuk — az ujjak hegyénél fogva; sohasem szabad azonban az ujjaknak nagyobb szorítást engedni, mint a mennyi a tánczbani összetartáshoz elkerülhet-

lenül szükséges. A mi a kartartást illeti, legyen az fesztelen, könnyed és minél természetesebb. Kerülni kell a kar merev kifeszítését is, mert könnyen meglökhetnénk valakit, de lefele se lóbáljuk, különösen ne tegyük csipőnkre vagy hátra a derekunkra, mely utóbbi kéztartás a legnevetségesebb, e mellett illetlen is, mert a tánczó feleket úgy tünteti fel, mintha egymást un zsenirt: nyakon ölelnék.

Némely tánczokban előforduló ugrásoknál a kellő mértéket fölül ne haladja a jókedv, s nem kell a tánczot egészen az agyonfáradásig forczirozni. Ugyanis, ha a termet kétszer körül tánczoltuk, az teljesen elég; nagy termeket elég-séges egyszer is körül tánczolni, mert nincsen rosszabb szokás, mint a tánczot addig erőltetni, míg a tánczos és tánczosnő izzadságban fürödve alig lihegnek, de nem csak, hanem még az egészségre nézve is felette ártalmas.

Ha a táncznak vége, vagy körtánczoknál ha a tánczosnőkkel helyre tánczoltunk: illedelmesen meghajtjuk magunkat, s megköszönjük a kegyet. Igen illetlenül venné ki azonban magát, ha tánczosnőnk a táncz végeztével egyszerűen csak a „faképnél“ — hagynánk a terem közepén. Azért még egyszer hangsulyozzuk, hogy amint vége a táncznak, a tánczos a tán-

czosnőének azonnal karját nyújtja és visszavezeti helyére.

Itt helyén lesz még egy figyelmeztetés:

Ugyanis a társas és körtánczoknál mind a tánczosnők, — mind a társaság iránti tisztelet azt követeli, hogy sem magunk szórakozottak ne legyünk, se mások figyelmét annyira el ne foglaljuk, hogy a táncz rendjéről megfeledkezve, zavar okoztassék; mindamellet ha társastánczot lejtünk, illő, hogy tánczosnőkkel társalogjunk és azt mulattatni igyekezzünk.

A hölgy ha bálba (tánczvigalomba) megy, szintén tartsa szem előtt, hogy a tánczterem a „szerelem temploma“, s maga a bál nem egyéb mint leányvásár, hol ugyancsak szemreveszik a házasulandó fiatal emberek az árucziket (egész tisztelettel legyen mondva.)

A hölgy magaviselete legyen mindenkor szerény, ildomos és művelt, de nemes büszkeséggel jellegetben.

Az olyan nő, ki jobbra balra kaczerkodik, imponál ugyan némely bákó fiatal embernek, de bizon a többség figyelmét és bámulátát nemesebb értelemben nem kötheti le.

Vannak hölgyek, a kik éppen ellenkezőleg csak egyes egyéneket tüntetnek ki folytonosan, s ezek érdekében egyik másik tánczost

gyakran meg is kosarazzák. Ez azonban már csak saját érdeökben is igen helytelen tett, s gyakran a legnagyobb kellemetlenséget szüli.

Általában éppen nem ártana, ha hölgyek is szem előtt tartanak azon udvariasságot, mellyel a férfiakkal szemben tartoznak, ha már öök a férfiaktól általán véve mindig és minden körülmény között megkövetelik a lovagiasságot.

A mely tánczos megkosaraztatott, mindig óvakodni fog az — az illető válogatós tánczosnöt tánczra kérni, de nemcsak, hanem az ilyen kosárosztogatás a többi tánczosokra nézve is elriasztólag hat, valamint egyes tánczosok kitüntetése is. Általában az avanceok éppen nincsenek vonzó hatással a komoly — gondolkozó férfiakra

Ha a hölgy tánczra kéretik, feláll, és karját tánczosa karjába füzi, előzőleg azonban (még ülés közben) könnyed meghajlást csinál; ha a táncznak vége van, és helyre vezetett, nyájas fejbólintással bocsátja el a tánczost.

Hogy a tánczost a terem közepén hagyni igen illetlen tett, ezt mondanom sem kell, valamint minden hölgy tudni fogja azt is, hogy az olyan emberrel nem szokás tánczolni, a ki előtte ismeretlen — illetve nincs bemutatva. Az ilyen sajnálatra méltó tudatlan egyént azon-

ban a lehető legudvariasabban s nőhöz illő gyöngédséggel utasítsa vissza.

Hogy a bálban — s egyéb nyilvános mulatságban ujonnan bemutatott tánczossal szemben a rögtöni bizalmaskodás és az esprit csillogtatása mennyire helytelen tett, ezt minden okos hölgy bizonyára fel tudja fogni.

Általában a hölgynek a tánczvizgalomban tartózkodó komoly, de mindamellett szerény és szives viseletet kell tanusítani. Vannak hölgyek, kik csupán rossz szokásból ugyan, több tekintetben nem csak az illem, — de önmaguk ellen is vétének; azonban anélkül, hogy erre reflektálni akarnék, csak a következőket ajánlom a tánczosnők figyelmébe:

Mindennemü nyilvános mulatságban a leányok helye anyjok — vagy garde de damesjuk mellett van; anyjuk, vagy garde de damesjuk nélkül nem mehetnek a buffetbe, sem nem tartózkodhatnak egy más teremben; a tánczteremben sem sétálhatnak egyedül, vagy a tánczossal, férfiakhoz pedig egyáltalában semmi szín alatt nem közeledhetnek.

A táncznál a következőket kell szem előtt tartani:

A test mindig egyenesen, fesztelenül — illetve a legtermészetesebben tartandó; a tulajdosságos mozgékonyaság negélyezése — főleg az

affektáló modor — sohasem tesz kellemes benyomást.

A körtánczoknál a kiállítás a következő módon történik:

A balkar a tánczos könyöke fölé helyeztetik — oly formán, hogy a csuklótól kezdve könnyeden a tánczos karjától lefelé legyen; megengedhető azonban, hogy a tánczosnő kartartás közben ujjai hegyével tánczosa vállát érinthesse.

A tánczosnő legyezőjét vagy zsebkendőjét tánczközben a balkézszel tartja.

A kartartásnál — általában a testtartásnál — a merevséget és nehézkességet kerülni kell, általában oda kell törekedni, hogy a tánczosnő a tánczossal egy összhangzatos egészet képezzen, mert ennek hijával a táncz könnyű és csinos lejtése — nehézségekbe ütközik. Főleg figyelmeztetem a tánczosnőket, hogy a czepeletetéstől fölötte óvakodjanak, mert az olyan tánczosnők iránk, — kiknek ez szokásukban van, kivétel nélkül minden tánczos b a b o n á s félelmet tanusít. A czepeletetés onnan származik, ha a tánczosnő egészen a tánczosra veti magát (fejét vállára hajtván, a mi éppen nem ildomos), vagy ezzel éppen ellenkezőleg távol tőle tül fesszesen tartja magát, vagy olyan állást vesz,

mintha minduntalan hanyatt akarna dőlni; mint egy gyapjus zsák.

A jó tánczosnő tánczállása soha sem fel-tünő, nem veti fejét hátra, sem nem forgatja jobbra vagy balra, sem nem csinál olyas moz-dulatokat mint egy gája, hanem iparkodik mi-nél nagyobb nyugottságot kifejteni, és a tánczos mozdulatait követni. Fejét magasra emeli, s folytonosan kissé balra nézni igyekszik, miköz-ben felsőtestét is kissé balra fordítja.

A tánczosnők és tánczosok figyelmébe ajánlom, hogy minden néven nevezendő táncz láb hegyen és kifelé lejtendő, ellen-kező esetben a tyukszemek kölcsönösen a le-tiprás veszélyének vannak kitéve; az ilyen ügyetlen aktus pedig egyik részről sem igen idéz elő szives hajlandóságot.

Leiró rész.

A

táncművészet történetének rövid
vázlata.

A bölcsészek a táncművészetet általában kárhoztatják. Pedig a táncz, valamint minden más művészet is a „szépek“ categoriájába tartozik.

Eltekintve attól, hogy a táncz ébresztő hatással van a szépművészetek iránti vonzalmunk fölélesztésére; e mellett még üditőleg hat a szellemre, gyógyhatással a testszervezetre, s végre élvezetet nyújt a szemnek is. Tehát, — csak az elfogultság sötét szemüvegén keresztül tekintve, — tűnhet fel kárhozatos alakban.

Daczára azonban a bölcsészek — ámbátor helytelen kárhoztatásának, a táncművészet rég időktől fogva nagyobb és nagyobb tért hódított magának, s e mellett, a folytonos történeti és gyakorlati fejlesztés folytán, mai nap-ság már a tökély azon színvonalára emelkedett, hogy a szépművészetek csarnokában a legdiszesebb helyek egyikét foglalhatja el.

A táncművészet története egészen az ó hajdankorban vész el előlünk. A mi a feltalálását illeti, ez — tekintve a testalkatnak a tánczra teljesen alkalmas szerkesztését — nem valami nagy ügygyel-bajjal és fejtöréssel jöhetett létre. Mindazonáltal a táncművészet felfedezése

— véleményem szerint — nem tulajdonítható bizonyos embernek vagy embereknek; s ha meggondoljuk, hogy az emberi nem jellemében általában vannak bizonyos — mélyen gyökeredző, — jellemző és eredeti szokások és hajlamok, melyekhez a vigadozásrai vágy is tartozik; úgy ez egészen világosan áll előttünk, s rögzítő befolyással van azon véleményünk fenntartására, hogy az ember (kivált a nőnemű) született tánczos, és a táncz egy bölcsőben született az emberiséggel, melylyel következésképpen eredetére nézve is egy idős.

Egyébiránt — ha a táncz föltalálását már egyáltalában valakinek tulajdonítani akarjuk, úgy egészen Noe idejére kell visszamenünk, levén ő, tudniillik Noe illetve a fiai és unokáiban a hagyomány szerint, a negyven napi világ eltörlő eső spektákulum után, az emberiségnek fő fő plántátora, ezenkívül több nevezetességnek — főleg pedig a kancsó hajtogatás föltalálásának nagymestere, következésképpen igen valószínűleg a táncznak (már tudniillik a milyennek olyannak) feltalálója is, mert hogy a kancsó hajtogatás eredményeihez a jó kedv és a boka összeütés is tartozik egyéb más dolgokon kívül, azt tagadni bizonyára senki sem fogja.

Hogy a táncz eleinte nem valami kvalifikált s rendszerhez kötött mozdulatokból állhatott, azt el lehet képzelni. Bizonyára keveset hasonlíthatott a mai cultur baletthez, lényegére nézve azonban nincs kizárva annak lehetősége, hogy sokkal tisztesegebb lehetett.

Annyi azonban bizonyos, hogy a régieknek — valószínűleg a maczkóéhoz hasonló táncza mai napság a nevető idegek felvillanyozása tekintetében, nagy hatást tenne.

Bizony, — tenger idő kellhetett ahoz mig rájöttek az emberek a táncz művészetté, fejlesztésének helyes irányutjára, melyre főleg a folytonosan fejlődő és haladó cultura volt a legnagyobb befolyással. Igen, mert hogy a táncz művészetet foglaljon magában, ahoz nem csak testi ügyesség és hajlékonyság, hanem szellemi műveltség is elkerülhetlenül szükséges. Tény az tehát, hogy a táncz története sok tekintetben az emberi nem történetével, — illetve a kor szellem fejlődése és haladásával van szoros összefüggésben.

Ugyanis, mennél inkább foglalt tért a felvilágosodás — illetve a cultur szellem, a tánczművészet tökéletesítése is annál nagyobb arányokat öltött — és fejlődött egészen a jelen alakjáig; s jelenben, midőn a szellemi fény és

felvilágosodás arany sugarai már az egész ke-
rek világot bevilágítják: a táncz is a tökély
azon magaslatára emelkedett, hogy bátran el-
mondhatni, miszerint mint szép művészet,
teljesen méltó a kor szelleméhez.

A mi a táncz történetét illeti az ó kor-
ban, ennek nem valami sok nyomait fedezhetni
fel. Ugy látszik azonban, hogy a zsidók már
ismerték. Ugyanis „Genesis“ könyvében megol-
vashatni, hogy midőn a zsidók szerencsésen
átkelének a Vörös-tengeren, e feletti örömlük-
ben tánczra kerekedének és játszanak.

Nevezetes, hogy az ó korban már a szolo
táncz is ismeretes volt.

Ugyanis a történelem egyenesen Heródiás
leányában örökíti meg a legelső balerinát
— illetve szolo-tánczosnőt, ki — midőn He-
ródes Galileában ünnepélyt rendezett volt az
előkelők számára, — az étkezés alatt a terembe
lépett, és oly elragadó kecseset tánczolt, hogy
Heródes elragadtatva kiáltott fel, miszerint kér-
jen tőle bármit és megfogja adni.

Igen érdekes, hogy a nők már a régi
időben is szerepelnek a táncznál, holott ugyan-
akkor, sőt még néhány száz évvel ezelőtt is,
teljesen le voltak szorítva a színművészet te-
réről, s a női szerepeket kiválólág e célra

képezett férfiak, ugynevezett „nő-színészek“ adták — megfelelő cosztümeben.

Az athaenaiaknál menyegzők alkalmával az ugynevezett „Hymen“ tánczot is — koszorúkkal és virágokkal ékitett lánykák lejtették. Általában minden ünnepies alkalommal szokásban volt bizonyos számú leánykák tánczoltatása az ünnepély emelése végett. Így például midőn királyaikat temették, a szertartás egyik kiegészítő — sőt elmaradhatlan részét képezte a cyprus galyakkal egyetemben, hogy ütenyre lejtének a holttest előtt.

Eszmelánczolatnál fogva megemlítjük, hogy a régi időben a mindkét nemű tánczolókat saját énekük mellett lejtettek, s csak később hozták a tánczot összeköttetésbe a zenével.

Bizony sok viz folyhatott el addig a Tiszán, míg rájöttek, mennyivel kényelmesebb akkor tánczolni: ha más fujja; nem pedig „eb fujja, kutya járja“ módjára, mint a magyar ember szokta volt tréfásan megjegyezni.

Hogy a táncz kapcsolatba hozatott a zenével, az első sorban a görögök érdeme, kik kimondták, hogy a tánczművészetnek ugyanazon föladata van, mint Cytherának a költészet terén, levén ugyanis mind a kettő az emberi érzelemnek külső kifejezője.

De a görögök nem csak hogy elsők valának a táncznak a zenéveli párosításában, hanem e mellett még a táncznak a szó szoros és betűszerinti értelmében vett művészeti emelése is az ő érdemük; ámbár eleinte náluk a táncz csak mint az isteni tiszteletek kiegészítő része volt ismeretes, s csak később — s elég lassacskán ültetett át a családokban és honosodott meg mint elismert művészet.

A tánczot a görögök azonban főleg és kiválólággal ünnepélyeik emelésére szokták alkalmazni, még pedig rendezett táncz előadások által. Hómér idejéből a többek közt olvashatjuk azt is, hogy a Phaekoknál lakmározások után Odysseus felvidámitása céljából, az ifjuság táncz előadásokat szokott volt rendezni.

Hogy a görögöknél mily nagy tiszteletben állott a táncz, s mily nagy előszeretettel viseltettek iránta, ez kitűnik abból is, hogy különös harczyi és fegyvertánczaik is voltak.

Különben a mi a harczyi és fegyvertánczokat illeti, ez már bizonyos népeknél a legrégebb időktől fogva szokásban volt, sőt némelyeknél szokásban van még mai napság is.

Hogy többet ne említsek, ott vannak például az amerikai indiánok, s több e féle vadnépek.

Az európai cultur népek között leginkább a skótok tűntek ki fegyvertánczukkal, éppen mint a spanyolok soknemű szent — különösen templomi tánczaikkal.

Egyébiránt — valamint a harczyi és fegyvertánczok, ugy a szent, — ugynevezett templomi tánczok is több féle népeknél divatoztak, s hivatalos jelleggel felruházott s formalitásokhoz kötött szertartásokhoz tartoztak, éppen mint mostanság a porosz miniszterek fáklya táncza.

A tánczművészetet — a görögökön kívül — főleg a rómaiak ápolták nagy előszeretettel, ámbátor a táncz, náluk, éppen mint amazoknál, eleintén csak az isteni tiszteletek és egyéb ünnepélyességek emelése céljából volt alkalmazásban. Például május hó első napját is tánczczal ünnepelték meg, a midőn ugyanis felciczomázott ártatlan leányzók — ujjongó néptömegtől kísérve — tánczlépésekben vonultak ki a mezőkre vagy ligetekbe.

A táncz iránti előszeretet a rómaiaknál később oly annyira előtérbe lépett, miszerint a tánczművészetet a szinpadra is felvitték — rendszeresített tánczelőadások alakjában; s ez által nem csak hogy egy fontos és nevezetes mozzanatot követtek el a

táncz történetében, hanem ebben egyszersmind a görögöket meg is előzték, de nem csak, hanem ezáltal a szépművészetek ezen nemének emeléséhez, egy érdekes és culturális tekintetben igen fontos alapkővel is járultak.

Azonban sajnos, valamint minden nagy barátságának, és valami iránti különös és tulajdonságos érdeklődésnek a legtöbbször fonákság a vége; úgy lőn a rómaiaknál a tánczczal is, — annak szinpadra vitele által, hol annyira elkorcsosodott, hogy végtére önmaguk belátván annak tarthatatlan voltát, közakarattal megszüntették.

Ugy látszik tehát, hogy már a rómaiak előtt sem volt ismeretlen a cancanizálás, melyet legujabb időkben a francziák hoztak ujlag fölszínre — a legbotrányosabb modorban és alakban.

Valamint hogy a rómaiak a görögöktől, úgy az olaszok a rómaiaktól sajátították el a tánczművészetet, s egyetemben s általában mint valamennyi szépművészetet, úgy a tánczművészetet, is a legnagyobb fejlődésnek és haladásnak vitték elébe, sőt annyit tettek annak felvirágozására, mennyit e téren egy nemzet sem. Mindazonáltal Olaszországban a tánczművészet csak a XVI. század elején vergődhetett álta-

lános népszerűsége, midőn is végre köztetszésben részesült.

1562. évben a Trienti conciliumra utazó II. Fülöp király tiszteletére, illetve az ünnepélyesség emelése céljából, a szent atyák általános és közös határozata folytán: bál rendeztetett Mantua és Herkules bibornokok által. —

E bálban nem csak a király, hanem a szent atyák is teljes komolysággal és méltósággal lejtették el a divatban levő és a kor szellemének megfelelő modoru tánczokat.

Az olaszokról szólva, nem lehet említés nélkül hagynom az ugynevezett „tánczdühöt“, mely főleg Olaszországot vallja hazájának, ám-bátor ugyan a „tánczdüh“ első jelei, az erfurti gyermekek kivonulása alkalmával vétetett észre először.

A tánczdüh Rózsahegy Aladár tudósunk szerint nem egyéb, mint járványos idegbetegség.*)

Ami a tánczdühöt illeti, ez tulajdonképen már 1278-ban észleltetett.

Ugyanis a Mozel hidján Utrechtben vagy 200 ember tánczolni kezdett s nem akart vele felhagyni, míg egy pap arra nem megy a

*) Lásd a Természettudományi Közlöny“ XII. kötetét; pag. 223—226. (Járványos idegbetegségek.)

szentséggel; a hid leszakadt s mindnyájan a vízbe fultak. Bizonyára több ily kisebb helyi járványról veszték el a történeti hírek az idő folytán, melyek kapcsolatát képeznék a tánczdühnek két nagy népkórban — az Ivántáncznak és a vidatáncznak — kitöréseig.

Ismeretes azon németországi szokás, hogy a nép sz. Iván napján tüzet rak és átugrik rajta, hogy az egész éven át ment maradjon betegségekől. E szokás még a kereszténység előtti időből ered. A pogány németek „Nodfir“-t (Nothfeuer) gyújtottak, mely pogány szokást sz. Bonifáczt megtiltotta, mire sz. Iván napjával hozták azt összeköttetésbe s így megmentették, fentartották szokásukat napjainkig. Ezen szokás szolgált eredetül az „Ivántáncznak“, mely Alemanniából érkezett férfiakon és nőkön észleltetett először Achen-ben 1374-ben, honnan csakhamar Kölnbe és Német alföldre terjedt el. A tánczdühösek körben állva esztelenül ugráltak, míg teljesen kimerülve össze nem roskadtak, s csak akkor tértek magukhoz, ha felfuvódott altestöket kendőkkel szoritották körül. Táncz közben vizioik voltak, nyitva látták a mennyet s abban Istent az ő szentjeivel. A hegyesorru czipők vagy vörös szín látása idézte elő gyakran a rohamokat. Egyházi

és világi hatóságok küzdöttek a baj ellen, főleg miután sok csavargó csatlakozott a betegekhez, kik utánozták ugrálásaikat és a nyujtott látvány által nagyban járultak a betegségek kitöréséhez oly egyéneknél, kiknek arra hajlamuk volt.

Ezen kórhoz hasonló a „vidtáncz“, mely 1418-ban Strassburgban tört ki. Néhány görcsökben hánykolódó ember látása számosat ragadott el, kik éjjel-nappal csoportokban jártak be a várost, dudásoktól kísérve s a kimerülésig tánczolva. Csak abban tértek el az Ivántánczosoktól, hogy Vidát ismerték el gyógyító szentjöknek, annak oltáraihoz zarándokoltak, gyógyulást esedezve és pénzáldozatot hozva.

E tánczjárványok csökkenő hevességgel sokáig voltak meg Németországban, majd itt, majd ott jelentkezve, s még a 16. sőt 17. században is fordultak elő a tánczdüh esetei.

Olaszországban a tánczdühöt a tarantel-pók (*Lycosa Tarantula*) marásával hozták kapcsolatba. A tarantizmusról első hireink Perotti Miklós-tól (1430—1480) erednek, kinek leírása szerint a betegek buskomorak lettek és sokan olyan fogékonyakká váltak a zene iránt, hogy az első hangokra kurjantavugrottak fel s félholtan kidőlésig tánczoltak;

néhányan azonban folytonosan leborultak és sirtak. A zene elmultával a tánczosok ájultan rogytak össze; néhány taktus után azonban csökkentetlen erővel folytatták a tánczot. Előszertetetük volt a fénylő tárgyak, a vörös szín és a tenger iránt, mely után a fenmaradt tarantula-dalok (tarantella) erednek. A tarantizmus csakhamar tulcsapott Apulia határain, folyton több s több áldozatra ráragadt és főleg a nyári hónapokban annyira uralkodott, hogy ez évszakban vándor zenészek seregei járták be Olaszországot a tarantulások gyógyítása céljából, melyet éppen e miatt a nők kis farsangjának (il carnevaletto delle donne) neveztek el. — A 18. századtól a tarantizmus mindinkább csökkent s a legujabb időben csak elvétve fordul elő; de a hagyomány fenntartotta ugy okát, mint gyógyítását a zene, nevezetesen pedig a tarantella dalok által, napjainkig.

Az bizonyos, hogy a tarantizmus semmi összefüggésben sem áll a tarantula marásával, hanem olyan kedélykór az, mint a többi mind, melyeket a középkor történetéből hoztunk fel. Kimondta már ezt az orvosi tudomány reformatiójának első bajnoka Theophrastus Bombastus Paracelsus ab Hohenheym a vidtánczra, Serao Ferencz (1742) a tarantizmusra.

Ismereteink mai állása szerint mondhatjuk, hogy a képzelemnek szabad szárnyra eresztése a lelki működések azon csoportját teszi uralkodókká, melyet a kedély neve alatt foglalunk össze; ezek izgalma átterjed a gerinczvelőnek mozgató elemeire és a mozgásbeli rendellenességek (az ördögösök rángásai, a gyermekek vándorlása, a tánczolás) alakjában jelentkeznek. Hajlamosító oka azon betegségeknek az idegrendszer kóros izgékonytsága (hipochondria férfiaknál, hiszteriás idegesség nőknél,) az ilyen beteg szemlélete pedig a hajlamosságot is kész betegséggé fokozza.

A cancanizálás is, valamint a tánczdüh, szintén nevezetes és említésre méltó helyet foglal el a táncztörténelmében. Járvány volt ez szintén, mint a tánczdüh, csak hogy a legcsufabb erkölcsi járvány, mely a mindenemű ferde divatok hazájából Párisból vette eredetét s ott még most is virágzik, — vagyis helyesebben szólva: burjánzik.

A cancanizálás kizárólag francia specialitás, mely Európa többi államaiban szerencsére nem tört utat magának, mint minden más táncz, mindazonáltal Európában sehol sem ismeretlen, sőt azon időben, midőn nálunk az erkölcs rontó operette színművek születésüknek első stádiumát

élték; itt is, ott is láthattunk színészek által előadott cancan-produkciókat; dicsérettel legyen azonban kiemelve, hogy ezen produkciók a valódi cancánt csak gyengéd viszfényben sem közelíték meg, tehát nem érheti tős gyökeres magyar színészetünket azon vád, hogy mint a nyelv apostolai, egykor hozzá járultak volna a járványként terjedő erkölcsi romlás fölburjánításához, sőt örömmel constatáljuk, hogy erre a mi színészetünk sem nem eléggé raffinírozott, sem nem eléggé jellemtelen, mint például a lajtántuli komédiások. *)

A cancanizálás keletkezése körülbelül 1830-ra esik, de csak 1832-ik évben keltett általános figyelmet, sőt akkor bizonyos politikai jelentőséggel is birt, a mennyiben az ellene fellépett rendőrség intézkedései által a francziák egyenesen személyes szabadságukat látták megtámadva, és mégis, daczára mindennek a rendőrség általánosan betiltotta a cancanizálást, vagyis az ugynevezett „cancán“-tánczot, mindazonáltal haszontalanul, mert a „cancán“ Franciaországban, bizonyos nyilvános helyeken mai napig fenntartotta magát.

A cancán megteremtői francia katonatisztek voltak — kevéssel a forradalom kitörése előtt.

*) Esetleges kivételektől pardon és grácia!

Ugyanis általánosan elhatározták, miszerint mellözve minden szabályhoz kötött tánczlépést: ők úgy fognak tánczolni, amint éppen kedvök tartja, s ezt a nyilvános táncziskolákat tartó tánczmestereknek ki is jelentették.

Megszülemlett tehát a rugkapálások furcsa keveréke, a valóságos „Utczu szusza pocsolya“ táncz, ha ugyan egyáltalában táncznak lehet nevezni, ezen szemérmetlen, minden szépséget-, tisztességet- és illedelmet nélkülöző acrobatikát.

Nevezetes, hogy e tánczhoz az alapot Mozaríe francia komikus szolgáltatta — ámbár akaratlanul. Ugyanis volt neki egy bizonyos majom szerepe, melyben különféle táncznemekből kölcsönzött bohó ugrásokat és ficzánkódásokat szokott tenni. Ezeket a furcsa ugrásokat utánózták azután a cancán apostolai, és megte-remték belőle a cancánt.

E táncz csakhamar általános érdekeltséget keltett a közönség körében, s divattá vált — minden egyéb táncznem tökéletes mellözése és kiküszöbölése mellett. A tisztességes tánczolás nem képezte többé a divat tárgyát; mindenki cancanisalt, s a majomugrándozás virágjában volt.

A sajtó s a jobbérzületűek nem késtek felemelni intő szavukat, s kegyetlenül ledorongolták e ferde kinövést. Azonban csak borsót

hánytak a falra. Ugy látszik, megszűnt akkor az észnek szava lenni. — Végre azután, midőn már egyik botrányos dolog a másikat érte, a rendőrség is beleszólt a dologba, s kezdett „a lében kanál“ lenni. De kevés, majd semmi eredménnyel. Még csak azt sem tudta megakadályozni, hogy e tánczot (kis és nagy cancan név alatt) be ne vigyék a báltermekbe, hol széltében hosszában általános gyakorlatban volt. Tehát a rendőrség igyekezete hajótörést szenvedett; azonban miután az ügy mindinkább tarthatatlanná vált, s olyan botrányos szint öltött, hogy az európai sajtó általában — megbotránkozásának adott kifejezést; végre a kormány volt kénytelen kezébe venni az ügyet, s komoly rendszabályokról gondolkozni a cancanizálás elfojtására. Mindazonáltal eleinte a legszigorubb rendszabályok is hasztalanoknak bizonyultak; folyt a cancanizálás tovább is, és pedig jobban mint valaha, elannyira, hogy kényszerítve volt a kormány „cancan biztosokat“ kirendelni, kik szigoru pénz és fogság büntetést mértek a rajtakapott cancanizálókra. Ez sem használt. Végre a rendőrség, sőt maga a kormány is teljesen beleunt a haszontalannak bizonyult rendszabályok alkalmazásába, s nem adott végre az egész cancan spectákulumra egy „bakfüttyöt“ se.

Ez használt. Igen, mert mihelyest a tiltott gyümölcs élvezete megszűnik tiltott lenni, azonnal kezd veszíteni érdekessége és becsességéből. E szerint történt a cancanizálással is. Amint észrevette a közönség, hogy a kormány többé kutyába sem veszi az egészséget, azonnal megszűnt a cancan iránti közérdeklődés, s mai napság már sokkal kevesebbet cancanizálnak — mint ezelőtt. Tehát a francziáknál is bebizonyodott, miszerint: bármily nagy lánggal lobogjon is a tűz, végtére mégis önmagát emészti föl az. Különben ez a mellettek jellemvonása „oleum et operam perdidi!”

A francziákról szólva — megemlítjük, hogy a táncművészetet az olaszoktól vették át, s eddig sehol fölül nem mult, — s még csak megsem közelített tökélyre emelték, mai napság már épen oly tekintélyes szerepkört vívtak ki a szépművészetek ezen ágában, mint a nemrég multban politikai tekintetben elveszítettek volt — az európai concertben.

A francia táncművészet megalapítója, — sőt újjáteremtője, továbbá egyszersmind a táncnak valóságos művészetté emelője: Jean Georges Noverre (1727.+1810.) hírneves táncművész volt; továbbá Beauchamp (XIV.

Lajos idejében); Vestris (1729.+1808.) és Marcel, Pecour.

A francziáknál már abban az időben nagy átalakuláson ment át a táncz, midőn azt az olaszoktól átvették volt. Legelőször is a zenedarabokat idomították át élénkebb taktusokká, mert az olasz eredetű, lassu tempóban irt zenét, sehogysen tudta a hevesvéralkatu nemzet megkedvelni. A zenedarabok átidomításával egyidejűleg a női ruhák is idomítottak, s az eddig divatban levő uszályos női öltözékek tökéletesen mellőztettek.

Megemliténdő, hogy a bámultságok Franciaországban már Medicis Katalin idejében divatban voltak.

Spanyolország szintén megérdemli, hogy a tánczművészet terén megemlítették. A spanyol tánczművészet körülbelül az olasz tánczművészetel áll egyszinvonalon. Különben ha nem csalódom, a spanyolok szintén az olaszoktól vették át a tánczművészetet. Egyébiránt a spanyol nemzeti tánczok az olaszokéval majdnem mindenben megegyeznek. Mindkét nemzet mindennemű táncza jellemző, hogy lejtésükhöz csörgős dobocska (tamburin? tamtam?) vagy csattogató (kaszkoréta) szükségeltetik.

Németország, az ugynevezett „valzer“-ok s több e féle körtánczoknak a hazája, szintén számot tesz a tánczművészet történetében. Innen származtak a körtáncznak csaknem valamennyi fajai és válfajai, a két lépés, három lépés, négy lépés sat. valzerok — vagyis keringők. általában azon összes „körül-körül szédelgő“ táncz különlegességek, melyek a magyareMBER előtt „traics“ vagy „rajcsúl“ név alatt ismeretesek.

A német a legtánczosabb nemzetek egyike, — elannyira, hogy nemritkán az utcán — sőt még a mezőn is — neki gyürkőzve egész szenvedélylyel rakja a „hopszasza trillallát.“ Hajdanában a németországi falvakban általában divatban volt, bizonyos kiszemelt térhelyeken — ünnepek alkalmával tánczolni; sőt minden falunak volt egy kiszemelt — nagy gondviselés alatt álló fája, mely alatt vasárnaponkint a fiatalság tánczolni szokott, eleinte saját énekük, — később pedig zene-kiséret mellett. Egyébiránt Németországban minden rendezett városnak már a XV-ik században meg volt a maga rendes tánczterme.

A cseh nemzet a tánczművészet történetében jelentéktelen helyet foglal el; csak annyit említhetünk meg róluk, hogy tánczukban (melyet nálunk „pujkának“ vagy „pulkának“ csufolnak)

tulnyomólag lengyeljellegű. Egyébként a csehtáncz nem is egyéb, mint a lengyeltáncznak nem sikerült szolgálai utánzása.

A lengyeltáncz — a magyarral egyetemben a legsajátságosabb, de általában a legszebb táncz az egész kerek világon, egyszersmind a legnehezebb is. Lejtése nagy ügyességet, rendkívüli komoly méltóságot és eleganciát igényel.

A Muszka nemzetitáncz csak medvedöcözgés, és valamint Lengyelországnak, ugy a muszáknak sincs a történelemben valami jelentős szerepkörük; mindazonáltal egyik nemzetnél sem hever a tánczművészet teljesen parlagon, ám-bátor honfiaik közül kevés művelője akadt e térnek mindez ideig.

Megemlitjük még, hogy Törökországban, Egyiptomban és Indiában az előkelő osztály gyönyörködik ugyan a tánczban, sőt a tehetősebbek tánczszemélyzetet is tartanak; mindazonáltal a tánczolászt éppen nem tartják illendőnek. Ennek daczára, a néhány évvel ezelőtt nálunk járt török küldöttség némely tagjai, alkalmilag — Budapesten — ugyancsak kirakták a lassu és friss csárdást.

Japánban legjobban fölfogták a táncz lényegét; itt egészségi szempontból tánczolniak — valami szörnyen furcsát.

A vadnépek tánczairól nincs biztos tudomásunk; azonban hires utazók említik, hogy az amerikai indiánok és a szerecsenek táncza — különösen az utóbbiaké igen kezdetleges. Némelyek ezzel éppen ellenkezőleg azon nézetben vannak, hogy az indiánok táncza nem csi-szolatlan, sőt bizonyos beosztással bir, s rendszerhez van kötve.

Magyarország a tánczművészet terén szintén megérdemli, hogy megemlittessék; ámbátor világra-szóló dolgokat mi magyarok e téren soha nem produkáltunk, mindazonáltal korán sem hever e tér nálunk parlagon, mert voltak s vannak a jelenben is ügybuzgó apostalai.

Magyarország e téren csak a negyvenes évek elején kezdett szerepelni; itt is, ott is támadt egy-egy hivatott és ügybuzgó egyén, ki a szépművészetek ez ágának művelését szent kötelességének tekinté; s az eddig tökéletesen elhanyagolt — s történelmi multat nem biró tér, csakhamar a legszebb virágzásnak indult.

1843-ban lépett ki a sikra Sz. Szabó Lajos a legelső magyar társastánczczal a „Körtáncz-“czal, mely a sajtó osztatlan tetszésnyilatkozata daczára, közérdekeltséget nem keltett részint complicált szervezete, részint pedig nehéz lépései miatt, melyeket a közönség sehogy-

sem tudott megbarátkozni. A dolog illetén állása mellett már sokan kimondták e tánczra, hogy „halva született.“ De ez részben nem történt meg; legalább a neve meg lett mentve. Ugyanis Cs. — Sz. Lakatos Sándor, a magyar tánczművészet nesztora, az egész „Körtánczot“ revízió alá vette s teremtett belőle újat, csak a nevét hagyta meg és részben a figurák alakzatát; de a nehéz acrobatikus és magyartalan ugrásokat teljesen mellőzte, s másokkal, solidabb lépésekkel helyettesíté. Az újjá alakított Lakatos féle „Körtáncz“ nagy tetszésben részesült, s csakhamar az ország minden rétegében elterjedt volt, sőt mai napig fentartotta magát, s az udvari tánczvigalmakban is többször ellejtetett.*)

A Szabó (v. Szőlősy) — Lakatos-féle „Körtáncz“ után kevés idő múlva Veszter Sándor**) nevű magyar tánczművész lépett elő új magyar társastánczával a „Társalgóval“, mely eleintén hódított ugyan némely körökben, de csakhamar letűnt a gyakorlat teréről. Általában ez időben kezdtek nálunk éppen divatba jönni

*) Lakatos „Körtáncz-“a a halva született Szőlősy-féle „Körtáncz“ zenéjére van szerkesztve; innen van az, hogy némelyek a „Körtáncz“ kizárólagos szerzőjeül Szőlősyt hiszik.

**) A Nagy-Kanizsán működött ügyvéd testvérbátyja.

a mindennemű német- és cseh-körtánczok, különösen a „Valzer.“ A német és cseh irány ellensúlyozására azonnal mozgalom indult meg a magyar tánczművészek között — élükön Lakatossal, s elhatározták az idegen tánczoknak leszorítását a gyakorlat teréről nevezetesen oly magyar tánczok alkotása által, mely az idegen körtánczokat lényegére nézve is egészen pótolandja. Csakhamar ezután ki is lépett a sikra Lakatos S. „Sortáncz-“ával (1846), melyet a budai nyári szinkörben mutatott be először, ugyanakkor, midőn ott Vahot Imre igazgatása alatt műkedvelők játszottak volt.

A „Pesti Hirlap“ július 5-iki (1846) 703 számában erre vonatkozólag a következőket olvashatni:

„LAKATOS SÁNDOR (nem Soma mint többen írják) is eljáratta szinpadunkon „Sortánczát“ A táncz igen egyszerű és könnyű, s ha a gyermekek helyett meglettek s ügyesebb tánczosok járják el, minden igénytelensége mellett is bizonyosan nagyobb hatást csinál. Egyébiránt a valzernél — minék pótlása a sortáncz célja — minden esetre czélszerűbb is, szebb is, s most csak az következik, hogy minél inkább terjesztessék. Lakatos ur meg is kezdé ezt, s a jövő őszszel szinte a fővárosban leendő azt betanítandó, — tánczra zenék is készülnek már Valczel könyomdájában; az egyiknek szerzője ELLENBOGEN (a nemzeti színház első hegedüse) a másiknak a veterán RÓZSAVÖLGYI.“

Ugyancsak a „Pesti Hirlap“ 1846. október 18-iki 763. számában még a következő közlemény van a sortánczot illetőleg:

„LAKATOS SÁNDOR tánczművész urnak a nemzeti színpadon is tetszéssel ellejtett „Sortáncza“ a vidék számos főbb helyein zajos pártolásra talált, ugyannyira, hogy a keringtőt egy némely vidéki tánczvigalomban egészen kiszorítá sat.“

Fájdalom, a valzer, s több más idegen kalamajko tánczok is, ez idő szerint ismét divatban vannak. Hja, magyarosodunk(?) s követjük a kor irányát(!).

A „Sortáncz“ kiadása után (mely arról is különösen nevezetes s örökké emlékezetes fog a tánczművészet történelmében maradni, hogy a legelső magyar körtáncz (Ronde-danse volt) — egy ideig mintegy szünetelni látszott a nagy ambícióval s elég szerencsével megindult mozgalom — a hazai tánczművészet művelését illetőleg, s figyelemre méltó dolog éppen nem történt, csak egyszer zavará meg az általános csendet — valami kóborló — Kőhegyi nevű zsidó tánczmester „Vigadó“ nevű tánca bemutatása által. A táncz némelyeknek tetszett; a sajtó azonban általánosan elítélte, sőt némely központi lap e tánczban a Lakatos-féle „Sortáncz“ majomi utánzását is látván, — rosszul alkalmazott sallangókkal „ki teremtettéze“, — Kőhegyit még ugyancsak le is dorongolta.

A szélcsend kezdett végre örvendetes irányban megszunni. Ugyanis a központi lapok kezdtek egy — a nemzeti szinpadon bemutatandó új társastánczról beszélni, mely már a vidéken majdnem általánosan ismeretes és kedvelt volt, s különösen politikai háttére által fölkelté a közérdeklődést. A táncz ugyanis a magyar és lengyel nemzet testvéries érzületének volt kifejezője. A fővárosi közönség figyelme azonnal a magyar tánczművészek felé fordult, különösen Lakatos felé, mint kit a lapok ismételten mint az új táncz geniális szerzőjét említének fel.

Azonban beszéljen Lakatosról, és általánosan méltányolt irányu törekvéséről — a tánczművészet terén — azon időben legtekintélyesebb szépirodalmi lap a: Nagy Ignác által szerkesztett „Hölgyfutár“, mely az 1851-ki 32-ik számában egyebeken kívül a következőket is mondja:

„LAKATOS kedvelt tánczművésznk körünkől már Győrbe távozott, s onnan mint halljuk még e hó végével a fővárosba, hogy itt előreményei mellett általunk pedig előre is jósolható sikerdús babér koszoruzza azon tánczművésznket, ki már a harmadik (illetve negyedik) új tánczczal (Körtáncz, sortáncz, tréfáscsárdás) gazdagítja nemzetiségünk művészetét. Mint tudjuk a „tréfáscsárdás“ és a „sor“ nemzeti szinpadunkon nagy tetszéssel fogadtattak, s ez által csakhamar közönségessé is tétettek. A már vidékünkön köztetszést nyert s elterjedt „Testvértáncz“ pedig annyival több előnnyel bír a többi felett, minthogy egész szerkezete éppen a mai korszakunkhoz van alkalmazva, mely rövid idő múlva, mint halljuk,

s egyszersmind reméljük a pesti nagy s művelt közönség bírálatát kiállva s tetszését megnyerve, mielőbb egész hazánkban közönséggé s kedvessé tétethetnék, ha a többi tánczművészek is egyesült akarattal pártolnák a méltányos érdemet. Igen óhajtható volna, ha ezen legujabban szerkesztett, s még eddig egészen életbe nem léptetett magyar Testvértáncz egy kedves új zenével is gazdagíttatnék. A Testvértáncz az egész hazánkban mielőbbi terjesztésére s megismerésére czélszerűnek látnánk s tanácsolnánk is Lakatosnak, ha annak egész szerkesztését rajzban levéttetvén, e laphoz a szerkesztőség szives engedelméből. (Igen örömet. Szerk.) mellékelve, azt hazánk minden részeiben közönséggé tenné. Tánczművészet s tánczról levén szó, akaratlanul is eszébe jut nemzeti színházunk, midőn egyrésztől büszkéek lehetünk, hogy hazánkban sok ügyes tánczművészek gazdagították már kedvelt tánczunkat, különösen kiemelendők Lakatos és Szőlősy hazánkfiai; de másrésztől sajnálkozunk kell, midőn látjuk, hogy szinpadunkon mellőzvék saját hazánk tánczművészei, idegen nemzetbeliek alkalmaztatván ballet mesterül. És ha talán a nagy művelt közönség bírálatát hallanánk, vajjon nem volna-e például többsége Lakatosnak, mint francziának — és méltán, Lakatos, mint elismert első tánczművész hazánknak, talán nemzeti szinpadunkon is az elsőséget kivivhatná, és miért nem alkalmaztathatnék ő oda, talán csak azért, mert magyar! (?)

Halljuk, Lakatos külföldön is szándékozik új táncza által nemzetiségünk dicsőségét és haladását emelni, mielőtt azonban a külföldieket testvéresítné, szülőtte városát Kecskemétet is meglátogatván, új tánczával alföldi rokonait meglepi. — Adja az ég, hogy Lakatosnak új táncza mindenütt oly kedves jutalom-koszorút nyujtson, mint a vidék általában.

A Testvértánczra vonatkozólag továbbá a „Hölgyfutár“ 71-ik számában a következő közlemény van:

LAKATOS SÁNDOR tánczművész fővárosunkba érkezvén, a derék magyar ifjuság által oly lelkesüléssel fogadtatott, hogy tüstént aláírási iveket nyitottak, vidéken már osztatlan tetszést nyert „Testvértáncz“ betanulására.

A „Testvértáncz lejtésére nyolcz egyén kívántatik, ily kis társulatok hamar alakulhatnak ismerősök között, s megnyerhetik Lakatost, ki egyébiránt az itteni tánczmestereket is betanítja, hogy szép táncza minél inkább elterjedjen.

SVASTICS igen szép zenét szerze a „Testvértáncz“ számára, most azonban Kecskeméthy is ír egyet s a legjobb nyomtatásban is meg fog jelenni, valamint a tánczrajzát is kiadni szándékozik a derék tánczművész.“

Hogy mennyire fellett karolva a valóban kitűnő szerkezetű táncz, az az egykoru lapokból általában legjobban kitetszik. Soha nem fog táncz születni talán, mely hasonló közérdeklődést keltsen, mint a „Testvértáncz“. A közönséget a szó szoros értelmében elbájolta,*) sőt a sajtó is tuláradólag nyilatkozott róla. Nagy Ignác lapjának 73. számában még azt is mondja, hogy „olyanok kedvet kaptak e tánczhoz, a kik eddig azt hitték, hogy életükben soha többet nem fognak tánczolni.“ Továbbá: a testvértánczot „hirtelen legnagyobb népszerűséghez jutott gyönyörű táncznak“ nevezi.

Végre Lakatos engedvén az általános közkívánatnak, tánczát nyilvánosan is bemutatta a nemzeti szinpadon (1851. okt. 21-én.) Erre vonatkozólag idézzük a „Magyar Hirlap“ 59. számában közlött rövid megemlékezést:

*) A fővárosban a szerb körök is nagy lelkesültséggel tanulták. („Hölgy-Futár“ 75. szám.)

„LAKATOS SÁNDOR tánczművész ur tegnapelőtt f. hó 21-én mutatta be új társastánczát nemzeti színpadunkon s a szép számmal egybegyűlt közönség tapsaiban megnyerte szerzeménye számára azon ajánló levelet, melylyel azt a társaskörökbe bizton bevezetheti. Ez új társastáncz már csak azon elmés szerkezeténél fogva is figyelmet érdemel és örömmel fogadtathatik a tánczkedvelők által, hogy a legkedvesebb két lejtelem: magyar és lengyel egyesülve van benne, honnan neve is „Testvértáncz.“ Különben elég formás, könnyű s lépéseiben a jótánczos sok kellemet fejthet ki, ezenkívül fő figyelem van benne a magyar táncz sajátos mozdulataira is fordítva. A Kecskeméthy által e tánczhoz irt zene mind magyar mind lengyel részében igen jellemző és csábítólag hat minden tánczkedvelőre. — A táncz után, melyet balletszemélyzetünk elég kellemmel járt el, Lakatos és Kecskeméthy kitapsoltattak sat.“

A „testvértáncz“ bemutatása alkalmából ugyancsak a „Hölgy-Futár“ is (244. szám) megemlékezett a következő közleménye által:

„LAKATOS SÁNDOR, „Testvértánczát“ a nagyszámú közönség élénk tetszéssel jutalmazá, s szerzőjét utána Kecskeméthy zeneszerzővel együtt, valamint magántáncza után is zajosan kitapsolta.

A „Testvértáncz,“ valamint a szintén Lakatos által szerkesztett „Ősapáink toborzóján“ kívül, mind ez ideig nem született egy magyar társas táncz sem, legalább olyan nem, mely a nemzeti színpadon bemutatva lett volna — a kritika véleményének kitudása, s a nagy közönséggeli megismertetése céljából. Az időszakai sajtó legalább nem emlékszik meg ilyesmiről; szenvedélyes régi tánczosok azonban emlékezni véltek

valami „Koszoru“ nevü társas-tánczra, mely kizárólag — a már említett — Kőhegyi nevü táncztanító által komponáltatott és taníttatott volna itt-ott a vidéken. Különben erre a tánczra a veterán Rózsavölgyi M. írta a zenét — egy kezünk között levő régi hangjegy füzet bizonyossága szerint, melyre egyebeken kívül rá van még az is nyomva, hogy e táncz „a fővárosi Ipar-tánczvizalomban léptetett fel először.“

Ugy látszik, a kuruczos tekintetü, bársony átitás, sarkantyus csizmás és panganétra fent bajuszu Thuri János táncza, a „Névtelen“ sem vert fel nagy port. Kevesen hallottak róla, még kevesebben ismerték; a kritika — illetve a sajtó pedig alig méltatta figyelmére. Lehet, hogy jó volt, az is lehet, hogy ennek éppen az ellenkezője áll; de részünkről egyéb fölvilágosítással nem szolgálhatunk e tánczról illetőleg, bővebb adatok teljes hiányában.

Az „Ősapáink toborzója“ (vulgo: tobor-táncza) szintén megnyerte a központi és vidéki sajtó osztatlan tetszését, s csakhamar közérdeklődést keltett.

Még maig is sokan vannak, kik emlékeznek e kedves modoru, — méltóságos és minden ízében magyaros tánczra. Különben ami e táncz lényegét és menetét illeti, erre vonat-

kozólag álljanak itt a „Hölgyfutár“ 1858. évi 157-ik számának magyarázó szavai:

„LAKATOS SÁNDOR táncztanító és tánczszerző, jelenleg a pesti nemzeti színháznál az „Ősapáink tobortánca“ betanításával foglakozik.

E főlelevenített ősi táncznak, szerző nyilatkozata szerint következő részei vannak: „tobor,“ mit egyedül a férfiak lejtenek néhány perczig lassan. Utánna a második rész: a „nőválasztás“ jön; ebben a férfiak (nőket kérnek fel, s azokat derékon tartva, együtt lassan lejtik a lépéseket; e rész régebben ugynevezett palotás kettős. Ez nem kimért nagy ugrásokkal, hanem annál inkább délczege lassu bokázó lépésekkel történik. Mellőzve van benne minden figura telosztás, mely a lejtőket zavarhatná. A tánczosok lassan, délczege haladnak a körben mindaddig, míg e részt a friss vagy az ugynevezett „aprózó“ folytatólag fel nem váltja. Ezután szinte lassu jön, s felváltva a friss, melyek mintegy szakadatlanul folynak egymásután, mint a vigadók kedvhullámozása. Egyik vagy másik pár közben el is hagyhatja, vagy újra neki foghat, míg az egész a zenével meg nem szűnik.

Az egész táncz igen könnyen felfogható, mert szigoru taktusok helyett, melyek a közönség közfigyelmét igényelnék, inkább ősie, méltóságos, kényelmes modoru, sőt a társalgást sem zárja ki sat.“

Az „Ősapáink toborzója“ 1858 évi október 21-én lett bemutatva a nemzeti szinpadon a ballet személyzet által. A tánczról a „Délibáb“ czimű szépirodalmi lap 43. sat. száma igen szépen nyilatkozott, valamint az összes központi lapok is — kivétel nélkül. A „Hölgyfutár“ (243. szám) birálatát azonban a következő megjegyzéssel kíséri:

„LAKATOS SÁNDOR „Ősapáink toborzója“-nak nincs más hibája, csak a nagy czim, mely mindenki ben látványos

igényeket kelt föl; ezért jobb lett volna a társastánczot más czim alatt, s mint ilyent, valami tánczteremben mutatni be. Mint magyar társastáncz igen jó szerzemény; egyszerű, s valóban magyar lépésekből áll, s már csak azért is elterjedésre számolhat, mert néhány látás után megtanulható. A magyartánczról ugyanez a nézetünk, hogy az czélszerűen semmi féle figurákba nem szorítható, mert annak éppen egyik fő jellemvonása a szilajság; de ha e tekintetben engedményeket tehetünk az újabb kor kedvéért, mely mindenből rendszert szeret csinálni, úgy leginkább az oly tánczszerzemények fogadhatók el, melyek kevésbé korlátozva, melyek az eredeti formától csak a fölosztás által térnek el. S ilyen Lakatos Sándor tánczszerzeménye.

Frank Ignác zenéjében egy jellemző rész van, mely a tapsolást jelzi, — de a többi lankadt. Meglehet, ezt a hiányos átírás, vagy a mi még valószínűbb, — a zenekar lélek nélküli játéka okozta.

Az „Ősök tobortánca“ egyszerű szerkezete daczára is, megnyerte a szakértők tetszését, sőt hirtelen csakhamar átterjedt a lajtán is. Ugyanis, a fönt idézett lap ugyanazon számában említi, hogy:

„LAKATOS SÁNDOR magyar tánczszerzőt, a bécsi József városi színház igazgatósága meghívta hogy „Ősapáink toborzóját“ az ottani színpadon mutassa be. E végből az illető igazgatóság fényes magyar öltözékeket csináltat. — Lakatos S. az előnyös meghívást november hóra elfogadta s azután is Bécsben marad, miután a mint meglepetve hallottuk, több Bécsben lakó magyar ur szintén megakarja tanulni, s körükbe bevezetni az „Ősök tobortánczát“

Lakatos, nagy népszerűségnek örvendő e tánca után, csakhamar ismét a tevékenység mézejére lépett, s egy újabb, — hanem ezuttal már nem a nagy közönség számára szerkesz-

tett táncza által gazdagítá a magyar tánczművészet terét. Ugyanis a „Győri Közlöny“ 1859. 1. száma szerint, egy magyar ballettet szerkesztett ily czim alatt: „Kinizsi táboritáncza.“ E ballett 4 szakaszra volt fölosztva, nevezetesen: 1) Huszárok táncza Kinizsi sátora előtt. 2) Markotányosnők táncza. 3) Kinizsi lakomája. 4) Bucusu táncz a harcz előtt.

A kik e ballettet látták, elismerőleg nyilatkoztak róla. Zenéjét gondolom Duppler Károly írta.

Végre a nemzeti szinpadon bemutatott eredeti magyar táncz szerzemények sorozatát, jeles táncz és színművész Tóth Samu zárta be egyenlőre „a Palotás“ nevű méltóságos és lassu menetű tánczával. E táncz, több helyen még maig is kedvvel lejtetik; s különösen mint iskolát ajánlhatni — növendékeknél, a magyar táncz megtanulásához, mely czélra ugy lényegére nézve — mint jellemző kifejezés tekintetében is teljesen alkalmas.

Ezek után ha megemlítem még, hogy a vidéken születtek s folyton születnek mai nap-ság is kontár táncztanítók által fabrikáltak tánczférczművek; egyenlőre alig van már egyéb említésreméltó dolog, melyet nem érintettünk volna. —

Azonban mielőtt letenném tollamat, nem lesz tán érdektelen, ha régmúlt időkre egy kis visszapillantást teszünk — különösen a mi a magyar táncztársulatokat és tánczosokat illeti.

Hazánkban az első táncztársulatot Veszter Sándor derék magyar tánczművész, — és Lakatos szervezték volt; az utóbbi azonban csakhamar visszalépett, s a társulat kizárólagosan Veszter igazgatása alatt maradt.

Daczára azonban, hogy a társulat a legjelesebb erőkkel — minők voltak Veszter, Fitos Sándor,*) Kilányi, Tóth Samu sat. — rendelkezett volt, a hazai közönség — főleg a fővárosi sajtó tetszését, még sem nyerhették meg. Lehet, hogy ujságos és szokatlan volta miatt a dolognak, — lehet, hogy másért; anynyi azonban bizonyos, hogy az időszaki sajtó nem valami dicsérőleg nyilatkozott e társulat felől. Például a „Pesti Hirlap“ 1846. évi július 26-i 707. számában, a következő közlemény van:

*) Fitos Sándor tánczművész Nagy-Körösön született, s gondolom Pesten, némelyek szerint Törökországban halt meg. A negyvenes években egyike volt a leghiresebb s a legjelesebb tánczosoknak, s e miatt Lakatos Sándornak vetélytársa. Tánczát különösen szép növése, és testtartása által tudta feltűnővé tenni. Különben, mint a jeles Komáromi Samuel színművész. hasonlólag ő is igen veszekedő természetű es iszákos ember volt; azt mondják, halálát is a bor okozta.

„A nemzeti színpadon, mult héten Veszter S magyar táncztársasága háromszor lépett fel. Nem vonjuk kétségbe, ezen táncztársaságban igen sok jó akarat van, de ballet, azaz színpadi táncztársaságnak szörnyűmód gyenge. Ezen táncztársaság nem látszik tudni, hogy a balletnek csak igen csekély része maga a táncz Elszler Fanny éppen azon jelene-tekben legeragadóbb, midőn nem tánczol. Vagyis inkább ő ezen pillanatokban tánczol a legbájolóbban. Ezen táncztársaság tagjai csak tánczolnak, és pedig a tánczban sem különös mesterek Magyar tánczukban, igaz, van tűz, gyorsaság, de igen sok feszesség is, és semmi kifejezés, semmi költészet. Balletben pedig épen rendkívüli gyöngék. Minden legkisebb kellem nélkül láttuk őket három este ballettánczban. Szemek és mosoly semmi szerepet nem vittek. Hihetné ezt valamely ballettánczos a föld kerekéségén?!“

No, mi ezt a kritikát kissé tulzottnak, — sőt talán igaztalannak is tarthatjuk, különösen általánosságban alkalmazott értelme miatt; mert ha ez csakugyan így lett volna igaz, vagyis inkább ha a társaság nem rendelkezett volna kitünő eszközökkel a dicsőséges és becsületes siker kivívásához: mikép arathatott volna később a műértő külföld előtt annyi babért, anynyi dicsőséget. Pedig szerintem Londonban, Berlinben, Hamburgban, Hannoverában sat. városokban, melyekben e társulat föllépett volt: — sem laknak épen bolond emberek.

E társulat, több hónapra terjedő külföldöni mulatása után, itthon feloszlott. Azonban csakhamar Lakatos és Szöllösi tánczművészek társ-igazgatása alatt, megalakult a „II. táncztársaság“ a nemzeti színház táncznövendékeiből.

A vezérlők czélja volt, a két magyarházat beutazni, s az újabb és régibb társas, szin-padi s minden nemzetbeli karakter tánczoknak megismertetése a közönséggel.

Azonban — szép s életrevaló eszméjük, — tervök dugába dőlt. Ugyanis, midőn éppen a magyarhon minden nagyobb városában köz-tetszést s elismerést aratott társulatokkal Oláhország fővárosába szándékoztak menni, ki-tört a sok dicsőséggel, tengernyi fájdalommal és gyászszal teljes szabadságharcz, mely a szép-reményekre jogosított táncztársulatot is alapjában elseperte a tettek mezejéről.

A szabadságharcz lerajzolása óta a ma-gyar tánczművészet szép virágzásnak indult me-zeje, hervadásnak indult, pang; s ha nem volna — többnyire még a régi gárdából — néhány hivatott kertésze, minők a veterán Lakatos, a magyar tánczművészet megteremtője; továbbá a jeles tánczos és szinművész: Tóth Samu; a nagyváradi jó öreg-, becsületes Kajetán bácsi; Róka János, Makai Lajos, Glück Emil és még egynéhány; bizony kiszáradt volna már az utolsó virág is belőle réges-régen. Mellesleg legyen mondva, hogy sehol a világon nincsen annyi kontár kasza-kapa kerülő, tőke-, szabó-asztal-, pudli-, borotva-szij- s több eféle diszes és ke-

vésbé diszes instrumentum mellől megugrott és tánczművészsé (sècccc) avanszirozott egyén, mint szegény hazánkban; kik csak kárára s lealacsonyítására vannak a valódi nemes művészetnek, s megölésére a fiatalság erkölcsiségének. Tisztelet, becsület zsidó polgártársainknak; hanem annyi mégis szentséges valóság, hogy majdnem kizárólag az ő osztályukból kerül ki a svihákok-, gézenguz bitang csalók s aljas emberkereskedők, lélekvásárlók, — de még a tánczművészetben kontárkodó czudar páryák casztja is; kik a közerkölcsiség-, erény és szemérem felett, szemtelen cynismussal hánynak cigánykereket; kik összegyűjtván a kétnemű fiatalságot, a hirdetett szent nevelési cél helyett, az erkölcsiség és lélek romlás utaira csábitják azokat — minden lélekfurdalás nélkül, csakhogy örökké éhes zsebük szörnyü étvágya kielégíttessék, melynek ha érdeke forog kérdésben, nem ismernek semmi szentet, semmi tiszteletre méltót; még az eget és a poklot is készek volnának fenekestől fölforgatni.

Mikor jön már el az idő, midőn ezen alacsonylelkű had garázdálkodásai elé gát vetetik? Vagy talán a kormány nem találja eléggé figyelemreméltónak a dolgot? Ez csak a tájékozottság hiányából eredhet. Tanulmányozzák

csak kissé az illetők az ügyet; tudom rövid idő múlva bizonyosan hajmeresztő dolognak jönnek nyomára, s megfognak róla győződni, hogy a zsidók által tartott (tisz. a kiv.) táncziskola illemgyárok, a legiszonyubb hatással vannak az erkölcsiség megölésére.

Ez, kedves honfitársaim nem nagyítás, hanem a legtisztább való igazság, mely érett megfontolás által irányított beható tapasztalatból van meritve.

Ugy hiszem, midőn jelenleg a színészeti ügyek rendezését a magas kormány czélul tűzte ki magának; nem ártana, ha ezzel együttesen a tánczművészet is kellő figyelemre méltatnék és rendeztetnék — hathatós rendszabályok kidolgozása, s alkalmazása által.

*) „Midőn a tánczművészet történelmére visszapillantást teszünk, lehetetlen, hogy a magyar tánczművészet ujjáalkotójáról, igazabban megteremtőjéről, a „magyar Zseanne George Noverre-ről,“ „minden magyar tánczművész és tánczmester atyjáról“, a veterán Lakatos Sándorról meg ne emlékezzünk; ki nemzeti tánczművészetünknek legfáradhatatlanabb bajnoka volt,

*) Jelen életrajzi kivonatot. Sz. E. barátunk tolla után közöljük.

s hűségesen az a jelenben is — közel félszázad óta; és pedig nemcsak kenyérkereseti célból az, hanem valódi hivatásból is. Tehát mint ilyen, megérdemli, hogy vele kissé bővebben, s önállólag is foglalkozzunk.

Lakatos Sándor (Csák-Szentsimoni) előkelő régi — székely eredetű — nemes családból származott. Született Kecskeméten 1819-ik évi decz. 17-én. Atyja, Lakatos Zakariás, penziózált császári sorhad kapitány, — és végre urodalmi bérlő volt. Anyja Jászkun ivadék, a nemes Ernyess családból.

Tanulmányait Kecskeméten, kellő sikerrel és alaposan folytatta, mindaddig, míg ifju lelke megunva a száraz iskolai tanulmányokat, — Thaliának vándor papjaihoz nem szegődött, mint színész bolygott a hazában két évig; a midőn azt odahagyva, függetlenül a tánczművészi pályára adta magát; ámbár a színészi pálya a távcsztanítói pályával egy testvér. Nem is azért mondott le Lakatos a színészetről, mert nem szerette s kegyeletig nem becsülte, hanem azért, mert látta, hogy e tér még üresebb, még elhagyottabb, a nemzeti táncz művészies terjesztése a nemzeti élet egyik fő palladiumául mutatkozott.

Ezen tettét s későbbi magaviseletét ropantul ellenezte nagy aristokrata hajlamokat tápláló atyja és rokonai;*) meg is tiltatott neki, valódi kereszt és nemesi előnévének használása, mert a fiu ugyanazon nevet viselte, mint atyja t. i. Zakariást. Szüleinek s legközelebbi rokonainak tilalma felett nem lehet csodálkozkozunk, mert azon korban még szájalom s megvetéssel tekintettek azon fiu, vagy leányra, ki ilynemü nyilvános pályára adta magát.

Lakatos S. a tánczművészet terén, csakhamar közfigyelmet keltett. Mint tánczost, a vidék minden nagyobb városaiban rokonszenvvel s kitüntetésekkel fogadták.

Lakatos S. mint tánczmester, nem volt hive a régi — elévült — német iskolai tanrendszernek, s mint a reformok embere, a német teljes mellőzésével — a francia iskolának volt tántorithatlan hive és bajnoka; ámbár ez — ős eredetiség és kiváló Magyarország tekintetében páratlan — tánczszerzeményein csak igen kevésé vehető észre.

*) Kiterjedt rokonságához tartozik a Kopácsi család is, melyhez az egykori herczeg-primás is tartozott volt; továbbá a vas-zalai Jobaházi Takáts-ok. Kisfaludiak, a veszprémi Kovácsok, „Atalával,” — a kedves költőnővel; a Berzevitcziek Sárosmegyében, a Magyarosi család, és az országszerte ragyogó hírnévnek örvendő szőlész és író: Dr. Tersánszky József stb.

Ő volt az, ki hazánkban a francia Contredanseok több féle nemeit behozta s először terjeszteni kezdé; a Quadrille Française első terjesztője és meghonosítójaként is őt üdvözölhetjük. Általában czélul és legszebb feladatul tűzte ki, a magyar táncművészet meg- és új-áteremtését, melyet a francziákéval óhajtott volna egyszínvonalra emelni, s hogy az utóbbi nem történhetett meg, ez legkevésbé mult az ő igyekezetén és jóakarátán.

Kartársai szívesen fogadták az ujitót, s örömmel sorakoztak azon kibontott zászlaja alá, melyre a „haladás“ volt arany betűkkel fölírva. —

Mint tánczos, Lakatos egyike volt azon keveseknek, kit mint mondani szokás „a közönség tenyerén hordozott. „Magyar magány és oláhtáncza páratlan volt a maga nemében; e két tánczban senki sem tudta fölülmulni, és Fitos Sándoron kívül — még csak meg sem közelíteni. Ez utóbbi egy verseny tánczolás alkalmával 1843-ban Kecskeméten, midőn ott Hevesi szintársulata működött volt, szívesen nyújtá Lakatosnak, az elismerés koszoruját, s ezentul nem vindikálta volt többé a tánczban Lakatos felett az elsőséget, s az utolsó perczig a legönzetlenebb barátsággal viseltetett azon

művész társához, mely — saját szavai szerint „egyetlen, ki a tánczban lepipálta.“ Ezen versenytánczra, éltés egyének még igen jól emlékeznek, s bevallják, hogy ilyet még nem pipáltak Kecskeméten. Lakatos, 4—5 legnehezebb figurát, és minden magas rugást láb hegyen csinált, melyre a legkitünőbb ballet művészeknél is ritkán van példa. A közönség tetszés nyilatkozata, a szó szoros értelmében valóságos tombolásban tört ki.

Egy izben Győrött, még a negyvenes évek elején, Farkas József, a régi idők leghiresebb magyar tánczosa, kit a külföld is megbámult: látta Lakatost tánczolni, s annyira meg volt lepetve, hogy a máskülönben mindent lenézni és fumigálni szerető öreg ur, hangos tetszésnyilatkozatokra fakadt, az ifju művészi tánczára, s rögtön kinyilatkoztatta, hogy „Lakatos egyetlen tánczos az országban, kit utódjául tekinthet és tisztelhet.“ E percztől kezdve a pedant agg művész, fiatal collegájához valóságos atyai gyengédséggel vonzódott, s ez érzeményét elvitte magával a sirba is.

Lakatos S. a nemzeti szinpadon először 1842-ik évben mutatta be magát a fővárosi közönségnek, a midőn magyar magántáncza köztetszésben részesült és kitörő lelkesedést és

tapsokat aratott. Ez után még gyakran működött Lakatos a nemzeti színpadon mint tánczművész, a fővárosi közönség osztatlan tetszése mellett.

1844-ik évi okt. 25-én vette nőül Győr egyik kedves és művelt hölgyét, I. Takáts Klárát, ki hű szeretettel viseltetett jó és balszerencse közt a boldogított férj iránt. Két gyermekük született: Károly, a széles körben ismert sokoldalú tehetség,*⁾ a virtus hegedűs, zeneszerző, író, ornithologus, sportman és páratlan lövő; Otilia, az annyi szivjóságot rejtő leány, ki ifju korában halt el Szabadkán 1865. jan. 22-én, a szülők pótolhatlan veszteségét az akkori lapok résztvevőleg megoszták.

A veterán Lakatos bácsi, ezüstmenyegzőjét baráti körben tartotta meg, ez alkalomra irt költeményt hozzuk s kívánjuk az aranylakodalom megérését is.

LAKATOS SÁNDOR urnak,

hazánk jeles fiának ezüst menyegzője alkalomára 1868-dik évi okt. 25-én szives kézzorítással a „KANDI KLÁRI“ hölgy éleztlap szerkesztősége.

Láttuk mi már fölkelni a napot,
S láttuk, midőn nyugodni ment; —
És Láttuk, midőn a hold az égen
Reszkető fényben megjelent.

*⁾ De még milyen! csak tudná — —?!

S a szent művészet oltár-küszöbén
Tulvilágba ragadt a képzemény.

De most, midőn e borus korszaknak

Kopár terén pihen a szem:

Emberről boldog és szabadnak látni

Égi fényben?! ezt nem hiszem. —

Egyet mégis — mi testesülve van —

Ezüst menyegződ fénysugariban.

Nap, — hold, — csillag bűvös ragyogása

Szelíd öröme integet,

És ártatlan lépteink nyomára

Virágot bájost hinteget.

Hogy fény s virág körzi szép életed:

Nézz körül... viszhangja „a jelenet!”

Béke veled!

Ugy hiszem, hogy Lakatos Sándor neve az olvasó előtt nem ismeretlen, mert nincs e honban jelentékenyebb város, hol ő érdemeket szerezve ne működött volna.

Jelen soraimhoz még csak egy óhajomásom van, vajha e tevékeny hazánkfiát, mint kedves nemzeti tánczunk apostolát, a „lábászok lábászát“ mint halhatatlan druszája Petőfi szokta volt tréfásan nevezni, még számos éven át tartaná meg az ég.

Különben — az örökké vigkedélyü kedves „öreg Lakatos bácsi“ jó egészségnek örvend s agg kora daczára szenvedélyes vadász; és ügyes lövéseivel nem egy rókakomát és tapsifülest teremt kontyon.

A
magyar tánczról.

„Tánczra fel, kiben az ifju
Vér buzog.
Kit vigadni lelkesitnek
A gyönyört siró hurok.
Kéz a kézbe, párosával,
Kezdjük ősi szép szokással
A magyart sat.“

Igen, „ősi szép szokással“ mint a költő mondja, nem pedig a jelen elkorcsosított alak és formában.

Bizony, ha őseink most feltámadnának, és látnák hagyományozott szép nemzeti tánczukat a jelen nemzedék által lejteni, bizonyára nagyon elcsodálkoznának.

Hajdanában búskomoly nótára kelt fel a magyar, s

„Délcegen miként a pálma,
Majd előre, majd bokázva.“

lejté méltóságos, delies és harcziás szellemű tánczát. Mintha csak kard s buzogány lett volna kezében, — megvivandó az ellennel. Tánczából ugyan soha nem hiányzott a szilajság, a harcziás character; de a természetes tartástól soha el nem tért. Őseinknél a d á r i d ó k kezdete mindenkor ének volt, és nem

táncz, annak belefáradtával kezdődött a „toborlassu,“ azt felváltotta az ugynevezett „friss.“ a mai „csárdás“,*) melyet csökkentetlen hévvel raktak egészen a belefáradásig, midőn ismét a „tobor“ vagyis „Három a táncz“ vette kezdetét, melyet ismételten a „friss“ követett.

Igy mulattak őseink kivilágos kiviradtig — az ő magyaros szellemökben.

Nem volna-e most is jobb, ha őseink természetes tánczmodorát, tüzvérü szellemfenségét idéznők fel a mulatság színhelyére.

Sajátságos! Európában egyetlen s páratlan szépségü nemzeti tánczunk, mind az 52 megyében máskép lejtetik. Néhol jól, másutt rosszabbul, legtöbb helyen pedig annyira kivetkőztetve eredeti formájából, hogy alig lehet ráismerni. A legtöbb helyütt a deliesség és méltóság teljesen hiányzik belőle, s valami idegenszerű, — hogy ne mondjam szláv typusri ki az egészből — egység nélkül. Ez különösen az olyan vidékeken észlelhető kiválólag, melyek szerb-, tót- vagy horvát ajku és érzelmü lakosok által vannak tulnyomólag lakva. Azon-

*) Atyám véleménye szerint a „csárdás“ nevezet, mely az 1847. pozsonyi országgyűlés alkalmával tartott „dalidó“-ban keletkezett, nem egyezik meg a magyar táncz méltóságával, azért is helyesebb elnevezésnek tartja az „aprózót.“

ban a Bácskában, általában a Bánátot érintő magyar helyeken, Szegedet sem kivéve; alig — vagy ritkán láthatni valódi — minden ízében magyaros tánczot. Mert tagadom, hogy a „reszegolda“-lozás, zöcskölődés, f... reszelés, tipegés-topogás — egyáltalában minden komolyságot és méltóságot nélkülöző táncz magyaros volna. A szláv nép tánczában — különösen a szerbekében vannak meg ezek az előszámlált furcsa de kiválólag jellemző tulajdonságok. Általában a valódi magyar táncz is bir ugyan némi modoros tulajdonsággal, amennyiben eredetiséget produkál; de soha nem fajul látványos komédiává, neveltető furcsaságot pedig éppen nem képez.

Némely tánczhős azt hiszi, ha kézzel-lábbal az agyonfáradásig dolgozik — mint valami eszeveszett, fejével s vállával kunyorgat, s olyan szökésekre kel mint valami bolondos kecskebak; hát már ő kitünően tánczolja a csárdást. Hohó! Lassan a testtel. Nem annyiból van a'. Éppen ne higgye az ilyen robotos tánczoló, hogy valami kitünőt művelt, s valami jeles tánczos, s mint ilyen, hát a nézőség bámulattát s méltánylását is kivivta volna; sőt inkább ellenkezőleg. Nemhogy megkedveltetné magát, sőt éppen bohóskodásával ellenszenvet kelt s

gunytárgyul szolgál az értelmes és jobb izlésű nézőségnek. Azt hiszi, ha némely elromlott izlésű egyén — tömjénezni óhajtó kedvében tapsaira méltatja kurucz szökéseit, hát az valóban dicséretre méltó? Ugy nagyon csalatkozik. Az ilyen műértők (?) csak hírét hallották vele együtt a magyar táncznak, mint katoná a kávénak; s jól teszi, ha jobb ügyre méltó tüzet lohasztva, emberibb mozdulatok s kifejezésekre adja a lábát; mert helyes észszel és erővel helyesebben de jobban is lehet ám mulatni, mint robotolással az agyonfáradásig, s műérzékenkülségre mutató szilajsággal, ha éppenséggel.

„Három éjjel, három nap
Nem elég is a lábának.“

Igaz, ősapáink tigris bőrből készült kaczagányos diszöltönyben másképp járták ősi tánczunkat, most a korszellem változott; haladunk a korrallal, hiszen a cultura megkivánja a maga részét, eltörli a régi szokásokat, hadat izen mindennek a mi elévült, s mindent újjá teremt — igaz; néha azonban egészen ferde irányban. Ha már letettük nagyrészt ősi öltönyeinket, de ne tegyük le ősi tánczunkat is; mert valamint főleg a nyelvben, úgy kiválólag hagyományos szokásaiban és tánczában is él ám a nemzet! Ha az uri osztály menne elő jó példával —

általánosan az egész hazában, tudom követni fogná a köznép is; s szép nemzeti tánczunk csakhamar vissza állíttatnék ős eredetiségébe és szépségébe.

Mert a tánczhősök fáradhatatlan szilajsággal járnak ugyan — a mi különben a magyartánczban meg is kívántatik, de bohóskodás pajkos ugrásokkal szépen — észre sem vevőleg kivetkőztetik méltóságából s eredeti magyaros jellegéből. S ez igen sajátságos! Hiszen a zene az é r z e l m e k k i r á l y a, s oly kormánypálcza, melylyel az é r z e l m e k e t t e t s z é s s z e r i n t k o r m á n y o z h a t n i; hogyan van az tehát mégis, hogy amidőn a lélek megérti a zene fenségét, ennek kifejezésére a lábak hamisan alkalmaztatnak? S ez való igaz. Pedig van-e valami szebb, valami magasztosabb és igazabb a magyar táncznál s a magyar zenénél? Majd lebincseli s kötve tartja az é r z e l m e k e t e g y h e l y ű t t, s majd elragadja egy képzelet világába, hol talán csak a szellemek élnek, majd szelid busongás fájdalom s örülésbe ejt; majd öröm, kéj és mennyei boldogság árában fűrszti; ugyanis, ki ne öltene szomoru arcot egy méla bus zene hang hullámainak hallására, s ki ne vidulna fel egy friss csárdás zenének kedélyes fordulatain?! Hiszen:

„Hangjain a báj zenének
Itt a bú, miként a felleg
Elhalad — — — — —“

* * *

A magyar táncznak jelenben két typusa különböztethető meg, az ugynevezett „tobor“ vagy „verbunkos“ és a „csárdás.“

A „verbunkos“ nem egyéb mint a régiős „solo táncz,“ mely jelenben leginkább a huszárok és a magyar köznépek majdnem kizárólagos speciálitása. Minden huszár regementnél rendesen van egy-egy öreg őrmester, ki az ujoncz hadfiaknak e tánczból oktatást ad, — s lábbal foghatólag igyekszik bebizonyítani, miszerint nem csak lován, de a tánczban is első katonája a világnak a magyar huszár.

Ur nép „verbunkost“ csak jól berugott tulboldog állapotban lejt, amidőn ugyanis a

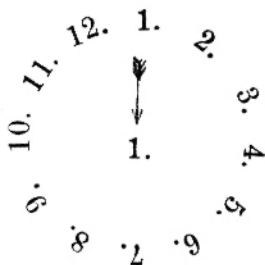
„Ritka árpa, ritka repcze,
Ritka rozs sat.“

hangjaira, a korcsma közepében „neki dül a placznak,“ s ugyancsak neki szilajodik valami cocinchinai kalamajka félének, melyben egészen halálra dolgozza magát.

A „verbunkos“ általán a magyartáncz körülbelül 32 meghatározott figurából áll, egymint:
1.) Boka ütés. 2.) Lejtős. 3.) Hegyező. 4.) Négyes. 5.) Emelgető. 6.) Kihányó. 7.) Kigyó

- 8.) Csillag. 9.) Gyilkos. 10.) Füzér. 11.) Mérges.
12.) Rózsa. 13.) Kettős kigyó. 14.) Csalogató.
15.) Sétatoppantó. 16.) Sarok csuszó. 17.) Nagy
harang. 18.) Csizmadiás (vulgó: hátra hányó.)
19.) Rezgő. 20.) Fálláb sodró. 21.) Lábgyorsa-
ság. 22.) Lábujjhegyezés. 23.) Kakas ugrás.
24.) Kigyó (lábujjhegyen.) 25.) Kis harang (sür-
gető.) 26.) Olló. 27.) Ujjhegy forgó. 28.) Sebes
forgás (ez a balletból kölcsönzött „piruett.“)
29.) Felugró (a sarkokat minden ugrásnál össze
ütni.) 30.) Szapora. 31.) Lábcsusztató (vulgo;
lábhadarászás.) 32.) Dobogós.

Ami a „tobor“ (vulgó: „toborzó“) nagy
„verbunkos“ lejtésmódját illeti, ez hasonlóan
történik mint századokkal ezelőtt. Tudni illik
vagy per „solo,“ mint ahogy Kinizsi és Báró
Balassa Bálint (kékkői) lejtették egykoron, vagy
pedig körben elhelyezkedve. Utóbbi esetben azon-
ban némi szabályhoz van kötve, tudni illik a
körben elhelyezkedő tánczoló férfiak bizonyos
figurákat csak magánosan, belépve a kör
közepében csinálhatnak, némelyek pedig együt-
tesen. Mig egy egyén a körben tánczol, a
többiek egy helyben állnak tánczlépések nélkül
s bevárják mig a sor rájuk kerül:

A toborzó tánczhoz a sarkantyuk nélkülözhetlenek, a midőn is minden 8. tempóra összeveretnek.

Semminemű más táncznál nem játszik oly nagy szerepet a kifejezésteli büszke és mégis hajlékony nemes tartás, mint a toborzónál, mert a magyar táncz:

„hajlós mint a nádszál“

e mellett a magyar karakterének kell benne visszatükröződni. Hej! ritka is az nagyon mint a fehér holló, a kinek magyar táncza semmi kivánni valót nem hagy hátra; jól mondja a költő:

„Örüljön, ki a magyar
tánczra termett.“

A „csárdás“ — a magyar világhírű nemzeti táncza, az édes busongás, a sirva vigadás és a kitörő harczi tűz legjellemzőbb s legkifejezésteliebb képe, mely a magyar egész jelle-

mét, örömét, keserveit, s viharzó keblének minden érzeményét szent oltárként, — szent igazságban tárja ki. Vissza tükröződik e tánczban az egész nemzet multja, csalódása és dicsősége egyaránt; s a vad tűz, mely talán nyilatkozik benne; csak a sajgó kebel kitörő fájdalmainak takaró gyász fátyla!

A csárdást nem lehet egységes valóságában elsajátítani; születni kell arra, s kell, — hogy a vérben legyen meg. Olyan ez, mint a szellemfenség, mely önmagában s önmagától nyilatkozik; mind a lángész, mely isteni ajándék, isteni szikra, mely fölemel és megnemesít!

Látunk idegen nemzetbelieket, németet, — franczát sat. amint nagy tüzzel és sok jóakarrattal — s talán némi kegyelettel is járják a csárdást; de bármit kövessenek is el, hiányzik tánczukból az eredetiség és kifejező igazság, a való, mely egyszersmind szépet is jelent. Azonban, sajnálattal kell megvallanunk, hogy zsidó polgártársaink között legkevesebb akad még csak türhető csárdás tánczos is. Ez pedig elég sajátságos. Hiszen ők együtt élnek és halnak velünk; mi az oka mégis, hogy a „csárdás“ épen nem akar rájuk ragadni? Látunk zsidó egyéneket, kiknek tánca — a legjobb igyekezetük mellett is valóságos paródiája a csár-

dásnak, jobban mondva — nem egyéb: szomorú játéknál, mely a nézősége oly hatást tesz, mintha egy víz-iszonyban sinlődő beteg nyavalgását szemlélni volna kénytelen. Valóban éppen nem csodálkoznánk azon, ha némely zsidó felebarátunk lábai a csárdás járása közben ugy össze keverednének is, hogy maga sem tudná megkülönböztetni, melyik a jobb és melyik a bal lába! Mert olyan motollázást, és menydörgös menykő czikázásokat nincs olyan gőzerőre járó masinéria, mely képes volna elkövetni — mint ők.

De nemcsak zsidó felebarátainkat, hanem nemzetem ifjuságát is méltán illetheti vád; nem azért, mintha talán nem tudnák helyesen tánczolni a csárdást; sőt inkább ellenkezőleg, a viszonyoknak megfelelőleg bizony elég jól eljéjtik ezt a tánczot; nem is ez a dolog bökkenője, hanem az a germanizáló magyartalan irány, melyet a magyar táncznál is mint „korszert“ (?) — alkalmazni és divatba hozni szeretnének, — egyebeken kívül — a jó izlés teljes rovására. Bizony, ha ez így folvik, megérhetjük még azt a slendrián állapotot, hogy őseink hagyománya, szép nemzeti tánczunk, a „trojcsok“ és „pulkák“ categoriájához fog lealjasodni. Ezt pedig ne engedje a magyarok

nagy istene megtörténni; mert mint mondám, a nemzet nem csak nyelvben, hanem tánczában is él! —

Legyen tehát jövőben jelszavunk: őseink által hagyományozott eredeti méltóságos nemzeti tánczunk életbeléptetése és terjesztése fönt és alant!

A „csárdás“ két főrészből áll, ugymint: lassuból, és frissből.

A „lassu“ párosan, kifejezésteli komoly méltósággal, hajlékonyan, de büszke magatartással lejtetik. Lépései séta lépések — ugrás nélkül, csak a zene minden 8. vagy 16. üteménél szokásos „bokázó“ (vulgó: „kitartó“) tétethetik élénkebb mozdulattal.

A „friss“, vagyis a tulajdonképeni „csárdás“ a „lassunak“ éppen ellenkezője; kitörő tüzzel, de mérsékelt ugrásokkal, mindamellet izléssel lejtetik.

A „friss“ kezdetével őseink tánczosnőjüket rendszeren háromszor-négyszer is megforgatták egy helyben, csak azután rakták az igazit apró-dobogó lépésekkel, közbe-közbe „mártogatva“ vagy gyorsan jobbra és balra megforgatva a tánczosnőt, vagy cserélgetve egyik oldalról a másikra. Ha valaki ki akarta magát tüntetni, néhány fordítás után elbocsájtá a tánczosnőt, s

per „solo“ csinált néhány bravour verbunkos figurát. — Ha belefáradtak a frissben, a lassut megismételték; melyet ismételten követett a friss, — vagyis a „három a táncz,“ melyben mindenkinek mindvégig kitartani becsületbeli dolog volt.

Mielőtt tollamat letenném, szabadjon a csárdás tánczosok figyelmébe ajánlani, hogy szép nemzeti tánczunk járásánál nem abban áll ám a virtus, ha a termet csirkelépésekben összefutkossuk, s fejünkkel vállunkkal bólintgatunk, vagy betyáros tempókkal kurjongatva verjük a csizmánk szárát (ha ugyan épenséggel van a csizmánknak szára;) hanem az öseinkéhez hasonló komoly és méltóságos tánczban.

Most pedig olvasóimnak — különösen szép olvasónőimnek jómulatást kívánva, melegen óhajtom, hogy minél gyakrabban tartsanak a költő szavával:

„Nossza szikraként a gyorsra
Most kiki!
Korcs a láb, mely ezt utóig
Lomha lesz kitartani.
Három a táncz a magyarnak;
Nincs, nem is lesz párja annak
Ebbe' sem.
Csak tovább, vigan peregve;
Ugy se tart e lét örökre:
Folyjon így le, édesen!“

Hajgató S.

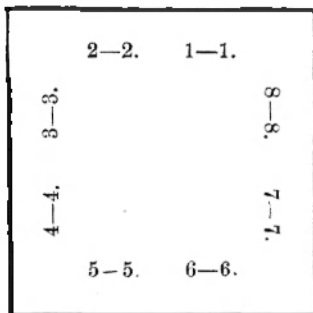
A kőrtáncz.

a)

A Szöllősi-féle „KÖRTÁNCZ.”

(Kiadatott 1842. évben.)

E táncz lejtéséhez 8 pár szükségeltetik, melyek négyszögben állnak fel:

A táncz menetét illetőleg — annyiban hasonlít a kontratánczhoz, hogy azon alakzatokat (Figuration), melyeket a kinevezett első colone tánczol, a második colone ismétli.

Mielőtt egy alakzat — vagy rész — elkezdetnék, 8 ütenyzene kiváratik, illetőleg a 8. ütenynél egy bokázó tétetik, mely minden rész-nél a bevezetést (introduktio) képezi.

E táncz szabályai szerint némely figurát (vulgo: alakzatot) csak az előtánczos által meghatározott colone (vagy párok) tánczolhatják — először, s csak következetesen az — ugyanakkor mást tánczó colone vagy párok, melyek per „contra“ tánczolnak.

Megjegyzendő, hogy e táncznál is, éppen mint a Contratáncznál: ellenféllel (vis-à-vis) kell birnunk; vagyis a foglalkozás és kiállítás szabályai ugyanazok, melyek a Contratáncznál szokásosak.

Az előtánczos — vagy tánczrendező meghatározza: melyik legyen az első, és melyik a második colone; s minden tétel — figura kezdesénél kinevezi a kezdő feleket. E táncz VI. meghatározott részből áll, ugymint: I. Andalgó. II. Lelkes. III. Toborzó. IV. Ömledező. V. Három a táncz. VI. Kézfogó.

Lépései különbözők; sajátosak és nehezek, melyeket írásból nem lehet megtanulni; de a szabatosság tekintetéből mégis egyenkint körül írjuk azokat.

Megjegyzendő, hogy a táncz vagy lépés kezdeténél a lábak a harmadik állásba tartatnak, és mindig a jobb lábbal kezdünk, kivéve ha oldalvást balra tánczolunk (vagy kezdünk.)

A lépések, — melyek alatt, az ezekkel kapcsolatban levő s egy egészet képező fordulatok és mozgások értetnek — száma 15.

Minden lépésnél megjegyzendő, hogy a nevezett és körülírásban előforduló számoknál egy, kettő, három, négy (1, 2, 3, 4.) részére az ütenynek mindig egy kis ugrás tétetik; kivéve az andalgót és tétovázót.

1) *Andalgó*. 1. A jobb a második állásba helyeztetik; 2. a bal a harmadikba vonatik, 3. a jobb ismét a második állást foglalja el, és 4. a ballábbal hátulról előre egy kört vonunk, a honnan anélkül, hogy a padozat érintetnék — a lépés ugyan úgy vissza történik.

2) *Bokázó*. 1. A jobb sarkot a balhoz, 2. a balt a jobbhoz, 3 és 4. ismét a jobbat a balhoz verik.

3) *Tétovázó*. 1. A jobb láb a negyedik állásba helyeztetik, 2. a bal ez után vonva a harmadikba, 3. ismét a jobb jő a negyedikbe, és végre a 4. a bal a jobb sarkot érintve előre a negyedik állásba vonatik. E módon folytattatik.

4) *Vágás*. 1. A jobb láb hegye a bal sarkához állittatik, 2. a jobb oldalvást kinyújtva tartatik, 3. mialatt a jobb lábon ugrunk, a bal lábhegy a jobb sarkhoz helyeztetik, 4. a bal nyujtatik oldalvást és így tovább.

5) *Lejtő*. E lépés kezdete előtt a jobb láb a második állást foglalja el emelve, s gyorsan visszavonatik s a második állást foglalja el, 2. a bal ezután a harmadik állást követi.

6) *Verbunkos*. 1. A jobb láb a második állásba lép, 2. a bal vontatva az elsőbe 3. mindkét sark kifelé fordittatik és 4. összeveretik.

7) *Magányforgó*. A jobb lábat a balra keresztbe teszszük s így egyszer egészen megfordulunk.

8) *Kettős forgó*. Az ur a hölgyet jobb karjába veszi s baljával a nő jobbját tartja, a nő pedig balkezét az ur jobb vállára teszi s ez állásban két lejtős (5. sz.) tánczolnak a bal lábbal kezdve, mire egy bokázó következik (2. sz.) E lépésnél az ur a hölgyet folyton jobb karjában tartja, kivéve az 5. számot, hol bal karban tartandó.

9) *Toppantó*. 1. A jobb láb a második állást foglalja el, 2. 3 és 4. a bal sark háromszor a jobbhoz veretik, mi alatt fordulunk annélkül, hogy a bal láb a padozatot érintené.

Ha e lépés balra tétetik; akkor a bal láb kezdi. —

10) *Villám*. E lépés sajátlag nem más mint, a vágás, (4. sz.) a különbség az, hogy a villámnál a jobb lábhegy a bal sarkhoz nem vissza, hanem a bal lábhegyhez helyeztetik; 2. a jobb láb a második állást foglalja el, 3. a bal lábhegy a jobbhoz tétetik és 4. a jobb láb a második állásba lép; ezután egy fordulás következik s bokázóval zárunk. Ha e lépés jobbra történik, a fordulás balra megy; ellenkező esetben ellenkezően.

11) *Kisharang*. E lépés kezdete előtt a jobb láb a második állásban van emelve, a jobb láb a balhoz az elsőbe, 2. a bal láb a padozatra téve a másodikba, 3. ismét a jobb lép a másodikba, 4. végre a bal a második állást követi. Ugyanigy történik a lépés vissza.

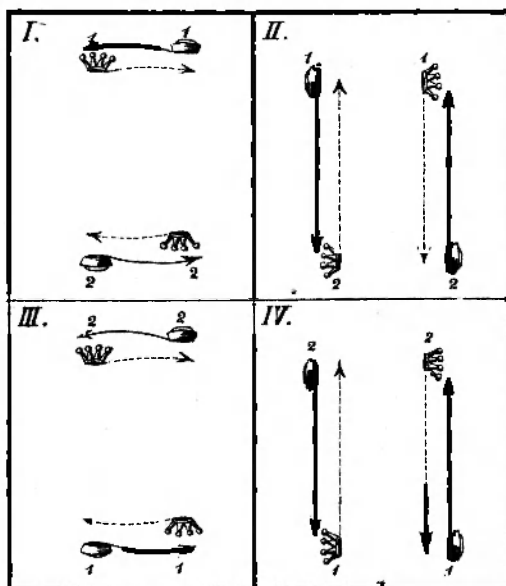
12.) *Toborzó*. 1. A jobb lábbal ugrunk s a balt e mögött felemeljük, 2. a bal lábbal ugrunk s a jobbat emeljük e mögött fel, 3 és 4. három kis lépést szaladunk előre, mire egy bokázó következik s az első állásban maradunk. Most 1. a jobb sark és 2. a jobb lábhegy kifelé fordittatik, 3. a bal sark a jobbhoz veretik, mialatt ugy fordulunk meg, hogy előbbi helyünkkel vagy tánczosnőnkkel szemközt áll-

junk. Ehhez 4 üteny szükséges. Hogy az ur ismét helyére s táncnőjéhez vissza térhessen, e lépés ismételve lesz, t. i. először a jobb s azután a bal láb ugrik, mint fentebb mondva volt 3 lépést előre szaladunk s egy bokázóval zárunk. A toborzó második része elmarad; de a helyett egy kettős forgót tánczolunk, mihez 4, tehát összesen 8 üteny szükséges.

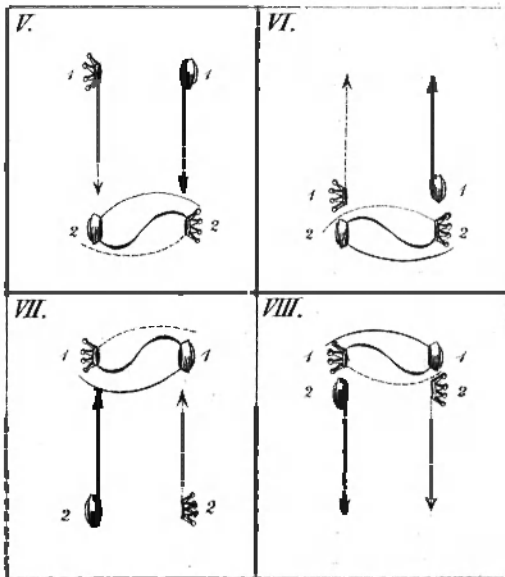
13.) *Urak magánya.* 1. A jobb láb a második állásba helyeztetik, 2. a bal a harmadikba, 3. a jobb ismét a másodikba, és 4. a bal ismét a másodikba, mire a jobb lábbal egy tappantó (9. sz.) következik. Ezután annélkül hogy szünetelnénk, a bal láb ismét a második állásba lép, s a már mondott 4-szer ismételtetik, de negyedszer a toppantó helyét egy bokázó foglalja el. E lépés 8 ütenyt igényel.

14.) *Friss.* E lépés a vágással kezdődik. 1. A jobb lábhegy a bal lábhegy elé állittatik, 2. a jobb láb kinyújtatik, 3. a bal lábhegy a jobb elé kerül, 4. a bal oldalvást nyújtatik ki, erre két kis harang (11. sz.) lépés következik, annélkül, hogy a jobb láb a padazatot érintené, mire a bal láb a 2. állásba lép. Ezzel néha két végást is tánczolunk, mire a jobb lábat a másodikba helyezzük s bokázó helyett kettős forgóval végezzük. Ehez 8 üteny kell.

NYOLCZADIK TÁBLA.

KILENCZEDIK TÁBLA.

15.) *Vitorlaforgás.* A hölgy lejtő lépéssel előre ugrik, mely ugrás után a jobb lábat fel-emeli, s ezzel egy magányforgót tesz (7. sz.) mire két sarkát összeveri. Ezalatt az urak helyükön három magányforgót tánczolnak s szintén összeverik sarkukat egyszer. Most a hölgy egy lejtővel visszatér s az ur egy lejtővel elébe ugrik s egy kettősforgóval, bokázó nélkül zárnak. Ez 8 ütenyt igényel.

I. Andalgó.

Mind a 8 pár egyszerre tánczol 8 ütenyt és pedig 4 ütenyt jobbra, 3 andalgóval, mely egy bokázóval záratik s ugyanigy 4 ütenyt vissza; erre

⊙ az első, második, ötödik és hatodik pár vágás — lépéssel 4 ütenyt tánczol, mi szintén bokázóval záratik, a négyszöglet közepéig.

⊙ Ezután az első ur a hatodik hölgyet, a második az elsőt, az ötödik a másodikat és a hatodik az ötödiket veszi jobb karjánál s két lejtő és egy bokázóval a négyszöglet oldalaihoz tánczolnak vissza, hol 4 üteny mellett egy kettős forgóval zárnak.

⊙ Innen ugyanazon párok, még mindig a cserélt tánczosnőkkel, kiket balkarjoknál tar-

tanak, egy vágás és bokázóval 4 üteny alatt ismét a középre tánczolnak;

⊙ a honnan saját tánczosnőjökkel, kit bal-kéznel tartanak, két lejtő s egy bokázóval helyökre visszatérnek s ott egy kettős forgóval végeznek.

Ezután a harmadik, negyedik, hetedik és és nyolczadik pár az egészet ismétli; kivéve a már annélkül is tánczolt 8 ütenyt.

II. Lelkes.

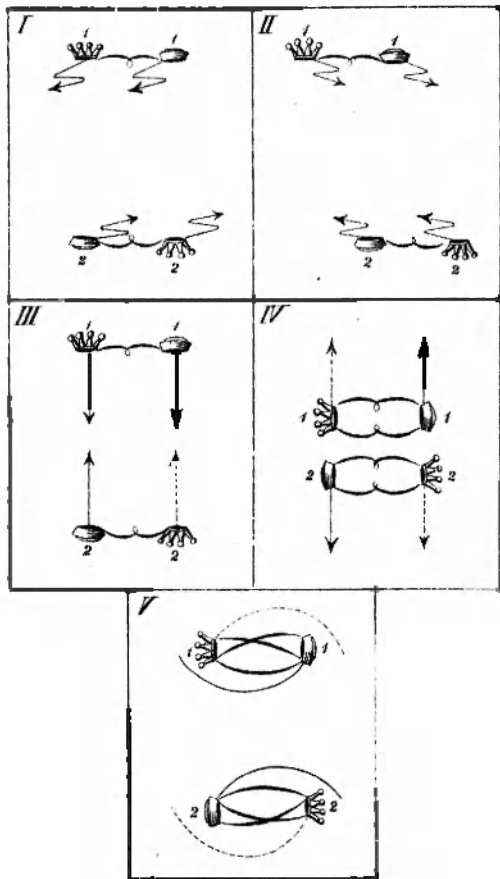
⊙ Az első hölgy helyet cserél a másodikkal, ugy hogy ez az első mellett jobb oldalon, az pedig a második mellett bal oldalon halad el; ugyanigy tesz az 5 és 6 hölgy két üteny alatt két lejtő és egy bokázóval. Az átellenesek egymással szemközt állnak.

⊙ Innen az első hölgy a hatodikkal; a második az ötödikkal cserél helyet, ugy hogy az első a hatodik, az ötödik a második előtt halad el.

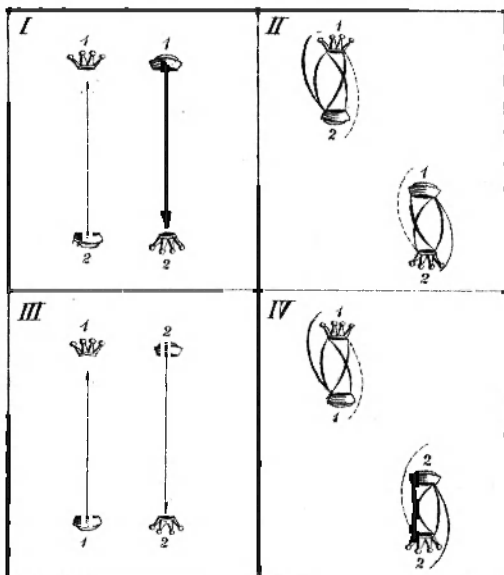
⊙ Ugyan-e módon tesz az ötödik nő a hatodikkal és az első a másodikkal.

⊙ Végre az ötödik a másodikkal és az első a hatodikkal, mi által valamennyien helyökre jönnek.

HETEDIK TÁBLA.

TIZEDIK TÁBLA.

Az egész 8 zeneüteny.

⊙ Erre az 1. 2. 5 és 6. ur, azután a 3. 4. 7 és 8. ur következik, kik egymásután elvégzik a leirottat (1—4.)

⊙ Miután 32 zeneüteny alatt négy négy-szöglet tánczoltatott, az 1. és 2. ur tánczosnőjével szemközt áll s mindkét pár tétovázó lépéssel tánczol át az 5 és 6. párhoz. Az első lépésnél egymással szemközt, másodiknál hátatfordítva s a harmadiknál ismét szemközt állnak s egy bokázót tánczolnak. Ez 4 üteny mellett történik.

⊙ Ez idő alatt az 5 és 6. ur és hölgy egymásnak jobb kezét nyujtanak s 3 tétovázóval egykört tánczolnak (tour de main-nel,) mi egy bokázóval záratik.

⊙ Az 1. és 2. pár ugyanigy visszatánczol, mig az 5 és 6. pár egymásnak balkezet adva (tour de main-nel) a fentebb leirt módon helyére tér.

Ugyanigy tánczol az 5 és 6. erre a 3 és 4. végre a 7. és 8. pár az átellenes párhoz, mi alatt az átellenes pár, tour de maint végez.

III. Toborzó.

⊙ A toborzó az urak által kezdetik s pedig az első, második, ötödik és hatodik által,

kik 8 zeneüteny mellett a négy szöglet közepeig s vissza tánczolnak toborzó-lépéssel.

⊙ Most az első, második, ötödik és hatodik pár karonfogva 8 zeneüteny mellett 7 této-vázó s 1 bokázóval, úgy tánczol egy kört, hogy az első a második párnak, az ötödik pedig a hatodiknak jöjjön átellenében.

⊙ Ezután az első pár a másodikkal s az ötödik a hatodikkal képez egy-egy kis kört és négy zeneüteny alatt három verbunkos s egy bokázóval először balra s azután vissza jobbra tánczol.

⊙ Ugyanezt ismétlik a 3. 4. 7 és 8. pár.

⊙ Most az első, második, ötödik és hatodik ur hölgyével szemközt áll s vele 8 üteny mellett három villám-lépést tesz először a jobb, azután a bal s ismét a jobb lábbal, mire kettős forgóval zár. Ugyanezt teszi a harmadik, negyedik, hetedik és nyolczadik pár.

IV. Ömledező.

⊙ Az első és második hölgy három této-vázó s egy bokázóval helyet cserél az ötödik és hatodik hölgygyel, mire az első hölgy a hatodik urral, a második az ötödikkel, ugy szintén az ötödik a másodikkal s a hatodik az elsővel egy kettős forgót tánczol; az egész 8 ütenyt igény

⊙ Ugyane módon s ugyanannyi üteny mellett e hölgyek helyökre visszatánczolnak.

⊙ Ezután a 3. 4 és 7. 8. átellenes párok ugyanezt ismétlik.

⊙ Következik most az urak részéről egy magányforgó t. i. az első, második, ötödik és hatodik ur a 13. szám alatt leirt urak magánya lépéssel 8 üteny alatt a négyszöglet közepéig tánczolnak

⊙ s innen három toppantóval s egy bokázóval saját tánczosnőjökhez visszatánczolnak, kikkel két kettős forgót tesznek 8 zeneüteny mellett.

⊙ Ugyanezt végzi a többi pár.

V. Három a táncz.

⊙ Az első, második, ötödik és hatodik pár egymással szemközt áll s helyükön a 14. sz. alatt levő friss első lépését teszik. A többiek ismétlik ezt. Ezután az első, második, ötödik és hatodik hölgy a négyszöglet közepéig tánczol két kisharang lépéssel, a honnan két magányforgó után két kisharang lépéssel tánczosához visszatér, kivel egy bokázó nélküli kettős forgót tánczol. Ehhez 8. zeneüteny szükséges.

⊙ A 3. 4. 7 és 8 hölgy ezt ismétli.

⊙ Most az első, második, ötödik és hatodik ur tánczosnőjének jobb kezét nyujtva, vele helyén 16 üteny alatt egy kört tánczol

⊙ mire szintén 16 üteny mellett két vitorlaforgót tánczolnak.

E két utolsó alakzatot ismétli a többi pár.

VI. Kézfogó.

⊙ Valamennyi pár egymásnak kezét nyujtva egy kört képez és 8 üteny alatt először kétszer jobbra tánczol 3 verbunkost s egy bokázót, azután balra 4 üteny alatt 2 verbunkost s a bokázó helyett egy kettős forgót.

⊙ Erre két kör alakittatik, úgy hogy a belsőt a hölgyek, a külsőt pedig az urak képezik, kik a hölgyekkel szemközt állnak.

⊙ Ez állásban az urak kívülről s a hölgyek belülről jobbra két lejtő s egy bokázót tánczolnak, mi által az első ur a harmadik hölgy elé s a második a negyedik elé kerül és így tovább; ekkor az ur azon hölgynek, ki elé e módon kerül, jobb kezét nyujtva vele egy kettős forgót tánczol. —

⊙ Erre az urak s hölgyek ismét két lejtőt s egy bokázót jobbra, úgy tánczolnak, hogy most az első ur az ötödik hölgy elé a második a hatodik elé kerül és így tovább.

⊙ E lépések mindegyike kettős forgóval záratik. E váltakozás mindaddig folytattatik, míg nem az urak saját tánczosnőjökhez érnek s ekkor vége a körnek.

b)

A Lakatos-féle „KÖRTÁNCZ.”

(Kiadatott és bemutatott Pesten 1843-ban)

E körtáncz lejtésénél nem négyszögben, hanem csak kettős coloneban (két sorban) állnak fel a párok hasonlólag mint a kontratáncznál. Általában a foglalkozás és kiállási szabályok tökéletesen azonosak a kontratáncznál szokásosakkal. Ugyanis, annyi pár állhat fel, mennyi a terem nagyságához képest fesztelenül és korlátlanul mozoghat. Minden pár vis-à-vis tánczol; azért vis-à-vis-ról eleve gondoskodandó — éppen mint a kontratáncznál.

E táncz csak öt meghatározott részből áll, ugymind: I.) Ismeretség (Andalgó.) II.) Bemutatás (Lelkes.) III.) Látogatás (Toborzó.) IV.) Eljegyzés (Ömledező.) V.) Lakodalmas (Kézfogó.)

Az ötödik rész, vagyis a körtáncz végén friss csárdás lejtetik.

E táncz lépéseinek száma 8 ugymind:

1. Andalgó, 2. Séta, 3. Lejtős, 4. Bokázó, 5. Toborzó, 6. Egyes lépés, 7. Sétatoppantó, 8. Magányforduló.

A táncz vagy lépések kezdeténél a lábak a 3-ik állásba helyeztetnek (jobb láb elő,) kivéve, ha oldalvást tánczolunk, minden lépés a jobb lábbal kezdetik.

1. *Andalgó*. 1. A jobb láb a 3-ik állásból indul és a 2-ikba lép, 2. ekkor a bal láb gyorsan utána vonatik, 3. ez után a jobb láb ismét a 2-ikba lép 4. s a bal láb ekkor már a helyett, hogy utána vonatnék: egy körvonással elébe a 4-ik állásba jő — illetőleg a lábhegygyel egy söprő lépést csinálunk kifelé; ekkor a bal lábbal kezdünk visszafelé, mely szintén a 3-ik állásból indul és a 2-ikba lép és így tovább.

E lépés 4 negyedét képez (1. 2. 3. és 4.), s egy ütenyt igényel; illetőleg jobbra és balra 8 negyedét és két $\frac{2}{4}$ -des ütenyt.

2. *Séta*. a) 1. A jobb láb a 3-ik állásból lábhegyen a 4-ikbe lép, 2. a bal gyorsan utána a 3-ikba lép, 3 a jobb láb ismét a 4-ikbe lép, 4. ekkor a bal láb a 4-ik állásba a jobb láb elébe kiváгатik — fölemelve.

b) Most 1. a már letett s a 4-ik állás helyzetét elfoglaló bal lábat fölemeljük s ugyan úgy lépünk mint a jobb lábbal (2. 3 és 4.) csak hogy most a jobb láb kíséri a balt s a 4-ikre ez lesz kivágvva a 4-ik állásba.

E lépés két $\frac{2}{4}$ -des ütenyt igényel, s 8 részt (negyedét) képez, 4-et a jobb láb s 4-et a bal láb kezdésénél, mely összesen képez egy egészet, vagyis 8 negyedét.

3. *Lejtős.* 1. A jobb láb a 3-ik állásból emelve indul s a 2-ik állást foglalja el, ez alatt a bal lábbal ugrunk, 2. a bal láb gyorsan utána vonatik, 3. a jobb láb emelve ismét a 2-ik állást foglalja el, mi alatt a bal lábbal ugrunk, 4. a ballábat gyorsan utána vonjuk s bokázóval zárunk.

E lépés egy $\frac{2}{4}$ -des ütenyt igényel, s 4 részt (negyedét) képez; a bokázó folytatólagos záradék, mely szintén egy ütenyt igényel (1. 2. 3. 4.)

4. *Bokázó.* 1. A jobb sarkot a balhoz, 2. a balt a jobbhoz, 3 és 4, ismét a jobbat a balhoz verjük folytatólagos gyorsasággal.

E lépés csak mint üteny kitartó vagy mint záró szerepel.

5.) *Toborzó.* 1. A jobb lábbal a 4-ik állásba előre ugrunk s gyorsan után következőleg

ez alatt a balt a jobb mögé keresztbe vágjuk, 2. a bal lábbal ugrunk előre s e mögé vágjuk a jobb lábat keresztbe, 3. és 4. három kis dobogó lépést teszünk előre s bokázóval zárunk.

E lépés a záradékkal (bokázó) együtt két $\frac{2}{4}$ -des ütenyt igényel.

6.) *Egyes lépés.* 1. A jobb láb az 1-ső állásból a 2-ikba lép, 2. s a balt gyorsan utána huzzuk az 1-ső állásba, 3. és 4. a jobb és bal sarok egyszer gyorsan össze üttetik. (Lehet a sarok ütést kettős tompóban is tenni, t. i. először a jobb sarkot a balhoz, azután a balt jobbhoz verjük gyors egymásutánban.)

7. *Sétatoppantó.* a) 1. A jobb láb a 3-ik állásból indul jobbra s a 2-ik állásba lép, 2. a bal gyorsan utána vonatik, 3. a jobb láb ismét a 2-ik állásba lép, 4. a bal ismét gyorsan utána vonatik, mire

b) 1. a jobb lábbal egy toppantás következik, 2. 3 és 4. s a balsark háromszor a jobbhoz veretik, mi alatt fordulunk anélkül, hogy a bal láb a padozatot érintené. Ekkor a bal láb kezdi (a lépés balra tétetik s a jobb láb kísér.)

E lépés 2 $\frac{2}{4}$ -des ütenyt igényel, s 8 negyed részt azaz két egészet képez, vagyis

4-et a két oldal lépés, és 4-et a toppantás és sarokverés.

8. *Magányforduló* A jobb láb kissé felemelendő és előre nyujtandó, ez alatt a bal láb hegyén állunk, ekkor a jobb láb hegye a bal láb elé helyeztetik, és kétszer egymás után megfordulunk; ugyanezt ismételjük a ballábbal. t. i. visszafelé a bal láb kezd s ellenkezőleg fordulunk meg. Minden kettős fordulást egy bokázóval zárunk.

E lépés jobbra és balra, a záradékkal együtt (bokázó), négy $\frac{2}{4}$ -des ütenyt igényel.

I. Ismeretség.

(8 zeneüteny kiváratik, illetve a 8-ik ütenynél egy bokázó tétetik.)

1) *Andalgó*. A tánczosnőt bal kezénél tartva 3 andalgó lépést teszünk (1. egyet jobbra, 2. egyet balra és 3. megint egyet jobbra) és bokázóval zárunk. Most ismét 3 andalgó lépést teszünk (párosan mint előbb), de a ballábbal balra kezdünk és ismételten bokázóval zárunk.

Mindez 8 ütenyre történik.

2.) *Bemenő*. A tánczosnőt balkezénél tartva 3 sétalépéssel bemenünk (1. egyet a jobb lábbal, 2. egyet a bal lábbal, és 3. végre egyet ismét a jobb lábbal teszünk) és bokázóval zárunk.

Ez összesen 4 ütenyt igényel.

3) *Csatlakozás*. Ekkor a vis-à-vis tánczosnővel szemben állunk; most tánczosnőnk kezét elbocsájtjuk és a vis-à-vis tánczosnőt átkarolva kissé oldalt (balra) fordulunk, ekkor két lejtős lépéssel (a bal lábbal kezdve mind a kétszer) saját helyünkre vissza (ki) tánczolunk, mire egy bokázó következik; erre a tánczosnőt két lejtős lépéssel (a bal lábbal és jobbra kezdve mind a kétszer) megforgatjuk s ezzel zárunk.

Mindez 4 ütenyre történik.

4) *Bemenő*. Éppen oly módon történik mint a 2) szám alatt.

Ez összesen 4 ütenyt igényel.

5) *Visszacseré*. Hasonlólag történik mint a 3 szám alatt, csak hogy most saját tánczosnőnkkel tánczoljuk ugyanazt, a mit a 3 számnál a vis-à-vis tánczosnővel lejtettünk.

Ez összesen 4 ütenyt igényel; az öt rész pedig mind összesen 24 ütenyt tesz ki.

II. Bemutatás.

(8 zeneüteny kiváratik, illetve a 8-ik ütenynél egy bokázó tétetik.)

1) *Szögletes*. A vis-à-vis tánczosnők egymással átellenben lejtős lépéssel négyszögletre

tánczolnak, és minden szögletnél szemben állva bokáznak.

Összesen 4 lejtős tétetik (s minden lejtős lépés bokázóval záratik.) A szögletes vagyis lejtős lépések jobbra kezdetnek.

Mindez 8 ütenyre történik; a 8-ik ütenynél a tánczosok bokáznak (ekkor már a tánczosnők helyre tánczoltak [a 4-ik lejtős lépésnél]), és következőleg ismétlik 4 lejtős lépéssel sat. a szögletest — hasonlólag mint a tánczosnők.

Ez ismét 8 ütenyt vesz igénybe; tehát a szögletes összesen 16 ütenyt.

Ekkor az előtánczos kinevezi, melyik colone kezdje a

2) *Csalfát*. A kinevezettek (tánczos és tánczosnő) szemben állva 3 séta lépést tesznek előre (a tánczos bal-, a tánczosnő jobb lábbal kezd), még pedig az első sétát szemben, a másodikat háttal fordulva egymásnak, s végre a harmadikat ismét szemben egymással — és bokázóval zárnak (ekkor ismét szemben állnak e párok.) A bokázó után ismét csalfával — és pedig oly módon mint áthaladtak volt — vonulnak vissza helyre s szintén bokázóval zárnak (a visszavonulásnál a tánczos a jobb és a tánczosnő a bal lábbal kezd.) A zárlatnál (bo-

kázó) a tánczos és tánczosnő kezét nyujt egymásnak, s jobb lábbal kezdve 3 séta lépéssel egymást megkerülik (tour de main) és bokázóval zárnak; ekkor balkezet nyujtanak és balra kezdve ismétlen 3 séta lépéssel tour de maint (séta kört) tánczolnak s hasonlólag bokázóval zárnak.

Megjegyzendő, hogy míg a kinevezett felek a csalfát (előre és vissza) tánczolják, az alatt az ellenkezők (vis-à-vis) a fönnt leirt tour de maint csinálják jobbra (midőn a csalfa előre történik) és balra (midőn a csalfával visszafelé tartanak.)

Midőn az első fél a csalfát (a második pedig a tour de maint) bevégezte; akkor a következő (vis-à-vis) párok tánczolnak előre csalfa lépésekkel — mint a 2. szám alatt le van írva; s az alatt a már csalfát tánczolt párok végzik a tour de maint.

Mindez összesen 16 ütenyt igényel, s az összes második rész alakzatai 32 ütenyt.

III. Látogatás.

(8 zeneüteny kiváratik, illetve a 8-ik ütenynél egy bokázó tétetik.)

1) *Toborzó.* A tánczos-[ok] (mialatt a tánczosnő-[k] egy helyben vesztegel-[nek]) a vis-à-

vis tánczosnőhöz egy toborzó lépéssel (jobbra) át megy (két hátravágás és 3 dobogás) és a nő előtt megállva bokázóval zár (ez alatt a nő szintén bokáz), ekkor a tánczosnőt derékon fogva két lejtős lépéssel megforgatja és ismét (a tánczos és tánczosnő) bokázóval zárnak. Ugyanigy mennek vissza is.

Ez összesen 8 ütenyt igényel.

2) *Séta*. Ekkor ki-ki a párjával (mind két colone) 3 séta lépést tesz előre, a harmadik séta lépésnél kiki a vis-à-vis-ával szemben áll, s a vis-à-vis tánczosnő karját a vis-à-vis tánczos karjába fűzi (mi által a két coloneból középen egy lánczolat képződik) és egy bokázó tétetik; a bokázó után a nő elbocsájtja a vis-à-vis tánczos karját, s kiki a párjával a vis-à-vis megkerülve) 3 séta lépéssel (karöltve) helyre tánczolunk és szemben fordulva bokázóval zár.

Mindez 8 ütenyt igényel.

3) *Kiskör*. Ekkor a tánczos a nőnek mindkét kezét nyújtja (kiskört: ○ képeznek) és 3 egyes lépést csinálnak jobbra, mire egy bokázó következik; ezután visszatétetik két egyes lépés, s erre a nő (derékon tartva) két lejtős lépéssel (jobbra) megfordítatiks bokázóval zárunk.

Ez összesen 8 ütenyt igényel.

4) *Magányforduló*. A bokázó után már kiki helyén — szemben egymással foglal állást; ekkor 1. jobbra egy magányforduló tétetik (a tánczos és tánczosnő által), 2. balra tétetik, s végre 3. ismét jobbra tétetik magányforduló, erre egy páros forgás (két lejtős lépés jobbra körül) következik és bokázóval zárunk.

Mindez 8 ütenyt tesz ki.

IV. Eljegyzés.

(8 üteny kiváratik, illetve a 8-ik ütenynél egy bokázó tétetik)

1) *Nőmagány*. A tánczosnő-[k] (jobbra át) 3 séta lépéssel a vis-à-vis tánczoshoz (ki-[k] ezalatt egy helyben vesztegel-[nek]) át megy (elébe áll), ekkor mindkét részről egy bokázó tétetik (mialatt a tánczos átkarolja a tánczosnőt), erre 1. egy páros forgás (két lejtős lépésben jobbra) következik végül mindkét részről egy bokázó, 2. szintén egy páros forgás balra, mely egy bokázóval záratik; ekkor a tánczosnő 3 séta lépéssel vissza indul saját tánczosához (jobbra át), illetve az elmondottakat ismétli.

A nőmagány át és vissza 16 ütenyt igényel, vagyis át 8-at, és vissza is 8-at.

2) *Férfi magány.* A tánczos-[ok] négy sétatoppantót tánczolnak előre vagyis: 1. egyet jobbra, 2. egyet balra, 3. megint jobbra és végre 4. ismét balra. Minden sétatoppantó lépéssel egy kissé befelé tart, s a negyediknél a középponton (a vis-à-vis tánczossal szemben) áll meg.

Ekkor elfordul, s 3 séta lépéssel vissza tánczol tánczosnőjéhez s mindkét részről egy bokázó tétetik, mire 1. egy páros forgás következik jobbra egy bokázóval, 2. egy páros forgás balra és zárlatul egy bokázó.

A férfi magány 8—8 összesen 16 ütenyt vesz igénybe; az egész IV-ik rész áll tehát 32 ütenyből.

V. Lakodalmas.

(8 zeneüteny kiváratik, illetve a 8-ik ütenynél egy bokázó tétetik.)

a) Mindkét colone (sor) csatlakozik, illetve kézadással egy nagykört (rondeau) képeznek. Ekkor a kör megindul jobbra, illetve kiki 6 egyes lépést tánczol, — s minden 3-ik egyes lépés után egy bokázót tesz; a második, — vagyis a záró bokázó után — a kör visszafelé — balra indul, s kiki 3 egyes lépést tánczol, mire egy bokázó következik, ekkor tovább

még 3 egyes lépés tétetik, mely egy kettős párosforgással lesz zárva.

A tánczosnő a második forgásnál befelé fordítandó és elbocsájtandó, ez által kettős kör képződik, t. i. a hölgyek-é mely belől van) s az urak-é (kik kívül állnak.)

Mindez 16 ütenyt vesz igénybe.

b) Mindkét kör jobbra indul (a tánczos a tánczosnővel szemben) egyes lépésekben.

c) Minden második egyes lépésnél — minden második tánczosnő (a saját tánczosnő nem számít) két lejtős lépésben megforgatandó (páros forgás) és ismét elbocsátandó — és így tovább. —

d) Midőn kiki saját tánczosnőjéhez jutott, 3 gyors páros forgással a kör bevégeztetik. Ekkor az előtánczos jelt ad a friss csárdásra.

A Contratáncz

(Contredanse.)

A Contratáncz — vagyis Franczianégyes (Quadrille Française,) ha nem csalódom, nevét illetőleg nem francia — hanem angol eredetű, a mennyiben a francia „Contredanse“ az angol „Country-dance“-ból származhatott.

E táncz hazánkban általánosan ismeretes és közkedvességü — fönt és alant.

Ami jellemét illeti, mindamellett hogy karakter táncz, még sem tartozik az ugynevezett „komoly karakter táncz“-ok közé, csak annyiban bír némileg a fentebb kifejezett értelem bár gyengéd visszfényével, a mennyiben a Francia nemzetnél szokásos könnyedséget s otthonosságot igényli a tánczoló egyénektől; ezért a feszes magatartás, — egyáltalában minden erőltetett mozdulat szigoruan mellőzendő, s ugyszólván minden testmozgás a sima udvariasság keretében kell, hogy maradjon; hogy ez által mintegy kifejeztessék s visszatükröződjék a francia egyénisége.

Nem hagyhatom szó nélkül azon jelenlegi izetlen divatot, miszerint a négyes — a megszabott tánczlépések teljes mellőzésével — csak

ugy könnyedén elsétáltatik. Tessék elhinni, hogy ennél valami ostobábbat képzelni sem lehet; hiszen ez által a táncz eredeti formájából teljesen ki lesz vetköztetve; mert tudjuk azt, hogy bármiféle táncz legyen is, de a meghatározott lépések nélkül ellejtve: hasonlít az olyan czukorhoz, a melynek színe ugyan meg van, de az édes ize hiányzik.

E táncz lejtéséhez annyi pár állhat fel — mennyi akar, vagy a mennyit a tánczrendező jónak lát felállítani; persze vis-à-visról jó eleve gondoskodandó. Egyébiránt, hogy a négyes tánczolásához tánczosnő s ellenfél (vis-à-vis) kívántatik, továbbá, — hogy a párok elhelyezkedése ellenfeleikkel szemben — tehát kettős vonalban — történik, az elemi rész.

Megjegyzendő, hogy e táncz rondeauban is lejthető.

E táncz szabályai szerint — némely figurát (vulgo alakzatot) csak a tánczrendező által meghatározott párok — illetőleg a kinevezett colone tánczolhatja először, s csak következetesen az ugyanakkor egyhelyben veszteglő vagy más tételt tánczó párok; mert e táncznál a vis-à-vis-ok mindig per: Contra tánczolnak.

Az első és hatodik figura kivételével, a négyes minden részénél — illetve a kezdés

előtt — a tánczrendező kinevezi a kezdő párokat (v. colonet.) És pedig a II. és III-ik figuránál a hölgyeket és urakat, a IV-ik és V-ik figuránál a kezdő sort (colone.)

Minden rész (v. figura) kezdete előtt 8 zeneütemy kiváratik.

E táncz 6 meghatározott részből áll, egymint: I. La Pantalon. II. L'Été. III. La Poule. IV. La Trenis. V. La Pastourelle. VI. Finale.

Lépései keveset különböznek egymástól, s inkább viszonylagosak; általában azonban kecsesek és könnyűek. Megjegyzendő, hogy minden lépés, — valamint a táncz kezdeténél a lábak a 3-ik állásba (jobb láb elő) helyeztetnek, — és ezen állásból indittatnak; kivéve persze ha oldalvást — balra tánczolunk.

A lépések, — melyek alatt, az ezekkel kapcsolatban levő s egy egészet képező fordulatok és mozgások értetnek — száma 5. u. m.

1. Nyolcz lépés (Chaine.) 2. Kettős oldalcsuszás (Balance.) 3. Bemelő [négyes lépés] (En avant.) 4. Megfordító (Tour de main) 5. Enyelgő (Zephir.)

1) Nyolcz lépés (Chaine.) E lépésből áll tulajdonképen az egész Contratáncz.

1. A jobb lábhegy a 3-ik állásból előre csusztatandó s a 4-ik állást foglalja el; ez

alatt az egyensúly a bal lábon nyugszik; 2. a bal láb gyorsan utána vonatik, 3. a jobb láb ismét a 4-ik állás helyzetében csusztatandó és végre 4. a bal lábhegy gyorsan a jobb elé csusztattatik és a 4-ik állást foglalja el, — s egyszersemind ezen állásból azonnal kezd is; ekkor a jobb láb kísér.

Valóságban a 8 lépés csak 4 egész lépés értékével bir, amennyiben fölváltva mindkét lábbal kihozott kettős lépés (illetve: csuszás) csak $\frac{1}{4}$ -det képez; tehát még ezenkívül hat $\frac{1}{4}$ -des lépés, vagyis összesen 8 csuszás szükséges, hogy a 4 egész érték meg legyen. Megjegyzendő, miként egy-egy ütenyre $\frac{1}{4}$ -det kell kihozni.

Egyébiránt a Contratáncznál előfordul minden részlet vagy tétel (az alakzatok [Figuration] táncz mozgalmát értve) a fönt leirt kettős csuszásokban történik; miközben a sarkak fölemelkednek, s a test egyensúlya kizárólag a lábhegyekre alkalmazandó.

2) *Kettős oldalesuszás.* (Balance.) 1. 2. A jobb láb a 3-ik állásból indul — oldalt jobbra — s a 2-ik állást foglalja el, ekkor a bal lábhegy gyorsan utána vonatik, ezután a jobb láb ismét a 2-ik állásba csuszik és a bal lábhegy gyorsan követi. 3. lábhegyen fölemelkedünk, 4. leereszkedünk. Ugyanigy történik

balra is; csakhogy visszamenőbe a bal láb kezd s a jobb láb kísér.

Megjegyzendő, hogy a Balance esetről-estetre egy bizonyos vonalban jobbra és balra történik, és pedig az első résznél (Le Pantalon) szemben a tánczosnővel saját helyen; a második résznél (L'Été) a két párhuzamos vonal között a kinevezett kezdőfelek által (En avant deux et en arrière); a harmadik résznél (La Poule) párosan az összes egyének által (En avant quatre et en arrière); a negyedik résznél (La Trenis) éppen úgy, — mint az első résznél (Balance), vagyis saját helyen — szemben a tánczosnővel.

3) *Bemenő.* (En avant [et en arrière].)

a) 1. 2. A jobb lábhegy a 3-ik állásból előre csuszik s a bal lábhegy gyorsan utána vonatik; a jobb lábhegy ismét a 4-ik állásba csusztatandó s a bal lábhegy által gyorsan követtetik; ekkor 3. a bal láb a jobb láb elébe és 4. a jobb láb a bal elébe tétek.

b) 1. 2. Most a bal lábbal két csuszás hátra történik, 3. a jobb láb emelve a bal láb után tétetik s a bal láb elő a 4-ik állásban marad, 4 a bal láb tétetik a jobb láb mögé, mely a bal láb elébe a 3-ik állásba vonatik.

4) *Megfordító.* (Tour de main.) E lépés lényegében nem más mint a nyolcz lépés

(Chain.) A tánczos és tánczosnő (szemben egymással) jobb kézfogással egymást 4 kettős csuszásban megkerülik, úgy azonban, hogy a 8-ik lépésnél ugyanazon helyzetet foglalják el, melyből körlépések kezdetekor kiindultak.

5) *Enyelgő* (Zephir.) 1. A jobb láb a 3-ik állásból jobbra indul s a 2-ikba lép; a bal lábhegy gyorsan utána vonatik, 2. a bal láb a 2, állásba lép s a jobb lábhegy gyorsan utána vonatik, 3 és 4. ez előről ismételendő (1, 2, 3 és 4.)

A Contratáncznál megjegyzendő még, hogy a helycserék párosan mindig jobbra történnek; továbbá a 3-ik rész (La Poule) kivételével, mely $\frac{6}{8}$ -dos ütenyü, a Contratáncz minden része $\frac{2}{4}$ -des ütenynyel bir.

a)

A Contratáncz vezényszavai.

I. *Le Pantalon.*

Chaine anglaise	8 üteny.
{ Balancè]	8 "
{ Tour de main.]	8 "
Chaine de dames	8 "
{ Demi-promenade]	8 "
{ Demi-chaine anglaise.]	8 "

II. L'Été.

{ En avant deux et en arrière	}	.	.	8	üteny
{ A droit et à gauche,					
{ Traverser	}	.	.	8	"
{ A droit et à gauche					
{ Retraverser (et balancer)	}	.	.	8	"
{ Tour de main					
				<hr/>	
				24	

III. La Poule.

{ Traverser	}	.	.	8	üteny
{ Retraverser par la main					
{ gauche	}	.	.	8	"
{ Balance					
{ Demi-promenade	}	.	.	8	"
{ En avant deux et en arrière.					
{ A droite et à gauche	}	.	.	8	"
{ En avant quatre et en					
{ arrière	}	.	.	8	"
{ Demi-chaine anglaise					
				<hr/>	
				32	

IV. La Trenis.

{ En avant et en arrière	}	.	.	8	üteny
{ La dame traverser et le					
{ cavalier en avant et en	}	.	.	8	üteny
{ arrière					

{ Traverser a trois]	8 üteny
{ A vos places	
{ Balancé . . .]	8 "
{ Tour de main]	
		<u>24</u>

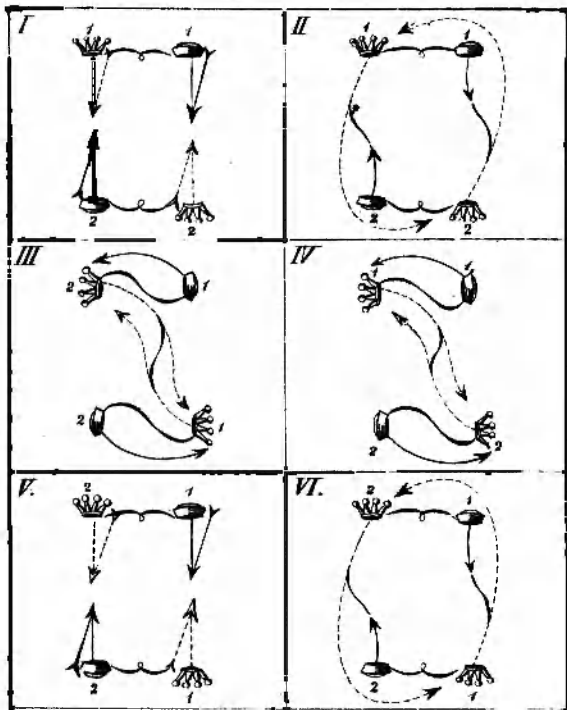
V. La Pastourelle.

{ En avant et en arrière]	8 üteny
{ La dame en avant et en		
{ arrière, le cavalier tra-		
{ verse		
En avant trois et en arière	8 "
deux fois		
La dame seule		8 "
{ Petite ronde à gauche]	8 "
{ Demi-chaine anglaise]	
		<u>32</u>

VI. Finale.

En colonne en avant	8 üteny
Double été	24 "
En colone en avant	8 "
St. Simonier	24 "
En colonne en avant et compli-	
ment.	8 "
	<u>72</u>

HATODIK TÁBLA.

b)

A Contratáncz leírása.

I. Le Pantalon

1) *Chaine anglaise*. A vis-à-vis párok nyolcz lépéssel helyet váltanak és ismét saját helyükre tánczolnak vissza.

Megjegyzendő, hogy a tánczosnők belől, és a tánczosok kívül vannak; továbbá — midőn a találkozási központ áthaladtatott, a tánczosnő elő és a tánczosa utána tánczol.

Mindez 8 ütenyt igényel.

2) *Balance*. Midőn saját helyükre vissza tánczoltak a párok: azonnal szemben fordulnak (a tánczos és tánczosnő; ekkor jobbra két és balra is két lépést (Balance) tesznek (4 ütenyre.)

3) *Tour de main*. Jobb kezet nyujtanak, s egymást nyolcz lépéssel (Tour de main) megkerülik (4 ütenyre.)

4) *Chaine des dames*. A vis-à-vis tánczosnők jobb (melyet egymásnak nyujtanak) és bal kéz (melyet a (vis-à-vis) tánczosnak nyujtanak) adással helyet váltanak, és ugyanígy ismét helyre mennek (8 ütenyre.)

Megjegyzendő, hogy a tánczos a nőnek szintén balkezét nyújtja, s vele egy kis kört (tour de maint) tánczol, s csak ezután megy vissza a nő saját tánczosához, kivel (bal kezét nyújtva) szintén egy tour de maint végez.

5) *Promonáde*. A vis-à-vis párok karöltve (jobbra át) helyet cserélnek (4 ütenyre.)

6) *Demi-chaine anglaise*. Nyolcz lépéssel helyre mennek (mint az 1. sz. alatt) 4 ütenyre.

II. L'Été.

1) *En avant deux et en arrière*. A ki-nevezett hölgyek és urak négy lépést előre (en avant) és négyet vissza helyükre (et en arrière) tesznek 4 ütenyre.

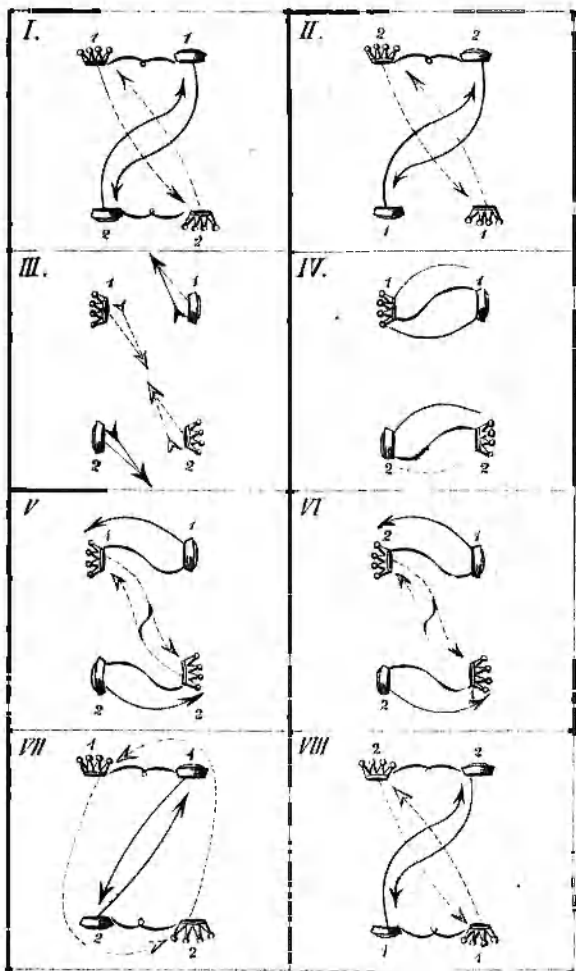
2) *A droite et a gauche*. Ekkor ugyanazok jobbra (inkább kissé előre mint oldalt) és balra (saját helyükre) 4—4 lépést (balance) tesznek (4 üteny.)

3) *Traverser*. Ezután nyolcz lépéssel (a tánczos kívül a hölgy belül) helyet váltanak (4 üteny.)

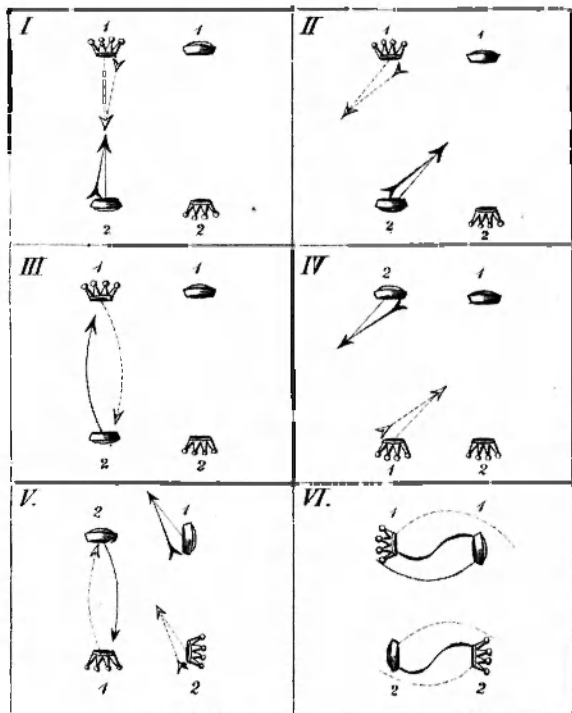
4) *A droite et a gauche*. Mint a 2. sz. alatt (4 üteny.)

Retraverser (et balancer) — Kiki nyolcz lépéssel (a tánczos belől a hölgy kívül) helyére

ELSŐ TÁBLA.

MÁSODIK TÁBLA.

tánczol, s a hölgy tánczosával a tánczos hölgyével szemben fordul (4 üteny).

Megjegyzendő, hogy az alatt — míg a kezdő felek nyolcz lépéssel helyre váltanak; a saját helyükön álló hölgyek- és uraknak egy *balancé*t kell tánczolni.

Tour de main. — Jobb kezét nyujtanak sat. (4 üteny).

A leirattokat a következő másik fél ismétli.

III. *La Poule.*

1.) *Traverser.* — A kinevezettek (a vis-à-vis tánczos és tánczosnő) nyolcz lépéssel (a tánczos kívül, a hölgy belül) helyet eserélnek (4 üteny.)

2.) *Retraverser par la main gauche.* — Jobbra visszafelé mennek s a közepén bal kezét adnak (a kezdő tánczosnő a tánczosának és a kezdő tánczos tánczosnőjének a jobb kezét adja) s mindnyájan sorokoznak (a tánczos szemben a hölgygyel; illetve a hölgyek és az urak is külön egymás mellett. (4 üteny).

3. *Balancé.* (*Zephir quatre fois.*) — Mind a négyen 4 enyelgő lépést tánczolnak: 1. egyet jobbra, 2. egyet balra, 3. ismét jobbra és végre 4. zárlatul balra. (4 üteny).

4.) *Promenade.* — Minden (vis-à-vis) pár (a tánczosnőt karra füzve) 8 lépéssel helyet cserél. (4 üteny).

5.) *En avant deux et en arrière.* — A tánczos és tánczosnő, kik a figurát kezdték, négy lépést előre (en avant) és ugyan annyit hátra (et en arrière) tánczolnak. (4 üteny.)

6.) *A droite et a gauche.* — Ugyanazok két lépést (balance) előre jobbra s kettőt vissza tesznek. (4 üteny.)

7.) *En avant quatre et en arrière.* — Minden pár (karöltve) négy lépést tánczol előre (en avant) s ugyan annyit vissza (et en arriere] (4 üteny.)

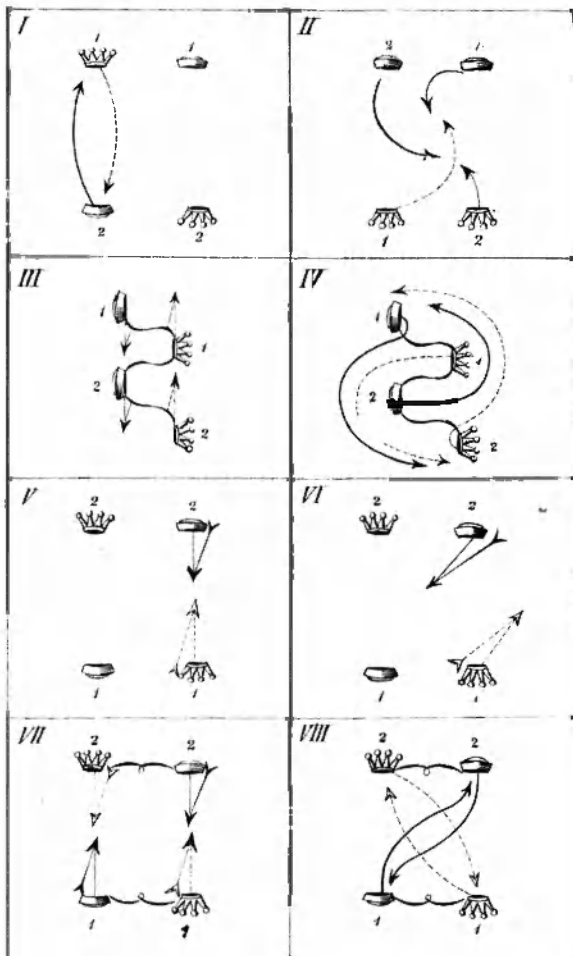
8. *Demi-chaine anglaise.* — Minden pár 8 lépéssel saját helyére tánczol (Chaine) — (4 üteny.)

A leirattokat a következő másik fél ismétli.

IV. La Trenis

1.) *En avant et en arrière.* — Az első pár-[rok] karöltve 4 lépést előre (en avant) és ugyanannyit hátra (et en arrière) tánczol-[nak] (4 üteny).

HARMADIK TÁBLA.

2) *La dame traverse et le cavalier en avant et en arrière.* — Ugyan az első pár-[ok] karöltve még egyszer 4 lépést előre tánczol-[nak], ekkor a tánczos-[ok] elbocsájtja-(k) a tánczosnőt és 4 lépéssel hátrál-[nak] (et en arrière,) s ez alatt a hölgy-[ek] 4 lépéssel át megy a vis-à-vis-hoz s a tánczos balfelén foglal állást (4 üteny.)

3) *Traverser á trois* — A két tánczosnő-[k] 8 lépéssel és keresztben (de a kezét nem összeadva) át tánczol-[nak], ugyanekkor a két (t. i. a saját és vis-à-vis tánczosnő) hölgy között a magára maradt tánczos-[ok] szintén 8 lépéssel át tánczol-[nak] a vis-a-vis tánczosnő helyére (4 üteny.)

4) *Avos places.* Az illetők (t. i. a más. tánczosnő-[k] s az első vagyis kezdő ur-[ak] 8 lépéssel helyre tánczolnak, s mindenki saját helyét foglalja el (az első tánczosnő-[k] jobbra egy balancé-val) (4 üteny.)

5) *Balancé.* — Az összes párok szemben fordulnak, s jobbra két és balra is két lépést (balancé) tesznek (4 üteny.)

6) *Tour de main.* Jobb kezét adnak sat. (4 üteny.)

A leirottakat a második párok ismétlik.

V. La Pastourelle.

1) *En avant et en arrière.* — Az első pár [ok] karöltve 4 lépést előre (en avant) és ugyanannyit hátra (et en arrière) tánczol-[nak] (4 üteny.)

2) *La dame en avant et en arrière.* (Traversée de messieurs.) — Ugyan az első pár-[ok] karöltve még egyszer előre tánczol-[nak], ekkor a tánczos-[ok] elbocsájtja-[k] a tánczosnőt és négy lépéssel át megy a vis-a-vis-hoz s a tánczosnő jobbján foglal állást (karra füzi); ez alatt a hölgy-[ek] 4 lépéssel (et en arrière) hátrál-[nak] (4 üteny.)

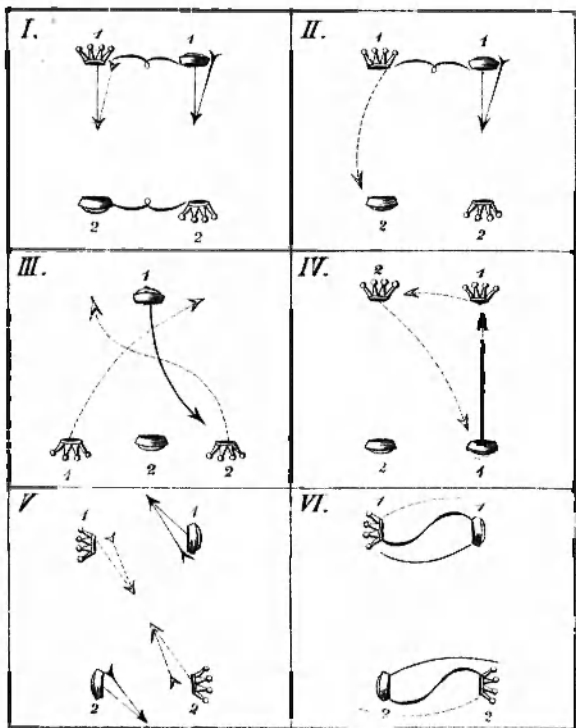
3) *En avant trois et en arrière, deux fois.* A második tánczosnőt a két tánczos (karöltve) 4 lépéssel előre (félíg be) vezeti, ezután szintén 4 lépéssel hátrálnak, ezt még egyszer ismétlik (ez alatt az első tánczosnő a tulsó szelen egy helyben vesztegel) (8 üteny.*)

4) *La dame seule.* — Az első tánczosnő-[k] 3 lépést előre (en avant) és ugyanany-

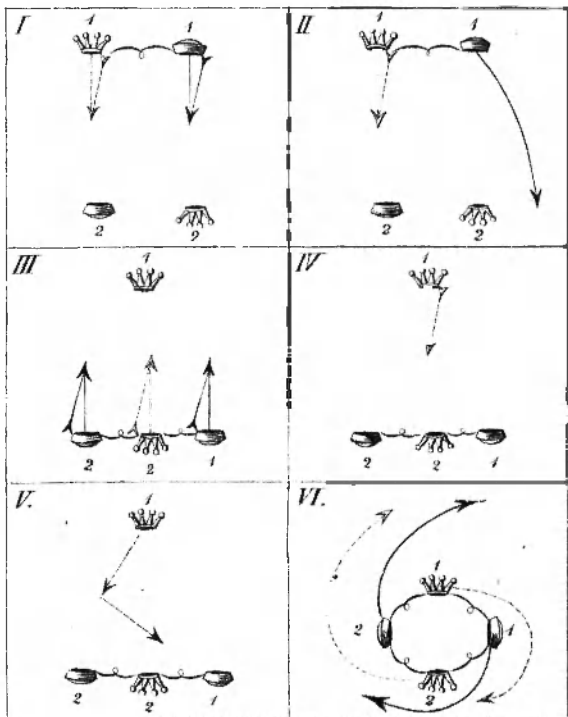
*) A. Contratáncz V-ik figurája még a következőleg is lejtetik:

{	4	üteny.	En avant deux et en arrière.
{	4	"	La dame traverse au cavalier de vis-à-vis.
{	8	"	En avant trois et arrière, deux fois.
{	8	"	Le cavalier seul
{	14	"	Demi-ronde à gauche.
{	4	"	Demi-chaine anglaise.

NEGYEDIK TÁBLA.

ÖTÖDIK TÁBLA.

nyit hátra (et en arrière tesz-[nek], ez után 8 lépéssel (négyet jobbra és négyet balra, de csak kevésbé oldalt, inkább előre) áttánczol-[nak] a vis-a-vis-hoz — illetőleg saját tánczosa-[ik] elébe (8 üteny.)

5.) *Petite ronde a gauché.* — Mind a párok (vis-à-visok) a kezét összeadják s a bal oldalra félkört csinálnak és azután elválva, a második pár le hátráz a vis-à-vis helyére (4 üteny.)

6.) *Demi-chaine anylaise.* — Mind a párok 8 lépéssel helyre tánczolnak. (4 üteny.)

A leirottakat a második párok ismétlik.

VI. **La Finale.**

1.) *En colonne en avant.* — Minden pár (mindkét colonneban) a kezét összeadja, és egy kettős összefüggő táncz vagyis sor képeztetik; ekkor mindkét colonne 4 lépést tánczol előre (en avant) s ugyan annyit vissza (et en arrière) s ezt még egyszer ismétlik. (8 üteny.)

2.) *Double Eté.* — Minden tánczos hölgyét karjára veszi, s párosan 4 lépést előre s ugyanannyit hátra tesznek sat. hasonlólag mint a második figura (L'Eté) lejtetik (24 üteny.)

3. *En colone en avant.* Hasonlólag mint az 1. sz. alatt. (8 üteny.)

4.) *Saint Simoniere.* — Minden pár 4 lépést előre és ugyanannyit visszatánczol, ezután ismét 4 lépést tesznek előre, ekkor a hölgyek a vis-á-vis tánczosnak bal kezét adnak (a tánczos szintén) — és 8 lépéssel *Tour de main*-t tánczolnak; erre kétszer *Chaine des dames* tétetik, s ekkor mindkét *colonne* 4 lépést előre és ugyanannyit hátra tánczol, — s zárlatul ismét 4 lépést tesznek előre, ekkor minden hölgy a vis-a-vis vagyis saját tánczosuknak bal kezét adnak s 8 lépéssel (*Tour de main*) helyre tánczolnak (24 üteny.)

5) *En colone en avant et compliment.* Hasonlólag mint az 1) szám alatt, végén köszöntés (8 üteny.)

Eredetileg a *Contratáncz* hatodik része csak ezen leírott figurákból áll; a melyek ezenkívül hozzá tétetnek, azok mind a *Cotillon*-ból kölcsönözték. Ezekről bővebben a *Cotillon* leírásánál beszélendünk.

A Füzér-táncz.

(Cotillon.)

Ezen, úgy hazánkban mint általában az összes európai cultur nemzeteknél közkedvességnek örvendő táncz, — mint neve is mutatja: franczia eredetű.

A mi történetét illeti, erről nem sokat mondhatni. — A nyomok odamutatnak, hogy a XVII-ik században tűnt fel először; azonban sokkal kevésbé kedveltetett — mint napjainkban; mindazonáltal minden bál ezzel vette kezdetét, holott a jelenlegi divat szerint éppen az ellenkező szerepre van hivatva, s a tánczvigalmak záró tánczául degradáltatott.

Eleintén menetei és egész alakjában igen egyszerű volt s több tekintetben különbözött a mai kicsiszolt s modern formába öntött Cotil-lontól; sajátlag nem is annyira táncz, mint formákhoz kötött játék volt, népdalok eléneklésével fűszerezve. Persze, korunkban ez már nem szokás többé.

Hozzánk magyarokhoz a legbizonyosabban németországból származott át; sokan azt állítják, hogy néhány magyar mágnás hozta volna is be divatba 1757—58. évben. Az bizo-

nyos, hogy Németországban először 1755-ben jelent meg a nyilvános bálak repertoírján.

Könyvünkben egyéb helyen már adtunk elégséges utasításokat, e táncz rendezését illetőleg; azért mondani valónk már igen kis terjedelemre szorítkozik.

A mi a fölállást illeti, ez oly módon történik, mint azt Németország divatba hozta volt s mely általánosan mindenütt — ugy nálunk is ellőn fogadva, tudni illik egy nagy körben (rondeau). A párok ülhetnek vagy állhatnak, amint a kedvők tartja.

Megjegyzem, hogy bizonyos tréfás figuráknál nagy illetlenség sőt neveletlenség bizonyos tárgyaknak el nem fogadása vagy megtagadása annak, mely a figurához tartozó tréfás működés kiviteléhez hozzá járulni volna hivatva.

Az előtánczos vagy tánczrendező már jó-eleve tisztában legyen azzal, hogy minő s hány figura-alakzatot fog rendezni; azonban az egész tánczot ne huzza el a végtelenségbe, „röviden, de velősen“ — ez legyen jelszava, hogy a tánczoló és néző közönség egyaránt halálra ne unja meg; mert bár e táncz főczélja ugyan a tánczoló és néző közönség mulattatása, de mindennek meg van a maga természetes kiszabott határa; a mi csinnyán egy ideig derült kedélye-

hangulatban tart, — végre a forcirozás által unottá válhatik és kedvetlenségre hangol.

Minden alakzat egy körtánczczal (Keringővel — vagy egyébbel) kezdendő. Az előtánczos mindig a legelső kezdő, kit sorrendben követnek a többi párok. Ha nagy a társaság, — egyszeri, ha kisebb, — kétszeri körültánczolás teljesen elegendő. A körtánczot nyomban kell követni az alakzatnak, melynek végén illetőleg minden egyes alakzat végével egy körtáncz lejtetik. —

Ügyeljén az előtánczos (vulgó: tánczrendező), hogy egy pár se maradjon ki, arra pedig különös gondja legyen, nehogy egy bizonyos pár ismételten alkalmaztassék a Tour-nál. — Egyenlőleg és következetesen kell a füzér-táncz rendezésénél eljárni, ez a fő; mert különben a nehezteléseknek és duzzogásoknak sora vége nem lesz s az egész társaság nyomott kedélyhangulatba jő.

Vigyázni kell arra is, hogy minden pár saját helyére jusson vissza.

Mielőtt a táncz kezdetét venné, a netán — a figuráknál szükséges rekvizitumok — kézügyben legyenek, hogy annak idejében zavar ne történjék; a zenészek pedig oly módon állítandók fel, hogy a tánczolókat jól láthassák

mert különben képtelenek a zenével alkalmazkodni.

Ezek után rátérünk néhány ismert s kevésbé ismert alakzat ismertetésére.*)

* * *

*

1.

Kis kör. A vis-à-vis párok a kezét összedadják és egy kis (négyes) kört képeznek, s 4 lépést jobbra s ugyan annyit vissza tesznek, — ezután helyre (hátra) mennek.

2.

Dame eté. Az összes hölgyek (mindkét coloneban) négy lépést előre s ugyan annyit hátra tesznek sat. ugyan ugy mint a Contratáncz II-ik figurája tánczoltatik.

3.

La cavalier eté. Ugyan ugy történik mint a Dame eté. Az urak tesznek 4 lépést előre s. a. t. —

4.

Egyes táncz. A párok szemben fordulnak (mint a Balancé-nál) és jobb kezét adnak; — ekkor a rendező vezényszavára megindulva —

*) Csak olyan figurák ismertetését adjuk, melyek leírásból is könnyen megtanulhatók; egyebek leírásával hiába vesződném. mert bár mily részletesen körül irattassanak is, papirosról be nem magolhatók.

jobb és balkézadással körül mennek; midőn saját helyökre értek a párok, vagyis saját párjukhoz: jobbra séta vezényeltetik. Megjegyzendő, hogy e figura alakzatnál megállni, visszafordulni vagy kihagyásokat tenni nem szabad; különben össze megy az egész.

5.

Kettős táncz. Hasonlit az előbbihez, csak azzal a különbséggel, hogy a tánczos minden tánczosnőt folytatólag karra vesz s kétszer megforgat, egyiket a jobb, — másikat a bal karjával s folytatólag így tovább. A tánczosnő is egyszer a jobb, másszor a balkarját nyújtja.

6.

Balance tour de main. A tánczos tánczosnőjével szemben fordul, ekkor mindketten egyszerre egy Balance-t tesznek jobbra és egyet balra, erre következőleg egy Tour de maint tánczolnak és a kezét elbocsájtva — szemben maradnak; most ismételve egy Balancet tánczolnak jobbra s előre, melylyel a tánczos a szemben következő, — a tánczosnő pedig szintén a szemben jövő tánczos elé kerül; ekkor még egy Balance balra történik, mire egy Tour de main következik és így tovább folytatólag — kiki helyére.

7.

Női és férfi kör. a) Az összes hölgyek kezét adnak és egy kört formálnak — belől; az urak — kívül — szintén kezét adnak s így kettős kör (double rondeau) képeztetik; ekkor a vezényszóra a női kör jobbra és az urak-é balra megindul és 16 lépést tesz; vissza ugyanannyit; ekkor már minden tánczos saját tánczosnője mögött áll.

b) A vezényszóra az urak kezeiket föltartják (de el nem eresztik és a hölgyek sem,) s minden hölgy saját tánczosa jobb karja alá buvik; ekkor az urak a kezeiket leeresztik (de el nem bocsájtják, valamint a hölgyek sem), s az egész — már most egygyé vált kör 8 lépést jobbra s ugyanannyit vissza tesz; ekkor a vezényszóra a kezek elbocsájtatnak s minden pár helyre megy.

8.

Séta. Vezényszóra a párok együttesen a termet körül sétálják (jobbra vagy balra.)

9.

Hölgy és férfi futtatás. a) A párok jobbra sétát csinálnak, — s az előtánczos tapsára a hölgy egy tánczossal előre megy; az előtánczos tapsára a következőhöz s így tov.

b) Balra sétá, s az előtánczos tapsára egy tánczos megy előre a következő hölgyhöz s így tovább hasonlólag mint az a) alatt. Míddön kiki párjához jutott: helyre sétá.

10.

Kapu nyitás. A két colonne végén a kezek összeadatnak és föltartatnak; ekkor a tulsó fele a colonnenak — egyik sor jobbra — másik balra (kezet összeadva) kifelé indul s egyszerre hátulról vonul be a kapu — vagyis a tulsó végen álló vis-a-vis tánczos és tánczosnő föltartott karja alatt.

11.

Kapu zárás. Hasonlit az előbbihez, azzal a különbséggel, hogy a tulsó részről a párok befelé mennek át a kapun s huzódnak az után helyre. —

12.

Szégyen kö. Az előtánczos tapsára (a második en colone en avant után) minden egyes tánczosnő egy már jó eleve kiszemelt tánczoshoz szalad; a ki — vagy a kik kimaradnak, azon tánczoshoz mennek, a melyiknek nem jutott hölgy; ekkor az en colone en avant kétszer ismételtetik s a tapsra az előbbi ismétlendő. Megjegyzem, hogy a hölgynek mindig más és más tánczost kell választani.

Ez a figura annyiszor ismételhető, mennyiszer a táncz-rendező jónak látja; végre minden hölgy tánczosához megy vissza. Ez után a tánczosok következnek s így tovább a szerint a hogy le van írva.*)

Zsebkendő dobás. Az urak a kezeket összeadva — kört képeznek; a kör közepében egy (két, három vagy négy) hölgy áll (a társaság nagyságához képest;) a vezényszóra a hölgy (vagy hölgyek) zsebkendőjét fölveti, s amelyik tánczos elkapja, azzal egy tourt tánczol.

14.

Narancs játék. Az urak egy egyenes vonalt képeznek; az urak vonalával szemben egy (vagy több) hölgy áll fel — kezében narancscsal, melyet csalogatva a tánczosok sora felé gurít; a melyik tánczos elfogja a narancsot, azzal egy tourt tánczol.

15.

Anyámasszony katonája. E figurához egy igen nagy és felette torz idomu női főkötő szükséges és egy nagy főzőkanál vagy seprő.

A középre két szék tétetik, melyeket két hölgy foglal el, egyiknél a főkötő, másiknál a seprő vagy kanál van. Az előtánczos 4 tánczost

*) Ezen leírt 12 figura leginkább a Contratáncznál alkalmazható.

hiv, kik kezét adva, a két széket körül járják; ekkor mindkét hölgy egy-egy tánczost választ magának a négy közül s azzal egy tourt tánczol; a kimaradt két tánczos helyet foglal, s a kinek a főkötő adatott: fölteszi azt. Most az előtánczos 4 hölgyet hiv — és így tov. a mint leírva van, azzal a különbséggel, hogy a hölgy nem teszi fel a a főkötőt.

Megjegyzem, hogy e figurát úgy kell intézni, hogy utoljára két tánczos maradjon ki, melyek kötelesek egy tourt együtt tánczolni — kanállal a kézben és fejkötővel a fejen.

16.

Kikosarazás. Ehhez egy vagy több kis kosárka (a társaság nagyságához képest) és cotillon jelvények szükségesek.

A hölgy a kosárral körül sétál, s a kosarat egy kiszemelt tánczosnak adja (a kivel nem tánczol), egy másiknak pedig cotillon jelvényt tűz fel — s ezzel egy tourt tánczol.

A tánczos a kosarat egy hölgynek adja — s a többi, mint fentebb; megjegyzendő, hogy a cotillon jelvényt a hölgynek nem tűzi fel, csak átadja.

17.

Jaj a hátam! Az urak egy vonalban állnak fel; most egy (vagy több) hölgy körül sétál, s egy e célra készített diszes ütő-eszközzel azon tánczos hátára koppant, kivel egy tourt akar tánczolni.

18.

Hol a tökfilkó? E figurához két játszma kártya szükséges. Az egyik játszma a hölgyek-, a másik az urak közt osztatik ki. Ezután a zene elhallgat.

Ekkor azon hölgy, — kinél a hetes van, kilép, és hangosan mondja: „hol a hetes?“, erre előáll azon ur, — kinél a hetes van, s meghajtván magát — hangosan felel: „itt vagyok!“ A zene megszólal, s a két hetes egy tourt tánczol, és így tov. folytatólag.

19.

A borbély mester. A terem közepére két szék tétetik, melyeket két tánczosnő foglal el, az egyiknél egy fa vagy tompa élű acél borotva, a másiknál egy asztalkendő van, melyet jól eldugnak, hogy előre el ne rontsák az illuziót.

Az előtánczos 6 tánczost kér fel, kik kezeiket összeadják s egy kört képeznek a két szék körül (körbe mennek). A két hölgy föláll s mindenik egy-egy már előre kiszemelt urat

— a 6 közül — üléssel kínál meg; ezek leülnek; ekkor az asztalkendő az egyik ur álla alá köttetik — a hölgy által, s a másik ur a borotvát kapja; ez után a két hölgy a fennmaradt 4 tánczos közül egyet-egyet tánczosul választ egy tourra (a kihagyott két ur helyre megy).

Mig a tour tart, a borotvát nyerő ur a mellette ülő szalvétás urat borotválni tartozik, az után helyre mennek.

Ezután ismét két hölgy ül le és így tovább amint le van írva.

20.

A csinos házaspár. E figurához egy borzasztó csunya — torz alaku s nagy ferde orral ellátott férfi álarcz, továbbá egy hasonlólag csuf női fejkötő, nagy keretű pápaszem és egy rövid alsószoknya szükséges.

A terem közepére két szék és a háttérben egy fölállított olaszfal tétetik.

Két hölgy elfoglalja a székeket.

Az előtánczos 6 urat kér fel, kik a kezeket összeadják s a szék körül kört képeznek (körül mennek). A két hölgy a 6 ur közül egyet-egyet kiszemel, s az olaszfal mögé vezeti — felöltöztetés céljából.

Egyik ur felteszi az álarczot, a másik ráveszi a szoknyát s fölteszi a fejkötőt és pápaszemet; ekkor a két hölgy elhagyja őket, s a fönmaradt 4 urból választva — egy tourt tánczolnak. A tour után — előlép az olaszfal mellől a „csinos házaspár“ s a közönség kaczagásától kísérve — egy tourt tánczol.

És így tovább amint le van írva.

21.

A vak. Bizonyos számú hölgyek és urak a kezét összeadva egy nagy körben állnak fel. A rendező egy urat kér fel és szeméit zsebkendővel beköti s a terem — illetve a kör közepére állítja.

A kör 8 lépéssel jobbra galoppoz és megáll; ekkor a bekötött szemű ur lassan megindul s tapogatózva egy tánczosnőt igyekszik megfogni; ha tánczosnőt sikerült fognia, ez esetben a kötelék szemeiről leveendő s a hölgygyel egy tourt tánczol. azután a hölgy szeméi lesznek bekötve; ha pedig férfit fogott, bekötött szemmel tánczol azon férfival, s a tour után tovább is folytatja a hölgy keresést — mindaddig, míg egyet nem sikerült fognia.

22.

Diogenes. A terem közepére két szék tétetik; az egyik székre egy égő kézi lámpás és egy esernyő helyeztetik; a másikra egy hölgy ül.

Az előtánczos 4 urat kér fel kik kezeiket összeadják s körben mennek.

A hölgy föl áll, s egy bizonyosnak a 4 tánczos közül — odaadja a lámpát, egy másiknak pedig a fölnyitott esernyőt s ezzel egy tourt tánczol, mialatt a lámpásos ur előttük világít.

23.

A tetovirozott indián. A tánczrendező 6 vagy 12 hölgyet kér fel s a terem közepére — — egymástól mindegyiket bizonyos távolságra — egy sorban állítja föl, ezzel mindegyik kezébe egy kis tányérkát ad, melyben liszt van, de a tányér alja egyszersmint belegyen feketítve valami könnyen letörölhető mázzal (e célra legajánlhatóbb, ha a tányér alja először zsirral vagy fagygyuval bekenetik és az égő gyertya fölé tartatik, mi által fekete mázanyag képződik). Az előtánczos a nőkkel szemben — egy-egy tánczost állít fel, kik a vezényszóra ujjakkal a a lisztet s az után a hölgy arczát érintik s meghajtják magukat; ez után a hölgy nyul az általa tartott tányérba, de észrevétlenül a tányér aljáni mázt is érinti és a tánczos arczára különféle vonalakat pingál — anélkül, hogy magát elnevetné; ha ez megtörtént, a tányérkák egy oda helyezett asztalkára tétetnek, — s

minden hölgy az általa tetovirozott urral egy tourt tánczol.

E figura többször nem ismételhető.

24.

Roham. A tánczrendező a terem egyik sarkában bizonyos számú hölgyeket (hatot, tizet vagy tizenkettőt) állit fel egy sorjában; a terem másik sarkában pedig kétszerannyi urat.

A rendező jelt ad s az urak a hölgyek felé rohannak. A melyik urnak nem jut hölgy, az vissza megy helyére; a kiknek pedig sikerült szerezni, azzal egy tourt tánczolnak.

25.

Lotto játék. Minden jelenlevő hölgy neve (külön-külön) egy kis papirdarabra jegyeztetik. A papirdarabkák összesodortatnak és egy csinos zacskóba tétetnek.

Minden ur (következőleg) egy papirt vesz ki a zacskóból, s az azon följegyzett név tulajdonosával egy tourt tánczol.

26.

Decoráló és zárfigura. A zene elhallgat. Az előtánczos fölszólítja a hölgyeket „nőválasztás“-ra. A zene rákezd.

Minden hölgy egy kiszemelt urhoz megy és decorálja, azzal egy tourt tánczol — és így tov. E figura, mintegy $\frac{1}{2}$ óráig tarthat.

A zene elhallgat. A tánczrendező sétát vezényel.

Minden pár föláll, s karöltve egymásután sorakoznak.

A zene indulót kezd rá.

A kör megindul, s néhányszori kör-séta után — minden tánczos hölgyét helyére vezeti s köszön. Ezzel vége a Cotillon nak.

Ha a bálnak házi asszonya van, ez esetben a párok egyenként előtte haladnak el és köszöntik; ezzel helyre mennek.

A
divatos körtánczokról.

A hazánkban divatozó körtánczok között, első helyet minden esetre a németek nemzeti táncza a „Walzer“ (keringő) foglalja el.

E táncz, körül-belől egy időben lőn Bécsben és Magyarországon ismeretes

1788. évben Vincenz Martin híres operájában, az „Una cosa“-ban lőn először bemutatva — viharos tetszés mellett.

Megjegyezzük azonban, hogy e táncznak első nyomait Németországban már a XV. században találjuk.

A „Walzer“ kezdetétől fogva mostanságig többféle átalakuláson ment keresztül, s több válfajra oszlik. A legnevezetesebbek:

1. A lassu Walzer (vagyis a nálunk divatos: Langsame Walzer) $\frac{3}{4}$ ütenyü.

2. A lendler Walzer (Der Landler-Walzer) $\frac{5}{8}$ ütenyü.

3. A bécsi Walzer (Der Wiener oder Raschwalzer) $\frac{3}{8}$ ütenyü.

4. A muszka Walzer (Der russische Walzer) $\frac{1}{4}$ ütenyü.

5. A cserélgető Walzer (Der Wechselwalzer mit 2 Damen auch valse à trois) $\frac{3}{4}$ ütenyü.

6. Az induló Walzer (Marschwalzer) $\frac{3}{4}$ ütenyü. —

7. A párisi Walzer (valse parisienne) $\frac{3}{4}$ ütenyü. —

Nálunk divatban levő Walzer igen egyszerű, körül körül való keringelésből áll. Lépései csuszva a lábhegyen történnek.

A párisi Walzer néhol nálunk is táncztatik, s „Cancán Walzer“ név alatt ismeretes — de kevésbé kedvelt mint az előbbi, főleg ugró lépései miatt.

Nevezetes e tánczról, hogy Párisban, egy naturálista tánczos által lön föltalálva, s divatba hozva.

A Walzer lejtésénél a testet egyenesen, de mindamellettt kellemes hajlékonysággal kell tartani és hordani; a kidüllesztést, mely némelyeknek szokása — különösen kerülni kell. A mi lépéseit illeti, ez nagyon egyszerű, mint már említém: lábhegyen történik. A hölgy jobb-, a férfi ballábbal kezd.

Mindenik lábbal két lépés történik, tehát összesen 4 lépés; minden második lépésnél egy fél fordulás, s minden negyedik lépésnél egy egész fordulás — tehát összesen két félfordulás tétetik.

A cseh eredetű „Polká“-ból nálunk 3 válfaj divik:

1. A gyors Polka, $\frac{2}{4}$ -des ütenyre.
2. A francia Polka (Polka française vagy tremblante) $\frac{2}{4}$ -des ütenyre.
3. A Polka mazur $\frac{3}{2}$ ütenyre.

A Polka française-t 1844-ben szerzette Cellarius francia tánczművész Párisban. A Polka mazur is Párisból származott, és 1848-ban tűnt fel a mostani alakjában először.

E tánczok nálunk fönt és alant általánosan ismeretesek és kedveltek levén, bővebben beszélni rólok feleslegesnek tartjuk.

TARTALOM.*

	Lap.
Általános rész.	1
I. A táncz, és zenéről.	3
II. A jó magatartásról.	25
III. A nyilvános multságok.	47
IV. A táncználi illemszabályok.	71
Leiró rész.	85
A tánczművészet történetének rövid vázlata.	87
A magyar tánczról.	133
A körtáncz.	147
a) A Szöllősi-féle „KÖRTÁNCZ.”	149
I. Andalgó.	155
II. Lelkes.	156
III. Toborzó.	157
IV. Ömledező.	158
V. Három a táncz.	159
VI. Kézfogó	160

*Tartalomjegyzék a könnyebb kereshetőségért
2022-ben készült a könyvhöz

	Lap.
b) A Lakatos-féle „KÖRTÁNCZ.“	163
I. Ismeretség.	167
II. Bemutató.	168
III. Látogatás.	170
IV. Eljegyzés.	172
V. Lakodalmás.	173
A Contratáncz (Contredanse)	175
a) A Contratáncz vezényszavai.	182
I. <i>Le Pantalon</i>	182
II. <i>L'Été</i>	183
III. <i>La Poule</i>	183
IV. <i>La Trenis</i>	183
V. <i>La Pastourelle</i>	184
VI. <i>Finale</i>	184
b) A Contratáncz leírása.	185
I. <i>Le Pantalon</i>	185
II. <i>L'Été</i>	186
III. <i>La Poule</i>	187
IV. <i>La Trenis</i>	188
V. <i>La Pastourelle</i>	190
VI. <i>La Finale</i>	191
A Füzér-táncz. (Cotillon)	193
A divatos körtánczokról.	211

